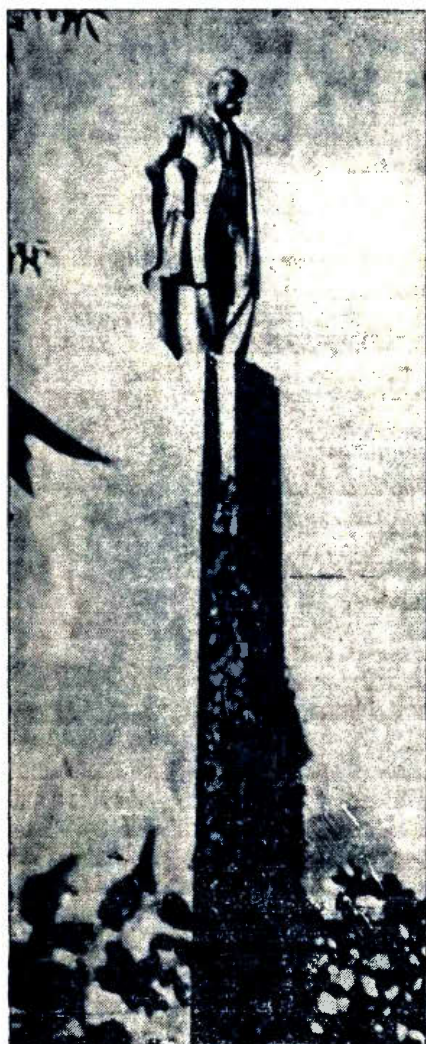

СМОЛОСКИП

"SMOLOSKYP"

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ І СТУДЕНТСТВА
MAGAZINE OF UKRAINIAN YOUTH AND STUDENTS

Київ

Вінніпер

Вашінгтон

“СМОЛОСКИП”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

ВИДАВНИЦТВО СМОЛОСКИП

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія:

Голова: Лев Винницький

Члени: Марко Антонович, Богдан Гасюк,
Павло Дорожинський, Осип Зінкевич,

Анна Процик

Головний Редактор:

Осип Зінкевич

1032 Circle Drive

Baltimore 27, Maryland, USA

Редактор застерігає собі право скорочувати і виправляти рукописи. Підписані статті не завжди відзеркалюють погляди Редактора чи Видавничої Комісії. Передрук окремих статей дозволяється тільки за виразним подання джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокое число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSKYP PUBLISHERS

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewytsch,
Anna Procyk.

Editor-In-Chief

Osyp Zinkewytsch

1032 Circle Drive

Baltimore 27, Maryland, USA

The Editor reserves the right to condense and correct manuscripts. Signed articles do not necessarily reflect the views of the Editor or the Publishing Board. Reprints are permitted only with the express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Всіх заінтересованих повідомляю про мою нову адресу, на яку прошу спрямовувати все листування:

Osyp Zinkevych

1032 Circle Drive

Baltimore 27, Md. USA

З М І С Т

	Стор.		Стор.
Василь Симоненко: “Україні” (вірш)	1	“Молода література в Україні” (хроніка)	10
* * * “Шевченківський рік”	1	Михайло Герець: “За який напрямок діяльності “Зарева”	11
Теодосій Онуферко: “Світогляд”	2	Сильвестер Процьків: “Проф. В. Кубійович про ФКУ” (інтерв’ю)	12
Віталій Кейс: “Естетика шестидесятників”	4	Голова ЦП “Зарева” П. Дорожинський й видав Аргентину	13
О. К.: “Українська кінематографія” (I).....	5	3 галерії молодих талантів: “Любомир Микитюк”	15
Творча молодь України про Т. Шевченка:	7	Хроніка українського студентського життя	16
Віталій Коротич: “Вирок”	7	Молодь і освіта в Україні (хроніка)	19
Євген Летюк: “Пісні-чари”	7	Нові числа студентських видань	20
Володимир Мордань: “Березневий пролог”	7		
Іван Драч: “На смерть Шевченка” (уривок)	8		
Нові поезії	8		

Рік 16 СІЧЕНЬ — КВІТЕНЬ 1964 ч. 1-2 (104-105) JANUARY — APRIL 1964 Vol. 16

УКРАЇНІ

Коли кризь розпач випнуться надії
І забринять на вітрі степовім,
Я тоді твоім ім'ям радію
І сумую іменем твоім.

Коли грозює далеч неокрая
У передгроззі дикім і німім,
Я своїм ім'ям благословляю,
Проклинаю іменем твоім.

Коли мечами злоба небо крас
І крушить твою вроду вікову,
Я тоді з твоім ім'ям гмираю
І в твоєму імені живу!

* * *

Чорні від страждання мої ночі,
Білі від скорботи мої дні
Впали у твої свавільні очі
Пристрасні, глибокі і чудні.

Я тебе не можу обминуті,
Я тебе не смію обійти.
Дай мені губами зачерпнути
Ніжної твоєї доброти.

Диких орд незлічені навали
Розстрожили прашури мої,
Щоб несла ти гордо і зухвало
Грудні недоторкані свої.

Щоб горіли маками долоні,
Щоб гуло мого серцебиття,
Щоб в твоїм соромливім лоні
Визрівало завтрашнє життя.

І мого прокляття очманіле
Упаде на тім'я дурням тим,
Хто твоє солодке грішне тіло
Оскверняє помислом гидким.

Стегна твої, губи і рамена,
Шия і вогонь тендітних рух —
Все в тобі прекрасне і священне,
Мамо моїх радощів і мук!

† Василь Симоненко

Поезія "Україні" належить до однієї з останніх молодого українського поета з Полтавини, якого життя увірвалось у грудні 1963 р., коли поетові сповнилося 28 років.

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ РІК

Поточний 1964 рік проходить в українському житті під знаком Шевченка. У 150-тіліття з дня його народження пам'ятники нашого найбільшого сина новітніх часів стануть у столицях двох великодержав Вашингтоні і Москві. Що ж означає цей факт?

По-перше це є доказом того, що велич Шевченка починають визнавати навіть ті, які ніколи не матимуть змоги прочитати його творів у оригіналі, так як багато українців схиляються в пошані перед генієм Гомера, Шекспіра чи Гете, навіть не знаючи тих мов, якими вони писали. Це нормальне явище і ми маємо повне право пишатися тим фактом, що в пантеоні вселюдських геніїв, поряд з іншими, знайде нарешті, хоч і спізнено, своє місце Тарас Григорович Шевченко.

По-друге факт спорудження пам'ятників Шевченкові в Москві та Вашингтоні вказує водночас на те, що наше значення у світі постійно зростає і з нами чим далі, тим більше мусять рахуватися, хоч, може, сьогодні міжнародні чинники ще нашої справи "не помічають" у всіх її багатогранних аспектах.

По-третє спорудження цих пам'ятників набирає політичного значення. У той час коли у Вашингтоні пам'ятник Тарасові Шевченкові стане завдяки жертвенності та любові українців, які вибрали гірке життя на чужині замість невідомого існування "на нашій, не своїй землі", то у Москві цей пам'ятник буде споруджено з ціллю даги українцям крипинку, а забрати натомість хлібину.

Москва та її представники (навіть культурного життя) за малими винятками не любили Шевченка переслідували його за життя а його творчість і після смерті і лише під примусом обставин були приневолені покоритися генієві нашого народу. Але покоряючись йому, москалі водночас намагаються всіляко використати його для своїх політичних цілей, з якими нічого спільного Шевченко не мав і не має.

Пам'ятник Шевченкові в Москві має служити доказом "братерського єднання", при чому "старший брат" водночас забезпечує собі всіма дозволеними і недозволеними засобами усі ті права, які, навіть згідно з жорстокою суто-московською традицією, старшому братові зовсім не належать.

А все ж таки ми вітасмо спорудження обох пам'ятників. Вашингтонський стає символом невмірущості нашої ідеї та її переможного походу до здобуття всіх прав української нації жити суверенним вільним життям, а московський стане символом того, що навіть Москва, яка з глибини душі ненавидить Україну та її мешканців мусить схилитися перед генієм Шевченка та цілого народу в його нестримному поході до своїх цілей.

Звичайно, між промовами, які будуть проголошені з нагоди відкриття washingtonського та московського пам'ятників будуть колосальні різниці. Тут лунатиме вільне укра-

їнське слово, а там приписані згори нашим ворогом лозунги, але Шевченко буде й далі один — не лише для всіх нас українців, але й для всіх свободолюбних і чесних людей доброї волі взагалі. Там у Москві, хоч ніхто і не почує тих слів, які такі дорогі українцям, але всі ми — свідомі українці по той і по цей бік залізної завіси, відчуватимемо те саме і прагнутимемо й далі до того самого — до здійснення всіх наших мрій, до мирного і вільного розвитку великої української держави і всього українського народу. Величним символом усіх цих наших спільних прагнень уже давно став Тарас Григорович Шевченко.

ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛІСТИЧНОЇ ІДЕОЛОГІЇ

СВІТОГЛЯД

В цьому числі "Смолоскипу" ми розпочинаємо серію статей Теодосія Онуфєрка на ідеологічні теми. Ціллю цих статей є дати певний матеріал (часом і дискусійний), який повинен сприяти творенню нашого сучасного світогляду та ідеологічного самовизначення. Деякі думки висловлені у статтях можуть бути спірні чи контроверсійні. Притримуючись принципу об'єктивності і безсторонності ми радо даватимемо місце на сторінках нашого журналу тим, що бажають висловитись чи з'ясувати свої погляди на ці справи.

Редакція

Світогляд — це функція духовості людини, найвищої всетворчої прикмети її — свідомості. Через різні ступені індивідуальної й суспільної свідомості творяться різні світогляди. Свідомість визначають не лише раціональні моменти, такі як мудрість, знання, досвід, творчість — на різних ступенях, — але й ірраціональні, — як уява, прагнення, почуття, віра тощо. У загальному процесі розвитку людини, в її житті, як і цілого людства — в його всеобіймаючому процесі розвитку, в часі й просторі історії — творяться, діють, постійно змінюються різні світогляди. Всіх їх об'єднує найвище прагнення людського духа: обняти у всеобіймаючу єдність розуміння сутності Всесвіту і Буття. Однак всі вони є лише таким чи іншим, обмеженим, етапом свого розвитку, лише частинним розумінням, оглядом, баченням, дійсності Буття, Життя, Розвитку.

Отже складний і багатограничний людський процес самостановлення й самоздійснення твориться через свідомість — заразом визначає світогляд і навпаки, в цьому самому процесі світогляд виповняє прогалини свідомості. Отже світогляд є в прямій залежності від свідомості: велика свідомість великого Духа Людства визначає світогляди мас людей, різних періодів історії. Світогляд залежить від

якісного рівня індивідуальної й загальної свідомості: чим вона вища — ширший, більш всеохоплюючий і глибший світогляд. Водночас світогляд розвивається із загальним розвитком свідомості одиниць і народів. Вужчий чи ширший світогляд мають люди із нижчим чи вищим ступенем свідомості: мудрості, знання, інтелігенції, об'єктивності. Це відноситься, як до поодиноких людей, так і до цілих суспільних організацій, до народів і до цілих культурних кругів. Світогляд примітивної людини і модерної — два приклади розвитку в часі і просторі історичного ставання людства. Знов же світогляд фізичного робітника із початковою освітою та світогляд мислителя із масою накопиченого знання й оригінальним підходом — приклади двох рівнів свідомості, між якими ціла скаля прерізних ступенів із відповідними їх світоглядами. Ось чому так багато поглядів, уяв, вір, прагнень, понять і... розумінь не раз тієї самої правди! Ось чому майже кожна людина має свій власний суб'єктивний світогляд. Подібна диференціація у розвитку свідомості й впливаючий із неї світогляд проявляється протягом цілого розвитку людства, цілої його історії. Ціла історія людства — це історія розвитку його свідомості через здійснювання різних ідей, різних сві-

го часу, що Правда не була дана в одному часі, одній людині, одному народові. Сучасний наш мислитель Володимир Шаян ясно докатогує. Григорій Сковорода підкреслює своє, що існує всеобіймаючий процес розвитку людської думки, який здійснюється по черзі різні суб'єктивні вияви. У часі і просторі історії народжується, розвивається, здійснюється свідомість по черзі світоглядів. До недавнього часу, світогляд не був дуже складний, бо всі проблеми розв'язувала віра; однак модерний світогляд — це вже дуже скомплікована система думки. Метафізичні проблеми, етичні, суспільні, соціальні, культурні, наукові та інші питання — творять скомпліковану систему думання пов'язуючи у взаємозалежність всю проблематику буття.

Залюбки говорять, що сучасна наша доба є добою упадку. Це наївне поверхове твердження: у розвитку людства ніколи нічого, навіть важкий блуд не гине без належних наслідків. Справа лише в тому, що треба знати як учитись на минулих помилках. Це й є завданням українського академічного товариства "Зарево", що хоче вчитись, спільно творити та сприяти розвиткові українського життя. Це ідеологічне товариство поклато своїм завданням шукати світоглядних та ідеологічних українських національних розв'язок.

В сучасній нашій діяльності діють вже елементи найвищі — елементи творчої свідомості. Людство потребує зараз духового оновлення. Це треба розуміти, як встановлення правильних природних норм цінностей, гієрархії вартостей: влади свідомості, а не матеріалістичних норм, сліпих, несвідомих еґоїстичних інтересів різних форм і видів.

Внаслідок матеріалістичного загального людського підходу — розв'язуються всі проблеми із точки зору інтересу, послуговуючись цим ремеслом політики, яка і сьогодні ще базується не на світогляді правдотворення, моралі й етики, а на інтересах, поділу світу на сфери впливу, не вагаючись навіть в ім'я цих еґоїстичних інтересів ділити нації, провадити їх на знищення в ім'я цієї аморальної політики, що випливає цілком зрозуміло із аморального світогляду.

О. Ольжич проповідував напередодні П. світової війни — бути Україні у авангарді Героїчної Доби. Це не було лише прочуття. Він не знав, що людство морально впаде, ще нижче після надходячої бурі. Його священномученича смерть лише насичує історію кров'ю вічного життя, незнищимості української правди.

Новий світогляд твориться. Із безконеч-

ного числа фактів досвіду і модерного знання.

Потрібно, вкінці, нового світогляду.

Українського світогляду.

Світогляду створеного не лише на нашій Правді, на нашій духовій суверенності й культурній самобутності, але й на всіх найкращих і найвищих досягненнях вселюдської думки.

Український націоналізм прийшов в історію України саме із таким високим призначенням. Однак, на жаль, через обмежену й неупорядковану систему вартостей одного публіциста, цей рух перемінився в три політичні парії. Жаден ворог не міг нас доконати. Доконала нас власна несвідомість.

Пристаючи до великого діла відродження свідомості нації і формування її життєтворчого динамічного світогляду втілюємо крім найкращих і найвищих наших і вселюдських досягнень, також увесь досвід. Починаємо робити це спільно, вільні від усякого світоглядного догматизму, який, вважаємо, стримує вільний розвиток духа й веде невідклично до тоталітаризму. Віримо й працюємо для відродження українського націоналізму, що є найвищою формою всеохоплюючого вільного розвитку всіх членів нації із виразною цілеспрямованістю до кращого. Шануємо всі погляди, але базуємося на нормах цінності, на гієрархії вартостей свідомості: від найнижчої до найвищої.

Мірилом вартості є свідомість людини, велич її сутності: її духовість, інтелект, усе найвище, а не матеріалістичне, еґоїстичне, яке знижує людину до первісного біологічного існування, хоча б як модерно не рафіновано здобутками техніки.

Свідомі великої світоглядної проблематики усвідомлюємо її не лише для чистого знання, але з чистим призначенням здійснювати в житті все найкраще.

Це великі завдання. Це завдання правдивого українця: шукати і здійснювати Правду!

Змагатимемося за усвідомлення і здійснення наших об'єктивних і питомених ідей, у повній свідомості, що яка б висока своєю об'єктивністю і широка своєю правдоносністю ідеологія не була — вона без вертості, коли не має дієздатного, життєвого призначення і організованих здійснень чину.

У цьому змаганні за постійний ріст нашої свідомості, ми духом із всіма лицарями України на скитальщині і на Батьківщині, які героїчно встановлюють, в переважних умовах, Українське Буття і нашу Правду.

Теодосій Онуферко

До розуміння модерної поезії

Естетика шестидесятників

(Закінчення)

Одна прикмета спільна творам усіх модерністів на Україні, це — вічне шукання, експерименталізм, спроба висловити невисловиме. Поетеса пейзажної лірики Ліна Костенко пише:

“Якщо не можна вітер змалювати,
Прозорий вітер на ясному тлі, —
Змалюй дуби, могутні і крилаті,
Які од вітру гнуться до землі”.

У цих чотирьох рядках заховані два естетичні натяки: перше — поет не мусить бути обмежений тільки конкретними образами, і друге — треба малювати абстрактне через конкретне. Ліна Костенко та й інші шестидесятники часто вдаються до образів. За це і кличе їх лайлива партійна критика “формалістами, абстракціоністами, носіями декадентного буржуазного мистецтва”.

У статті “Велика ведмедиця і гончі пси” поет і критик Богдан Кравців дуже слушно зауважив неприхильність партійної критики до образотворчості молодих поетів. Він наводить слова колишнього редактора “Дніпра” Олександра Підсухи: “Будучи редактором журналу “Дніпро”, я колись одержував багато віршів від Миколи Вінграновського. З них ми нічого не друкували. Було помітно сильну образну стихію, але з її полону автор вирватися не міг”.

Ця образна стихія і є те, про що пише поетеса Ліна Костенко. Нова естетика, як бачимо, спротивилася таким соціал-реалістам як Олександр Підсуха. Навіть Рильський, що признав красу в незрозумілому, з обереженням ставиться до незрозумілого у поезії шестидесятників.

Але, крім противників, з'явилися й оборонці новаторів. Критик Іван Дзюба писав у “Літературній Газеті” від 17-го листопада 1961-го року:

“Багато говориться про те, що поезія повинна бути зрозуміла всім. Але не варто робити з читача ідола, якому слід лише постійно догоджати. Наше суспільство

зростає у всіх відношеннях. Зросли його естетичні смаки. І нам слід боротися за те, щоб читачі більше і краще розуміли високохудожні твори, щоб ці твори стали їхнім хлібом насущним, щоденним”.

Ці слова Дзюби пронеслися свіжим повітрям над заявленою ідеологічними концепціями критикою.

У шуканні нових ритмів шестидесятники створили цікаву різноманітність. Їх не можна називати літературною школою через їхню глибоко вкорінену індивідуальність. Метричні схеми міняються не тільки від поета до поета, а навіть якомусь одному поетові не можна закинути монотонності ритму. Так наприклад, у “Палороті” Ліна Костенко послуговується ритмічним двометром:

“Птиці зелені
У пізню пору
Спати злетілись
На свіжий поруб”.

Ця двостопова ритмічна схема є фундаментальною у вірші, але самі стопи міняються від строфи до строфи. У перших двох строфах чергуються трохей з амфібрахієм з рядка в рядок. Це можна назвати ритмічним “головним мотивом”, а четверту строфу “ляйт-мотивом”. Третя строфа дотримує двометричності але міняє стопи. Тут перший рядок створений дактильним і трохейним розмірами, другий дотримується ранішої схеми. Четверта строфа майже зовсім відходить від фундаментальної метричної схеми. Тут перший і третій рядки далі осталися двометричними, а третій і четвертий перейшли на три-метр. Склади також змінилися. Перший рядок творять два ямби. Другий — трохей, дактиль, трохей. Третій — трохей, ямб. Четвертий — трохей, трохей, амфібрахій. Ця зміна у ритмічній схемі звучить так:

Друга строфа:

“Тихо спустились
На жовту глищю
Птиці зелені,
Зелені птиці”.

Четверта строфа:

“Пні навкруті —
Їхні родичі кровні.
Зрізи на пнях —
Наче місяць уповні”.

У верлібрах метрика побудована на ціл-

ВИБАЧЕННЯ

Редакція журналу перепрошує автора статті “Естетика шестидесятників” за те, що стався при-
кий технічний недогляд і стаття появилася без підпису. Автором статті, якої закінчення поміщене в цьому числі є ВІТАЛІЙ КЕЙС.

Редакція

ком інших засадах ніж у римованих віршах. У останніх, емоційне відчуття йде нога в ногу з ритмічними ударами наголосів, а вони обмежені прикінцевою римою. У верлібрах цього обмеження не існує. Поет може перенести емоційне відчуття з рядка в рядок, навіть розтягти його на необмежене число рядків. Через цю свободу метрика прийняла на себе у верлібрах іншу ще навіть скомплікованішу роль. Поет мусить так будувати свій ритм, щоб кожний наголос падав на важливі слова, звертав увагу читача на структурну роль даного слова, або на його символістичну інструментальність у верлібрі.

Цей тип поетичної форми досить популярний серед шестидесятників. Особливо Євген Гуцало часто вдається до верлібра як віршованої форми. Маніпулюючи асонансами, консонансами і алітераціями, він досягає звукового ефекту, що часом є просто музичним:

Ти

В очах барвінок принесла і тищу
На жадібних устах.
У білі сурми квіту
В саду сурмили молоді акації,
Світила
Заплутувались у косах твоїх.
А ніч!

А ніч яка була!

Немов легенда. . .

І так хотілося дістати
срібні
віжки
місяця. . .

Однак, як це не парадоксально, шестидесятників не можна назвати оригінальними в повному розумінні цього слова. Вони — експерименталісти, шукачі нових форм. Вони завжди шукають нового способу виразу. Вони будують постійно інший будівельний скелет, ставлять часом запозичені в західній літературі стіни. Але фундамент у них завжди традиційний — український. Це поєднання України з світом у чуттєвій душі поета, добре

висказав Микола Вінграновський:

“Вже хмари омивають мої плечі,
Вже з головою в небі я стою,
Уже по груди в небі, вже по пояс,
Вже Україну видно мені всю,
І світ, і Всесвіт, повний таємниці”.

У монтажі “За модерну поезію шестидесятників”, критик і письменник Олесь Гончар зауважив українство шестидесятників:

“Не можна не відзначити у молодих на-
полегливішування нові художньої
форми, нових ритмів, нової музики сло-
ва. Молода поезія чимось справді йде від
раннього Тичини, коли він чи не перший
з наших поетів зазирнув у космос і по-
чув його дивну музику; імпонує моло-
дим і монументалізм Довженка, його
геніальні кінокадри, кінофрески”.

Саме цей вплив Довженка, про який пи-
ше Гончар, найбільше проявляється у творах
Вінграновського. У його поезії просто ожива-
ють чисті українські образи, мов на екрані:

“Живицею пахне і пахне медом. . .

В долині село, наче хліб на столі. . .

І гори, вантажені часом і небом,
Між хмарами йдуть по гупульській зем-
лі.

І юний гуцул підіймається вгору
У гомоні звершень своїх і надій. . .
І, може, десь юна гупулка в цю пору
Дітям зацвіла на землі молодій”.

На кінці треба згадати щирість, з якою
молоді поети підходять до творчості. Вірш
Віталія Коротича, це просто виклик кинутий
в обличчя “інженерам людських душ”:

“І не треба топити
Думок у словес воді,
І герої не всюди є красивими
Та плечистими.
Я за чисте мистецтво,
А мистецтво чисте тоді,
Коли роблять його
І руками й думками чистими”.

Віталій Кейс

Українська кінематографія

Початки українського кіна сягають дру-
гої половини 90-их років минулого сторіччя,
коли брати Люмієр збудували свій кіно-про-
ектор об'їжджали більші міста Європи. 11 лип-
ня 1896 р., в Одесі вперше був показаний
фільм, який зробив дуже сильне враження на
глядачів. “Фотографія, яка рухається” вида-
валася чудом для глядачів і багато з них ог-

лядали той самий фільм кілька разів підряд.
Перші короткометражні сценки, які були
зняті одним із братів Люм'єр показували “при-
хід поїзда”, “сімейний сніданок”, “вихід ро-
бітників з фабрики” і т. п.

Одним із перших продуцентів коротко-
метражних фільмів в Україні був харківський
фотограф А. Федецький. Його перший фільм

“Джигітовка козаків”^{*} був показаний у Хоркові 2 грудня 1896 р., а копія була вислана до Парижу. Перед показом цього фільму в Хоркові були розвішані плакати з таким написом: “У понеділок 2 грудня в оперному театрі відбудеться сеанс кінематографа А. К. Федецького. Будуть показані на сцені, на екрані 12 аршин завширшки і 10 аршин*) заввишки живі фотографії з закордонного і місцевого життя. Перед сеансом буде дана опера “Севільський цирульник” у 3-ох діях і 4-ох картинах. Муз. Росіїні.”

Скоро кінематограф здобув собі велику популярність і звичайно фільми висвітлювано в театрах після комедій чи оперет. Ця популярність призвела до того, що деякі підприємці перенесли показування фільмів на комерційну базу і таким чином декілька короткометражів гастролювали по театрах різних міст України. Але вже на початку 1900-их років в Одесі відкриваються три малі стаціонарні кінотеатри, а згодом і один більший — театр “Іллюзіон”. Незабаром і в Києві відкриваються стаціонарні кінотеатри, де висвітлювалися фільми, що тривали від 25 до 40 хвилин. Величезна більшість фільмів цього періоду, що були показані в Україні, це були продукції французьких, італійських, однієї німецької і однієї американської фірм. Аж у 1907 р. почалися ставити фільми з українською тематикою, як ось “Кочубей у в'язниці”, а в 1909 р., “Полтава” за лібретом опери “Мазепа”, “Тарас Бульба” за повістю М. Гоголя та інші. Всі вони були ставлені російськими кінематографічними групами і часто були дуже перекручені. Зацікавлення українською тематикою з боку російських режисерів можна пояснити хіба тільки великим успіхом українських театральних труп, які гастролювали в той час у Петербурзі та Москві. У 1910 були зняті деякі сцени з п'єси “Запорожець за Дунаєм”, а також поставлено драму “Богдан Хмельницький”. Цей фільм був виконаний українськими артистами і в загальному підтримувався твору М. Старицького. Треба додати до екранізації української класичної літератури поему Т. Г. Шевченка “Катерина” і “Майська ніч, або Утоплена” за Гоголем. Українською тематикою зацікавилася також французька фірма “Пате”, яка вислала в Україну двох своїх режисерів Метра і Ганзена. Вони поставили такі фільми як “Мазепа”, “Та-

рас Бульба” і “Українська легенда” та декілька інших. Всі ці фільми з їхніми недоліками та перекрученнями мали одну спільну характеристику: вони показували українське козацтво, українське село з його білими хатами і соняшниками, вишневі садики, українські народні танці, кобзарів та лірників, одним словом український фольклор і етніку українського села та Запорізької Січі.

Але, крім вище згаданих спроб А. Федецького, справжніх українських фільмів, які були б поставлені українськими артистами та ми, виконувані українськими артистами та зняті в Україні, до тієї пори ще не було. Тут треба згадати, що крім браку матеріальних засобів та відповідної технічної підготовки для накручування фільмів, українські артисти ще й натрапляли на різні перешкоди з боку російських властей. “... Умови для екранізації п'єс або літературних творів були вкрай несприятливі. Українське театральне мистецтво, література, українська культура в цілому зазнавали найжорстокішого переслідування. Царські чиновники душили всілякі прояви національної самосвідомості.” Г. В. Журов, “З минулого кіно на Україні”, Київ, 1959.

У таких обставинах перші українські фільми почали появлятися щойно в 1909 р. Український актор А. Олексієнко випустив свою першу кінокартину “Як вони женихалися” за уривком з повісті М. Гоголя “Ніч під Різдво”. Вона була оригінальна тим, що всі дійові особи, тобто Голови, Дяка, Чуба і навіть Солохи виконував сам А. Олексієнко. Під час висвітлювання фільму автор-актор імітував діалоги всіх дійових осіб українською мовою. Цей фільм обійшов з великим успіхом екрани більших міст України і навіть був показаний в кінотеатрах Петербурга. Після цього успіху Олексієнко випускає ще цілий ряд кіно-водевілів, як “Бувальщина, або на чужий коровай очей не поривай”, “Москаль чарівник”, “Як ковбаса та чарка, то минеться й сварка” та інші.

Кращими фільмами того періоду треба назвати “Наймичку” за одноіменною п'єсою І. Тобілевича і “Наталка-Полтавка”. В останньому фільмі роллю Наталки виконувала Марія Заньковецька. Обидва фільми були виконані театральним ансамблем М. Садовського, а кінооператор був Д. Сахненко.

О. К.

(Далі буде)

^{*}) Аршин — міра довжини у дореволюційній російській державі рівнялася 28 дюймам (інч) або 71,12 см.

ТВОРЧА МОЛОДЬ УКРАЇНИ ПРО Т. ШЕВЧЕНКА ВИРОК

"Под строжайший надзор и с запреще-
нием писать и рисовать".

Микола І.

(Напис на полях жандармської доповіді).

... А він забороняє малювати,
Неначе має він такі права.
Немов навик поверне спокій кату
Ним зігнута бунтарська голова.
Кат виплете митцеві чорні ґрати
І чорні неті підступів зів'є,
Неначе право велетня скарати
Пігмеям зросту й сили додає.
Шевченку, смійся!
Злякані вельможі
Від переляку сціпили роти.
Він тільки цар.
А жоден цар не зможе
Тебе до слугування приректи!

... Дивися, царю!
Вачиш, від порогу
Безсмертя йде назустріч Кобзарю?
Послухай, царю!
Дзвони вздовж дороги
Вістують смерть російському царю.
Тя цей кошмар
Не проженеш відразу —
Правицею облудно не тряси.
Тобі ще придворні віршомози
Напишуть, що великий ти еси.
Тебе ще попросять: "Мудро правте,
Караючи таких, як цей бунтар!"
Тобі ще видаватимуть за правду
Слова про те, що ти всеможний цар.
Та як ти очі врячиш банькато,
О, як твоя зухвалість щезне вмиг,
Коли назве тебе він знову катом
Та іменем народу спопелить!

... А ти забороняв йому писати,
Неначе справді мав такі права!
Немов навик поверне спокій кату
Ним зігнута бунтарська голова.

ВІТАЛІЙ КОРОТИЧ

ПІСНІ — ЧАРИ

Є в глибиннім районі глибока провінція
Та, що далі вже нікуди.
Край
Глушина.
Солов'їною піснею повна по вінця,
В син мої,
як легенда
ввіходить вона.

І тоді осідають згадки,
Наче паморозь,
І на сон, і на дні, і на давні літа,
І ніколи ніким не помічена папороть
У гаях прихорольських щоніч розвива.
І в хатах розкриваються вікна причиплені,
Щоб побачить народження казки вночі,
Де в діброві густій, мовчазній
Над Причинною
І регочуть,
І плачуть,
І тужать сичі.
І встають предковічні видіння яремої
Стопроклятої Богом і людию доби,
І в Холоднім Яру
Над розкутим Яремою
Шелестять, гомонять передгроззям дуби.
І, неначе з-під крил довтоногого бусола,
Тасмичістю в серце дитинне війме.
... В син мої повертається
Казка бабусина
І бентежить мене,
І тривожить мене.
І згадується знову дитинство завітране,
Запах луґу і сіна з наповнених клумб,
І, як в дні ті,
з портрета всміхнеться привітливо
Із-під віхоли брів
Сивоусий чаклун.
Є в глибиннім районі глибока провінція,
Та, що далі вже нікуди.
Край.
Глушина.
Кобзарезою піснею повна по вінця,
В дні мої,

як легенда,
ввіходить вона.

СВГЕН ЛЕТЮК

БЕРЕЗНЕВИЙ ПРОЛОГ

Березень. Березень. Березень.
Перший весни удар.
Славою підперезаний
Світом іде Кобзар,
Світом іде невтомлений.
(Зорі цвітуть над ним!)
... Правдою, вірою скроплею
Наші удари весни.
Совість народу!
Серце народу!
Слово твоє на вустах,
Сонце святої свободи
Креслить майбутнього шлях.
Березень. Березень. Березень.
Скрізь ручаїв голоси
Славою підперезаний
Йде України син.

ВОЛОДИМИР МОРДАНЬ

НА СМЕРТЬ ШЕВЧЕНКА

СИМФОНІЯ

(Урнеки)

Сто років — зморшка на чолі Землі.
Всесвітні війни, революцій грози...
Дніпро до ніг стежиною проліг
І котить славу в сиві верболизи.

Поет став морем. Далеч степова,
І хмарочоси, й гори — ним залиті.
Бунтують хвилі - думи і слова,
І сонце генія стоїть над тим в землі.

Дно глибшає, і береги тікають,
Аж небо рве свою блакить високу.
І шторми піняться од краю і до краю,
Од Вінніпегу до Владивостоку.

З глибини сердець джерела пружно б'ють —
І шумувати морю, не вмирати,
Хай ллють у нього і любов і люті,
Тривожну шану, жовч гірку розплати...

Художнику немає скнутих норм.
Він — норма сам, він сам в своєму стилі...
У цей столітній і столбальний шторм
Я кидаюсь в буремні гори - хвилі.

* * *

У кругосвітній похорон пішли,
Щоб зупинитись на горі Чернечій,
Йшла вперше Україна по дорозі
У глибину епох і вічних зльотів —
Йшла за труною сина і пророка.
За нею по безсмертному шляху.
Йшли жовти, руськи, малороси,
Щоб зватися українцями відрині.

Вишневий цвіт
З вишневих віт

Вишневий вітер
Зриває з віт.

І розступились народи перед нами.
Вітри носили шепоти на крилах.
Пітав Париж Варшаву: хто це? Хто?
Літали ластівки й сиунали за собою
Години й дні, журбою перевиті.
А з куполу захмарених небес
Глибинний ревієм схилявся до Землі
І очі смутку зазирали в душу —
Йшла Україна в глибину століть.

Вишневий плід
Здівує світ
Всміхнеться сонцю
На крилах віт.

Вишнева весняна пора.
Летять стежини до Дніпра,
Летять хмарки, летять дороги,
Зібгавши куряву під ноги.
Летять студенти і монахи,
Летять солом'яні брилі,
Летять кленові костилі,
Летять берлизи і підводи,
Летять віки. Летять народи.
Вишневий вітер на Землі,
Вишневі думи на чолі.

І доки світ
У плині літ —
Вишневий вітер,
Вишневий цвіт.

ІВАН ДРАЧ

РЕЦЕНЗІЇ

НОВІ ПОЕЗІЇ

Нові поезії, 1963, Ч. 5. В-во Нью - Йоркської Групи, Нью Йорк, 1963. 64 ст.

Найновіший річник "Нью - Йоркської Групи" продовжує чотирічну традицію своїм оформленням, представленими авторами, і характером творчості цих авторів. Ще в першому річнику Нью - Йоркська Група висловила своє почуття "мистецької відповідальності" і потреби "інтенсивнішого творення не тільки літератури, а й суцільного літературного процесу, тобто, таких відносин, де творчість письменника і творчість читача стають природним і тим самим явищем". Завдяки наполегливим старанням Нью - Йоркської Групи ця потреба хоч частинно задовольняється.

Сім авторів представлено в збірнику, сім відмінних індивідуальностей, і кожному з них було б варто присвятити окремий розгляд. У

межах журнальної рецензії цього не можна здійснити. Можна тільки висловити кілька спостережень, ціллю яких є спонукати читача самому прочитати ці твори і самому виробити власний погляд.

Юрій Тарнавський продовжує без помітних змін теми і форми свого віршописання. Коли в четвертому річнику він писав:

Вірші кімнат,
не із слів ваша поезія.
Часами повернувши голову, крізь двері
кабінету

мені видно на синім пергамені стіни
різьблену каліграфію червоного крісла.
Епітети картин. Синтакса розположення.

("Поема на шість сторінок")

То тепер він пише:

Поетія є наукою
про те, що не варто не хотіти жити,
і що слово смерть римується
з іменниками, прикметниками і дієсловами.

(“Поетія”)

Здається, що хоч часом відчувається повторення у Тарнавського, то іноді в цьому повторенні його поезія знаходить можливість розширити свої границі. А коли втрата контролю над метафорою і невтримання метафори (як каже Ігор Костецький) помітна в творчості Тарнавського, то це може принести йому великі здобутки у його прозовій творчості, бо роман Тарнавського “Шляхи” підносить на вищий рівень українську прозу якраз своїми метафорами. “Старомодний” (за висловом Юрія Дивнича) заголовок “Шляхи” показує, що торування доріг у невідомі краї не конче мусить починатися знищенням існуючих стежок.

Заввага про продовження встановленої традиції відноситься і до Віри Вовк. Її теми південноамериканські (“Скорбна мати з Юкатану”, “Маянська баллада”), як і в її збірці “Чорні акації”. В декотрих її віршах чути ту жіночу співучість, що властива теж Еммі Андієвській, Жєні Васильківській (“Пісня трав” у збірці “Короткі віддалі”) і Ліні Костенко. З поезією останньої особливо перегукуються такі короткі рядки:

Місяць — кұльбаба,
Іскри роздмухано:
Сіли на віти,
В глиби гортенсій.
Перелив щебет
Вінець долини.
Стопа невзута
(Скойчина ніжка)
Вийшла на роси.
Місячне руюно
Рине по тілі,
Темний янтар.

(“Баллада про місяць і пнучий кактус”)

Лірична якість — сполучення мелодії і думки висловленої словами в одну нерозривну цілість — у Віри Вовк висока. А народна легендарна й фантастична тематика її віршів підкреслює і посилює цю співучість.

Творчість Богдана Рубчака — одного з найталановитіших членів Нью-Йоркської Групи — не легко окреслити. Можу тільки сказати, що ті його вірші, які надруковані в річнику, мені не сприйнятливі в такій мірі як деякі вірші у збірках “Дівчині без країни” і “Промениста зрада”. Зрештою, хіба не зво-

диться вся критична проблематика до питання — чи подобається чи не подобається? Суб’єктивність неминуча. Критик може аналізувати, класифікувати і порівнювати скільки йому загодно, але суть — “єдина суть — устами співати в сутінь з уст життєдайну красу” — як пише Рубчак, далі невловима.

Патриція Килина займає в українській еміграційній літературі виїняткове становище. Походженням американка, вона пише і українською мовою і англійською. Сам факт, що українська поезія може не тільки зацікавити неукраїнця, а і притягнути його до активної співучасті, доказує, що вона має майбутність. Наша історія повна прикладів українців, що перейшли в чужу культуру. Сьогодні ми маємо можливість припинити цей процес, повернути українській культурі тих, що відійшли від неї (справді добрий переклад Гоголя показав би, що він був і з українцем) і почати зворотний процес.

Коли читати вірші Патриції Килини, чується майже прозора простота її мови. Але це поезія. І то добра поезія. Візьміть хоч би її вірш “Смак каміння” з таким початком:

Він не знав, що робити —
смак каміння в роті,
у вухах шелестіння бадилля.

Елза Павид, між іншим, пише, що література є новиною, яка лишається новиною. Чи не доказала Патриція Килина слушність цього твердження своїм віршем “Пропаганда”?

Мої предки вже є вбиті:
я саме почула новину по радіо,
і дивуюся, що я існую.

Та тепер я пригадую,
що мої нащадки були давно вбиті,
що новина про них вже є казка —
і довше не дивуюся.

(В збірці “Трагедія джмелів”)

Поема Емми Андієвської “Ангели в пізній демонології” чи не найцікавіша річ у річнику. Деякі критики залюбки говорять про “окремий світ” даного поета, прикривають цим обмежену — але все ж таки важку — правду даної концепції. До поезії Андієвської цю концепцію можна сміло пристосувати. Окрім прецікавої але не вичерпної статті Емануїла Райса в “Сучасності” (лютий, 1963), їй не приділено належної уваги. Проза Андієвської така ж інтригуюча і відокремлена від щоденного світу, як і її поезія. Однак її проза не зовсім вироблена і удосконалена. Це найліпше видно, коли при-

МОЛОДІ ЛІТЕРАТУРА В УКРАЇНІ

Молоді добрі для експорту. Спілка письменників ССРСР видає французькою мовою журнал "Твори й думки". Жовтневе видання цього журналу в цілості присвячене українській підсоветській літературі. Серед багатьох прізвищ відомих письменників, ми знаходимо також поетичні твори Р. Третьякова, І. Драча і В. Коротича, яких нерозривно критикувала за ідейні збочення советська преса.

• Читати "Літературну Україну" — це націоналізм! В Україні розповсюдження українських підсоветських книжок і періодичних видань займається в більшості випадків росіяни, або інші національні меншості. Тому не дивно, що важко покласти українській (навіть жеманістичній!) публікації до рук українського советського громадянина. Про це багато пишеться в самій Україні. Партиї дирекції початкових і високих шкіл, які опановані також росіянами, не допускають українських видань до рук українського студента. Напр., Київсь-

класти мірило технічних здобутків, скажімо, англійської мови.

Про Вадима Лесича авторитетно і фахово досі писав тільки Костецький. Замість своїх завваг пропоную читачеві такий уступ з його вірша

і слово є знесловлене
і серце обезмовлене
і грубостволім вихрипом
— розсипано, розвихрено
зсихається мовчанням.

ка консерваторія не передплачує ні одного примірника "Літературної України" для студентів, які живуть в гуртожитках. У київських школах ч. 137 і 124 не передплачується ні одного видання Спілки Письменників. Таких випадків є тисячі! ("Л.У.").

• **Павло Попович** — поет. Перший український космонавт Павло Попович, не лише любить літературу, але й сам пише поезії. "Вечірній Київ" опублікував його поезію "Іду, Галактико!", в якій він оспівує свою любов до рідної землі і "дорогого Дніпра" ("Веч. Київ" з 14 листопада).

• **Молоді поети** — члени СПУ. У листопаді 1963 року прийнято до СПУ таких молодих поетів: **Олекса Мусієнка**, нар. 1935 р., в селі Павлівка на Полтавщині, в 1958 р., закінчив факультет журналістики Київського університету, співавтор (разом з І. Головченком) роману "Золоті ворота"; **Вадим Шкода**, нар. 1934 р., в Хабаровську, за спеціальністю — геохімік, автор збірки поезій "Трудна розвідка"; **Андрій Ярмацький**, нар. 1934 р., в селі Чаусове-2 на Миколаївщині, в 1957 р., закінчив Одеський університет, автор збірок поезій "Щедре джерело" (1958) і "Земні пороги" (1961); **Олександр Юрченко**, нар. в 1937 р. в місті Мерефа, на Харківщині, в 1960 р., закінчив Харківський університет, автор збірки поезій "Дума про землю рідну" (1959).

• **"Материк" Бориса Нечерди**. В Одесі появилася збірка поезій молодого поета Бориса Нечерди "Материк". Поезії в цій збірці є оригінальні і цікаві, в кожному разі вони далеко відбігають від традиціоналізму в підсоветській поезії. Навколо цієї збірки вже почалась метушня. Поетові закидають, що він... наслідує Вінграновського, Драча, Євтушенка! ("Л.У." ч. 91, 97).

• **Помер молодий поет Василь Симоненко**. В грудні 1963 р., помер молодий, талановитий поет Василь Симоненко. В. Симоненко народився 1935 р., на Полтавщині. Він автор двох збірок поезій "Тиша і грім" і "Земне тяжіння" (яка ще в друку). Через свій блискучий виступ проти советського птампаму в літературі (дивись "Смолоскип", ч. 1, 1963 р.) і проти поліційних методів у критикуванні молодих поетів, він скоро попав в неласку і йому було заборонено взяти участь у з'їзді молодих літераторів ССРСР. У розквіті таланту відійшов від нас багато надійний поет. Читайте вибір з його поезій в наступному числі нашого журналу.

"Нічні співи" Богдана Бойчука (Місяць витягає з уяви минуле... і кладе між губи смаглявих дівчат...) вірш добрий, але його інші вірші в річнику не на рівні його особистих досягнень.

Крім цих сімох українських поетів, в збірнику надруковано десять віршів еспанського поета Хуана Рамона Хіменеза. Переклади Вольфрама Бурггардта видаються добрими.

М. Царинник

За який напрямок діяльності "Зарева"

Останній Крайовий З'їзд "ЗАРЕВА" присвятив багато уваги визначенню головних напрямних діяльності нашого Об'єднання. Здавалося б з'їзд не повинен витрачати багато часу на ці справи, бо ж статут "ЗАРЕВА" ясно визначає мету і засоби праці (Параграфи 3 - 4). Але насправді це не зовсім так. Статут дає нам ширші можливості для розгорнення нашої діяльності як обставини, в яких доводиться нам працювати. Через те учасникам з'їзду не лишалося нічого іншого, як вибрати із усіх можливостей, на які дозволяє нам статут такий напрям діяльності, який на думку членства найражливіший і найнеобхідніший у змаганні української нації до її державного життя.

Учасники з'їзду "ЗАРЕВА" вирішили, що підставою всієї дальшої діяльності "ЗАРЕВА" є постійний духовий зв'язок з нашою Батьківщиною, докладне вивчення многогранних процесів, які там проходять і праця над питаннями ідеології, а зокрема ідеології українського націоналізму. Однак все це не має стати самоціллю. Основою діяльності "ЗАРЕВА" має бути підготовка кадрів до державного будівництва та намічення плянів для організування окремих ділянок державного ладу на Україні.

Рішення з'їзду щодо напрямку діяльності "ЗАРЕВА" наскрізь правильні. Якщо провадіти "ЗАРЕВА" пощастить цей напрям успішно розвинути, то тоді наше об'єднання могло б перебрати на себе ті завдання еміграції, які вона найменше виконує. Провід нашої еміграції свою бездіяльність у ділянці планування державного і соціального ладу в майбутній українській державі пояснює тим, що ці справи, мовляв, сама нація вирішить, коли прийде слушний час, забуваючи при тому, що в даному разі не йдеться про вирішування а про планування, яке вимагає великого вкладу праці й часу. Не виключена можливість, що за "великодушністю" проваду нашої еміграції криється не що інше, як брак охоти до інтенсивнішої праці та брак цивільної відваги схвалити якесь становище, щоб, бува, "не помилитись".

Вищенамічена діяльність "ЗАРЕВА" у наших обставинах може бути зреалізована лише шляхом широкого застосування методів праці в рамках студійних комісій. Деякі існуючі комісії мали б перебрати на себе завдання вивчати якусь одну ділянку життя в сучасній Україні та шукати можливостей реорганізації даної ділянки державного життя в майбутній українській державі у відповідності з інтересами цілої нації.

До тих завдань найкраще підходять такі комісії, як правнича, економічна та державного будівництва. Ці комісії мали б свою працю координувати та в міру потреб і можливостей творити нові підкомісії, щоб задовільно справлятися з новими завданнями. Проводи "ЗАРЕВА" як Центральний так і Крайові мають подбати, щоб кожний член нашого об'єднання включився в працю цих комісій. Крім того треба було б створити відповідний форум, де можна було б знайомитися з вислідами праці цих комісій. Відновлення видання "Розбудови Держави" може бути одним із таких форумів. Цій самій цілі можуть служити спеціальні з'їзди чи студійні дні присвячені ідеологічним питанням або обговоренню тієї чи іншої ділянки державного життя.

Така організація діяльності не вимагала б якихось драстичних змін у організаційній структурі "ЗАРЕВА", бо сміло можна використати ту структуру, яка вже існує. Намічений напрям і методи діяльності будуть корисні як самим членам, так і стремлінням української нації до самостійного державного життя. Члени нашого об'єднання шляхом вивчення сучасної діяльності на Батьківщині оминуть небезпеку стати не тільки фізичними, але й духовими емігрантами з України. Тенденції відірваності від рідного ґрунту помічаються щораз більше серед загалу української громадськості на чужині. Не виключене також, що висліди праці нашого об'єднання зможуть стати в пригоді майбутнім організаторам української держави, а в такому разі наше об'єднання принесло б користь загальній українській справі.

М. Герець

Ніякий літературно виписаний діалог не скаже про людей, їхній емоційний стан, всі вигини їхніх душ, їхню духовну "величину" і "густоту", їхню характерність, їхній досвід і життя — не скаже того, що вихоплений з побуту живий, гарячий, димлячий уривок бистроїдучої розмови, моментальна іскра слова, живосвіт іскорок, викресаних "ударі" двох душ.

І. Дзюба

("Літературна Україна", 19 червня 1964)

На українознавчі теми

Проф. В. Кубійович про ФКУ

(Інтерв'ю)

Проф. В. Кубійович

Від Редакції: В 1963 р., головний редактор "Енциклопедії українознавства", визначний український учений, проф. Володимир Кубійович, відбув піврічну поїздку по США і Канаді. Він мав змогу на місці познайомитись з діяльністю і працею українських учених і дослідників та з проблемами українського студентства. Зокрема проф. В. Кубійович зацікавився справою Фонду Катедри Українознавства, який очолює Степан Хемич. Щоб познайомити наших читачів з думками Шановного Професора в справі ФКУ, ми нижче містимо спеціальне інтерв'ю в цій справі, яке провів п. Сильвестер Процьків.

Питання: У своїй статті, вміщеній в 122-му числі "Листів до Приятелів" (1963 р.), ви заторкнули ряд проблем, зв'язаних з українською наукою на еміграції, при чому згадали про справу заснування катедри українознавства при якомусь американському університеті. Яка ваша думка відносно акції, що її веде в цьому напрямі Фонд Катедри Українознавства на терені США?

Відповідь: Уважаю, що акція Фонду Катедри Українознавства є явищем позитивним і актуальним. Перша така катедра дуже потрібна для вільної української науки, для наукового доросту і для вивчення проблем української історії взагалі. Ця акція відрізняється від подібних спроб у минулому тим, що вона передбачає потребу здорової фінансової бази, цебто "залізного" капіталу, з якого лише відсотки будуть вповні вистачальні на покриття потреб катедри і який буде гарантією, що праця

катедри не буде перериватися. Контроль над цим капіталом залишається в руках українських чинників, які виплачуватимуть річні дотації університетові з відсотків.

Маю лише застереження щодо самої назви "українознавство". Думаю, що нині немає ученого, який був би добрим фахівцем в кожній українознавчій ділянці (історії, літературі, мистецтві чи мові) і який міг би очолити таку катедру. Інтерес української справи вимагає передусім створення катедри загальної історії України, бо її не викладають у жодному університеті вільного світу. До того це є ділянка, яку большевики найбільше фальшують.

Місцем для такої катедри повинен бути поважний американський університет, в якому знаходиться центр східноєвропейських студій, або добре розвинений відділ славістики. До цього чи не найкраще надається місто Нью Йорк з його багатими, щодо українських збірок, бібліотеками, культурними і науковими осередками та найбільшим скупченням українців у вільному світі.

Питання: У розмові на тему катедри мій приятель заявив приблизно таке: "Відколи почалася акція Фонду Катедри Українознавства, настали деякі зміни щодо потреби катедри. Тепер є вже поважне число українців, які викладають в американських університетах, а деякі з них стали директорами т. зв. советознавчих центрів. Вони могли б працювати в напрямі українознавства без будь-якої фінансової допомоги з боку нашого громадянства, якби тільки знайшлися студенти." Чи ви погоджуєтесь з таким поглядом?

Відповідь: Появу наших науковців у щораз більшій кількості в американських університетах треба привітати як явище наскрізя позитивне. Однак, ні один з них не працює в певній галузі науки про Україну, цебто не має катедри з будь-якої ділянки українознавства, бо такої в США не існує. Коли йде мова про тих з колег, які викладають зближені до українознавства ділянки, то вони в найкращому разі лише промовляють шлях для майбутньої українознавчої катедри, але її не заступають. Беручи під увагу те, що ради українців у нільному світі з кожним роком рідшають і що пересічний вік учителів українських дисциплін у наших парохіяльних школах становить приблизно 55 років, а молодих сил з відповідними кваліфікаціями немає, щоб їх замінити, побачимо, що потреба постійної і першої катедри, як верстату праці і вишколу для молодих кадрів, стає з кожним роком критичнішою.

Курси, семінари і досліді в рамках катедри ведуться систематично і творять студійну програму чи то для студентів, які вибрали дану україно-

знавчу ділянку як головний або другорядний предмет, чи для тих, які вибрали викладання українських дисциплін в наших парохіяльних школах. Опрацювання і переведення в життя таких студійних програм абсорбують увесь час і увагу одного або кількох фахівців з даних ділянок, які мусять мати забезпечене існування. З цього виходить, що українці, які тепер викладають в американських університетах або працюють за іншим фахом, не можуть повністю присвятити себе такій програмі, бо це фізично неможливе. При найкращій волі вони можуть зайнятися веденням існуючих вже тимчасових курсів української мови чи літератури при чотирьох американських університетах лише у вільний від цілоденної праці час, це вони й роблять і більше від них годі вимагати.

Якщо лише незначне число українських студентів користується існуючими українськими курсами, які не є частиною якоїсь систематично веденої студійної програми і яких часто навіть не зараховують їм на conto коледжового диплому, то це зрозуміло. Все ж таки при добрій волі заінтересованих сторін і при відповідному заохочуванні на тимчасові курси української літератури Пенсильванського університету у Філадельфії вписується кожного семестру імпульсанта кількість студентів-українців з тим, що їм вже зараховується цей курс на conto диплому. Однак постійну катедру з тої ділянки згаданий університет ледве чи зможе уфундувати, бо навіть на заснування катедри з таких популярних тепер ділянок як "русіка" американські університети мусять одержувати фонди від фундацій або різних приватних і урядових кіл. З огляду на те, що самих студентських оплат не вистачає на фінансування російських і також інших катедр.

Коли брак можливостей спеціалізуватись в українських ділянках був оправданий до певної міри тим, що на терені США було майже неможливим дістати працю в тих ділянках навіть фахівцям,

які мали європейську високу освіту і довголітній досвід, то тепер такого виправдання немає. В найближчих десятих роках кожна українська парохіяльна школа на терені США і Канади потребуватиме на цілоденну працю одного або більше учителів-українців, щоб замінити тих, які відійдуть на пенсію. Сама катедра створить сприятливі умови для наукової праці тим, які повністю віддадуться такій праці. А зрештою, майбутнім советознавцям і студентам східноєвропейської історії можна буде користатися певними курсами в рамках української катедри. Такі курси будуть зараховані на conto їхнього університетського диплому. Маючи відповідний верстат праці, студенти, які працюватимуть над мало опрацьованими ще в західному світі темами з української історії, зможуть користатися урядовими стипендіями. У цьому відношенні архіви у Відні, Ватикані і Царгороді майже зовсім ще не використані.

Добре сталося, що справу катедри видвинули самі такі студенти. І якщо серед них знайшлися ще одиниці, які не побоялися взяти на себе важке і відповідальне завдання заснувати першу таку катедру у вільному світі, то напевно знайдуться серед українського студентства й такі, які стануть слухачами викладів в рамках катедри. Навіть коли знайдуться лише одиниці, то для дальшого існування вільної української науки і суспільства їхня вартість і роля будуть ще більшими. Суть у якості.

Справа катедри українознавства не торкається лише самих студентів. Це зрозуміла та частина старшого громадянства в США, яка вже зложила на катедру приблизно 100,000 доларів і допомагає збирати дальші фонди. Все таки справу збірки фондів не треба розтягати на роки, бо час не процентується так, як наші гроші в банках, а швидко проходить і забирає з собою невикористані можливості. Отже, слово за нашим громадянством і студентами, які повинні приспішити цю справу."

ГОЛОВА ЦП "ЗАРЕВА" П. ДОРОЖИНСЬКИЙ ВІДВІДАВ АРГЕНТИНУ

Представник "Смолоскипу" мав можливість перевести інтерв'ю з Головою ЦП "Зарево" Павлом Дорожинським, який в грудні 1963 р. відбув поїздку до Південної Америки і радо погодився поділитись своїми враженнями з читачами нашого журналу.

Запит: *Відеїдавши недавно Аргентину, чи Ви мали нагоду увійти в зв'язок з місцевим українським студентством?*

Відповідь: Незважаючи на надзвичайну програму і різного роду виступи, офіційні візити і поїздки, я все ж знайшов можливим увійти безпосередньо в контакт з нашим тамошнім студентством, а зокрема з провідним студентським активом САУС-у (Союз Українсько-Аргентинських Студентів). Точніше кажучи, це був на терені Аргентини мій перший і найсильніший контакт, бо ж саме вони

— ці провідні студентські діячі впровадили мене в місцеве життя і уможливили, до певної міри, мій побут в Аргентині (велика частина з них є членами Т-ва "Відродження", якого я був офіційним гостем. У першу чергу — це Богдан Коваль, перший і довголітній голова САУС-у (зараз голова Централі "Відродження"), а також Олесь Хам, другий голова САУС-у. З інших провідних студентських діячів хочу ще назвати Олега Яхна (третій голова САУС-у), Юрія Іваніка (теперішній голова САУС-у) і братів Бандур.

САУС відіграв продовж своєї десятирічної діяльності незвичайно велику роль в нашому студентському русі. Як відомо, САУС належав впродовж років до тих Крайових Студентських Союзів, які постійно підтримували нашу студентську централю — ЦЕСУС.

Голова ЦП "Зарева" П. Дорожинський під час прийняття у посади на міста Марде Плята, в міській ратуші. Від ліва на право стоять: Павло Дорожинський, Олександр Хам (член Централі "Відродження", кол. голова САУС-у, член Крайового Проводу "Зарева"), П. Черепсько (секретар Централі "Відродження"), Богдан Коваль (голова Централі "Відродження", кол. голова САУС-у, голова КП "Зарева" на Південну Америку), посадині Марде Плята, секретар і голова філії "Відродження" в Марде Плята.

Не дивно, отже, що вони далі цікавляться ЦЕСУС-ом, дорожать ним і тому в цьому напрямі ставили мені різні питання, на які мені доводилось перед ширшим студентським форумом, де я мав окремий виступ, давати відповіді.

В САУС-і охоплено сьогодні біля двісті студентів, здебільша з Буенос Айресу і околиці, бо на провінції їх мінімальна кількість.

Хоч їхня праця не надто гучна, то проте систематична. Здебільша це вечори з доповідями, розвагою імпрези та змагання в різних ділянках спорту.

Не маю можливості точніше схарактеризувати студентське життя в Аргентині, а зокрема охопити всієї діяльності САУС-у, тому обмежусь загальним ствердженням і відповіддю, що діяльність САУС-у за цей, порівняно, короткий час свого існування, має вже позитивні наслідки, які кожний, місцевий і приїжджий, відразу відчуває.

В САУС-і охоплена у великому відсотковістю діюча молодь, що вже народжена в Аргентині, а проте володіє прекрасною українською мовою. Цього, поза Канадою, я майже ніде не запримічав. Навіть під час останнього побуту в країнах Західної Європи, я міг спостерегти тільки поодинокі випадки, хоч всі позначки вказують на те, що і там правдоподібно за кілька років роджена на чужині молодь закривається в нашому студентському русі.

Запит: Чи є великі різниці в праці українського студентства в Аргентині і наприклад в США?

Відповідь: Коли порівняти студентське життя в Аргентині, стиль їхньої праці та взагалі цілу діяльність з нашим студентським рухом в інших країнах, то воно в багатьох випадках відмінне від американського і нагадує скоріше спосіб життя і дії студентства європейських країн.

У першу чергу відчувається більша спаяність, яку я назвав би справжньою товариською, якщо не родинною атмосферою, незважаючи на те, що є може різні — відмінні погляди. Часті зустрічі є мо-

же тим стимулюючим чинником. Контакт з довкіллям, як з внутрішньо-українським, так і зовнішнім, чужинецьким є звичайно добре налаштований.

Тут знов же слід згадати, що передусім з різними офіційними урядовими аргентинськими чинниками зв'язок виявився справді дуже сильний. (Під час мого побуту в Буенос Айрес, завдяки старанням Богдана Ковалю й Олександра Хама, нас разом з гарячим приятелем українців, уругвайським журналістом П. Мартінез-Берсече з Монтевідео, прийняли в Парламенті, окремо президентів трьох найбільших аргентинських фракцій - партій. Подібно в Міській Раді Буенос Айрес, в місті Марде Плята, в редакціях двох газет та при інших нагодах).

Ці зв'язки і їхнє використання матимуть велике значення в майбутньому.

Дальший момент, попри цілий ряд інших, який відрізняє наше студентство в Аргентині від студентства в США, це поважне й активне включення нашої студіюючої молоді, зокрема по закінченні студій, в наші загальні, чи то культурні чи суспільно-громадські чи інші товариства. А де ж ми це бачимо тут у США? Який відсоток взагалі молоді включається в наші організації й установи?

Запит: Які є перспективи розгорнення праці "Зарева" в Південній Америці?

Відповідь: Коли говорити про перспективи для розвитку "Зарева", а в тому про якунебудь ідеологічну працю в Південній Америці, то перш за все треба взяти під увагу обставини.

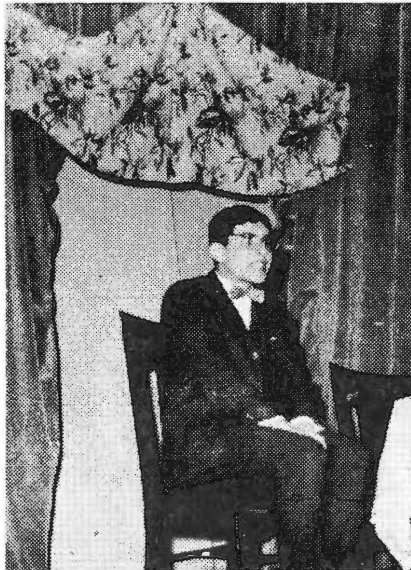
Тому своєю діяльністю "Зарево", як і до цього часу, може в Аргентині, як і в Бразилії, — рости та розвиватися тільки на тому студентському елементі, що закінчує або вже закінчив студії. Крайовий Провід "Зарева" на Південну Америку, що охоплює Аргентину і Бразилію, базував дотепер свою дію на цьому елементі. В Аргентині "Зарево" вклучене повністю в САУС і проводить там, як група, чисто студентську роботу. Треба передбачити, що з плином часу виловиться там окрема академічна одиниця, яка вестиме окрему діяльність "Зарева".

З галерії молодих талантів

Любомир Микитюк

Від Редакції: Цосить часто можна в нашій поточній пресі зустріти фотографії різних успішних учнів чи абсолютів північноамериканських шкіл. На жаль дуже часто ці фотографії і повідомлення мають суто рекламний посмак, включаючи те, що за розміщення такого повідомлення батьки, чи друзі платять редакції. Звичайно, така практика не може викликати нашого схвалення. По перше дуже часто йдеться про випадкові успіхи, які переміняються під пером дописувача в щоденні досягнення, а по-друге діється кривда тм скромним, але не менш успішним молодим українцям, які солідною і послідовною працею пробивають собі шлях у різних галузях життя і творчості на північноамериканському континенті. Про них рідко можна прочитати в нашій пресі просто тому, що вони так зайняті своєю діяльністю, що не звертають уваги на те, чи про них хтось щось пише чи ні, а їх батьки не втратили ще такого звичайного для інтелігентної людини такту, щоб давати платні оголошення в пресу про своїх дітей.

Щоб хоч трохи зрівноважити цю природну несправедливість ми вводимо рубрику "З галерії молодих талантів". Ця рубрика не призначена на те, щоб з легкої руки плодити "генії". Ми хочемо поділитися з нашими читачами успіхами нашої молоді і дати їй стимул до дальшої ще тяжчої і ще напруженішої праці над собою, бо лише працьовитість і повна відданість обраному фаху може дати справжні успіхи у дальшому житті, яке готує нашим молодим не один тяжкий удар і не одну прикрість. Лише той, хто свідомий всього цього і готовий на великі жертви для обраної діяльності зможе вреш-

Любомир Микитюк у ролі Г. Мазія в п'єсі "Еспанська муха".

ті розраховувати на справжні досягнення.

Любомир Микитюк народився у 1943 році в Коломиї, Західна Україна. Початкову і середню освіту здобув уже в Монреалі, Канада, куди прибув разом з батьками в 1949 році. Середню освіту закінчив у місцевій гімназії Дарсі МекГі (1960 р.) і тепер є на третьому році студії політичних наук в Лойола Колледжі. Свої студії Любомир Микитюк після здобуття бакалавреату з політичних наук хотів би продовжувати в Європі, однак усе це залежатиме від обставин.

Змалечку Любомир Микитюк виступав декламатором на різних дитячих імпрезах і любов до сцени підказала йому та іншим молодим аматорам сцени (а між ними його братові Юркові) заініціювати створення драматичного гуртка. Ця ініціатива увінчалася успіхом у 1961 році, коли під мистецьким керівництвом п. Коропа постав у Монреалі "Український Студентський Драматичний Гурток імени Івана Котляревського". За недовгий час свого існування цей драмгурток здобув собі належне визнання. Крім двох власних виступів (1961 і 1962), члени

гуртка беруть участь сливе в усіх важливіших вечорах та урочистостях, які відбуваються в Монреалі заходами українських національних організацій.

У першому виступі драмгуртка "Вечорі слова" (1961 р.) Любомир Микитюк виступав у ролі декламатора, а в другому уже в фактично центральній ролі недотепного аманта Генріка Мазія в п'єсі "Еспанська муха". Ця річ досить часто виставлялася на українській сцені — останньо в постановці незабутнього В. Блавацького (в таборах Зах. Німеччини). Молоді артисти вив'язалися з незвичайним успіхом зі своїх ролей, а це в першу чергу можна сказати саме про Генріка Мазія — Любомира Микитюка, бо ж ця роль незвичайно трудна і вимагає відображення різних скомплікованих психологічних відтінків, а при тому скрупулоскопює можливості артиста, як до речі майже кожна роль аманта.

Поряд з артистичною діяльністю в українському драмгурткові Любомир Микитюк зголосився у драмгурток при коледжі. Після першої маленької ролі виконуваної ним, режисер Мессей звернув увагу на непересічний комічний талант Любомира і призначив йому роль слуги (Моска) в п'єсі Бен Джонсона "Волпоні". Вистава цієї п'єси тривала п'ять днів і стала своєрідною подією в культурному житті англійського Монреалю.

Місцева англійська преса принесла огляди цієї вистави, причому вона одночасно підкреслювала зокрема вдале виконання ролі Моски. Не згадуватимемо обговорення студентської газети, яка виходить при коледжі і яка принесла найдовше обговорення виставки і тому найповніше характеризує не лише зовнішні ефекти гри Л. Микитюка, але й внутрішні нескорпимі елементи його характеристики ролі. ("Лойола Ньюз" від 22 листопада 1963).

Монреальська щоденна газета "Стар" від 20 листопада 1963 року

принесла фотографію Любомира Микитюка і подала такий коментар на його гру: "Спектакль був щасливий тим, що мав дуже доброго Москю, бистроумного слугу, інтелігентність і винахідливість якого робить його центральною фігурою п'єси. Любомир Микитюк мав єдино правильний підхід до виконання ролі і він зберіг свій характер протягом цілого вечора".

Ще виразніше відзначив успіх молодого артиста інший монре-

альський часопис "Газетт" у числі від 21 листопада 1963 року:

"Хоч це й не є нашим звичаєм вирізняти когось з-поміж студентів-артистів, але ми не можемо поминути нагоди похвалити гру Любомира Микитюка в ролі Москю, шахрайоватого слуги Волпо-ні... ми захоплювалися його грою. Велика частина п'єси залежить від нього і він вив'язується благородно зі свого завдання".

Надіємося, що ці похвали стануть стимулом для дальшої праці

над собою молодому аматорові сцени. Не маємо сумніву, що Любомир Микитюк має шанси далі розвиватися і рости в ділянці, яка покищо не є його головним фахом. Ми віримо, що він використає усі можливості, а їх на жаль у теперішніх умовах не так і багато, щоб далі працювати для Мельпомени і ми бажаємо йому якнайбільших успіхів у цій галузі. Віримо, що в майбутньому матимемо змогу почути ще не раз про його дальші успіхи.

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТ ЖИТТЯ

ВІД РЕДАКЦІЇ: В зв'язку з тим, що це число "Смолоскипу" пов'язане, з технічних причин, запізнено і як подвійне — вся хроніка в ньому є неповна і охоплює лише ту частину, яка мала повстися в числі за січень — потній. В черговому числі за травень-червень це недотягнення буде справлене.

● **Парама, Бразилія.** Курс української мови в паранському університеті. 26 жовтня 1963 р. відбулася інавгурація курсу української мови при філософському факультеті Паранського Державного Університету. З цієї нагоди відбулася в амфітеатрі університету церемонія, на якій промовляли голова Українсько-Бразильського Клубу д-р Степан Кобилянський, керівник курсу — відома українська письменниця Ольга Мак та представник студентства Олексій Оверченко. Курс української мови відбуватиметься двічі в тиждень.

● **Балтімор.** Два дальші Академічні Вечори "Зарева" і УСТ. 25 січня відбувся в Балтіморі, Мд —

третій, а 22 лютого 1964 р. — четвертий Академічний Вечір. "Зарева" і місцевої УСТ. В часі Третього Вечора інж. Л. Івасків виголосив доповідь на тему "Історичне значення і культ Крутів" і відбувся панель на з. т. "Питання культурного обміну" (між Сходом і Заходом). В панелью брали участь пані Р. Зелінська, проф. М. Хома — від громадянства і Т. Михайлишин, та І. Галич — від студентства. В програму Четвертого Академічного Вечора входила доповідь Андрія Чернодольського "Вестейський мир і міжнародні зв'язки української держави" і панель на з. т. "Політично-правний статус підсоветської України. В панелью брали участь: Б. Зелінський, д-р М. Ласійчук — від громадянства, О. Траска, І. Хархаліс і Б. Гасюк — від студентства. Обидва Вечори пройшли надзвичайно успішно і з кожному з них брало участь понад сто осіб.

● **Вашінгтон.** Студентство "Зарева" на могилі Дж. Ф. Кенеді. 23 лютого 1964 р. біля 150 осіб, членів "Зарева" з осередків Східної Америки, представників Українських

Студентських Громад і українського громадянства відвідало організовану могилу сл. п. Дж. Ф. Кенеді у Вашингтоні, на якій були зложені квіти, про які подбала балтіморська УСТ. В склад офіційної української делегації входили: о. П. Мельничук, П. Дорожинський, О. Зінкевич, О. Андрейко — представники "Зарева" і А. Чернодольський — представник УСТ в Балтіморі.

● **Балтімор.** Студійна конференція "Зарева". 22 лютого 1964 р.

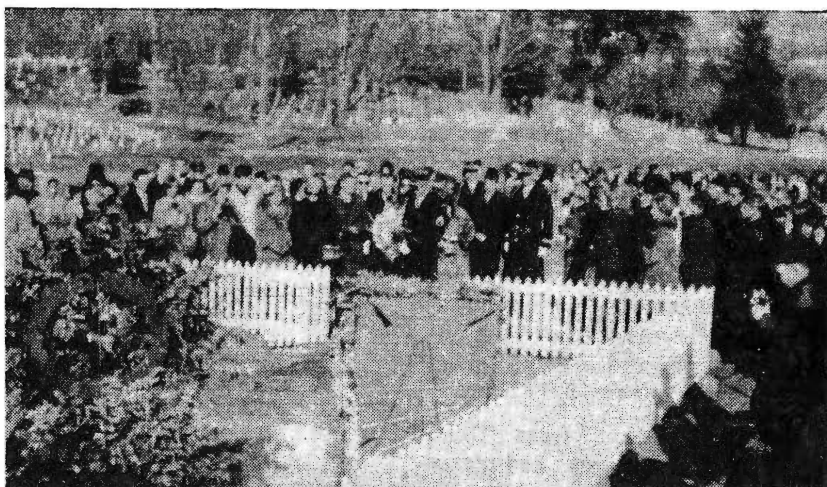
Балтімор це перше місто в США, в якому було проголошено 29 січня — Днем Українського Студента. На фото: мер Балтімору Мек-Келдін після проголошення 29 січня 1964 р. Днем Українського Студента поздоровляє з цієї нагоди представницю українського студентства — Надію Бендюк.

відбулася в Балтіморі, з ініціативи студентської клітини "Зарева" в Нью Йорку Студійна Конференція, в програму якої входили два панелі. В першому панелі — "Зарево" і наша студентська дійсність брали участь — Б. Гасюк, В. Камінський і Л. Халупа, а ним керував голова КП "Зарева" — М. Герець. В другому панелю — "Культурні процеси в Україні і ми" брали участь — О. Зінкевич і М. Царинник а ним керував П. Дорожинський. В конференції брали участь біля 60 студентів.

• **Нью Йорк. Студійна конференція ТУСМ-у.** Студіююча молодь в США не сприймає ідеології Донцова. На день 16 листопада Головна Управа ТУСМ-у з місцевим осередком діяльності підготували Студійну Конференцію присвячену творчості Д. Донцова. Велика реклама цієї Конференції (великі платні оголошення в "Америці" і "Свободі", а також замітки в деяких часописах) та zaangażування у Конференції письменника Є. Маланюка і провідних членів ТУСМ-у не притягнули уваги ані молоді, ані студентства, ані старшого громадянства (в якого все ж повинен ще бути сантимент до творчості Д. Донцова). На пополудневій сесії Конференції було біля двадцяти осіб, а ввечері на Літературному Вечорі присвяченому поетам і письменникам "Вісника" було ще більше. На конференції доповіді виголосили К. Савчук, М. Савчак, А. Бедрій, В. Будзак. У Літературному Вечорі головними доповідачами були поет Є. Маланюк і С. Луцька.

• **Едмонтон. Нова Управа клітини "Зарева".** До нової Управи місцевої клітини "Зарева" на 1963-64 ак. рік входять: Мирон Базюк — голова, Христя Татчин — заступник, Ю. Даревич — секретар, В. Гарасимів — скарбник, О. Барабаш — член. Контрольна Комісія: О. Роїк, О. Хом'як, К. Аронець. Опікуном клітини є проф. Б. Боцюрків.

• **Джерзі Сіті, Н. Дж. Новий Клуб Середньошкільників.** При

Українське Студентство на могилі президента Дж. Ф. Кенеді: 22 лютого 1964 р. з ініціативи УАТ "Зарево" члени цієї організації, Української Студентської Громади і громадянство Балтімору в числі біля 150 осіб відвідали могилу сл. п. Дж. Ф. Кенеді. На фото: у стіп мглили сл. п. Президента українська офіційна делегація з букетом квітів. До офіційної делегації входили: о. П. Мельничук, П. Дорожинський (ЦП "Зарево"), О. Зінкевич (УАТ "Зарево" в Балтіморі), А. Чорнодольський (УСГ — Балтімор), О. Андрейко (УАТ "Зарево" — Нью Йорк і офіційний фотограф). Кругом могили — зібрані українці.

місцевому Дікінсон Гайскул-і зорганізовано Український Клуб середньошкільників, до першої Управи якого вибрано: Я. Петровський — голова, Д. Малюца — заступник, Н. Кравчук — секретар, А. Налисник — скарбник.

• **Клівленд. Загальні Збори Клітини "Зарева".** В присутності понад 30 членів і гостей та організаційного референта К.П. "Зарева" Богдана Гасюка відбулись 23 листопада річні Загальні Збори. Зборами керував уступаючий голова інж. Д. Місько. В програмі вечора виступили з доповідями і висвітленням діяPOSITIV з поїздки по Україні — Маруся Попович, Анна і Люба Труш. Про "Зарево" і його завдання доповідали Д. Місько і В. Гасюк. Нову Управу очолила Христя Волинець.

• **Філадельфія. Високошкільна Конференція СУСТА.** 7 грудня відбулась у Філадельфії, при співучасті місцевої і Балтіморської Українських Студентських Громад — Високошкільна Конференція СУСТА на загальну тему "Українська мова — Євшан Зілля українського студентства на еміграції". Дивно вражало, що в цій Кон

ференції не брали участі Студентські Громади з недалеких міст — Вашингтону, Трентону, Ньюарку, Нью Йорку. Конференцією керував Роман Швед, а доповіді виголосили Марко Царинник (Філадельфія) — "Короткий нарис розвитку української мови та її місце серед слов'янських мов" і Марійка Сідляк (Балтімор) — "Американізація української мови". Увечері відбувся традиційний Андріївський Вечір. Нажаль в Конференції взяло участь мало студентства і всього кілька осіб зі старшого громадянства.

• **Дітройт. Нова Управа Осередку ТУСМ-у.** На новий 1963-64 ак. рік, до нової Управи місцевого осередку ТУСМ-у обрано 28 жовтня 1963 р. таких осіб: Т. Когут — голова, Р. Бойко — організаційний реф., В. Гаховська і Л. Гавілей — 2-ий і 3-ій заступники голови, Т. Дужа — секретар, А. Ковальчук — скарбник, І. Іваничкий — пресовий реф.

• **Нью Йорк. Успішний вечір клітини "Зарева".** 24 листопада 1963 р. відбувся в Нью Йорку надзвичайно успішний Студентський Вечір "Зарева", в якому взяло у-

Максим Рильський

*Іде визволення братів,
По мертвім мертвим кроком
І лічить трупи ворогів
Своїм неситим хижим оком.*

*А там, звиваючись, кричать
Раби, немов несамовиті:
"Умом Расей не понять,
Та серцем легко зрозуміти!*

*Ми переможемо!" Хто це ми?
Кого й для чого переможемо?
Навіщо ім'я лжі і тьми
Ви освятили ім'ям Божим?*

*Нащо любов'ю нарекли,
Що здавна ненавистю звалось?
Там де "любовно" ви пройшли
Калюжі крові лиш остались!*

(Цей вірш М. Рильського публікується ВПЕРШЕ)

“СМОЛОСКИП”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

Видає: Видавнича Комісія “Зарева”
405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія “Зарева”:

Лев Винницький — голова, Марко Антонович,
Богдан Гасюк, Павло Дорожинський, Осип
Зінкевич, Анна Процик, Марко Царинник —
члени.

Головний редактор: Осип Зінкевич
Заступник гол. редактора: Любомир
Бачинський

Мовний редактор: Марко Антонович

Адреса для редакційного листування:
SMOLOSYP

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Md. USA

Редакція застерігає собі право скорочувати
і виправляти рукописи. Підписані статті не
завжди відзеркалюють погляди Редакції чи
Видавничої Комісії. Передрук окремих стат-
тей дозволяється тільки за виразним подан-
ня джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокое число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSYP PUBLISHERS “ZAREVO”

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewych,
Anna Procyk, Marko Czarynnik.

Editor-in-Chief: Osyp Zinkewych

Co-Editor: Lubomyr Bachynsky

Language Editor: Marko Antonowych

Address of Editor's Office:

SMOLOSYP

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Md. USA

The Editor reserves the right to condense and
correct manuscripts. Signed articles do not neces-
sarily reflect the views of the Editor or the Pub-
lishing Board. Reprints are permitted only with the
express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Фронтиспіс і заставки роботи студента мистецтва Ореста Поліщука, Балтімор, Мд.

З М І С Т

	Стор.		Стор.
Микола Вінграновський: Учора ще	1	Л. Бачинський: О. Ольжич	11
Новаторська молодь	1	Марко Царинник: Юрій Коваль	12
Українська академічна молодь має слово	3	Юрій Коваль: Степко-розбишака	12
Ігор Каменецький: Чи можна і чи треба		О. К.: Українська кінематографія	16
дискутувати з комуністами?	7	Молода література в Україні (хроніка)	17
Петро Потічний — Осип Данько: Quo us-		Молодь і освіта в Україні	18
que tandem?	9	Хроніка українського студентського життя	19
М. Антонович: Відійшов Максим Рильсь-		Нові числа студентських видань	24
кий	10	Прочитайте ці статті	24
Іван Драч: Стоколос	11		

Рік 16 ТРАВЕНЬ — СЕРПЕНЬ 1964 ч. 3-4 (106-107) MAY — AUGUST 1964 Vol. 16

УЧОРА ЩЕ...

Учора ще я в цьому колі жив.
Я думав, що ж, міщани, ну міщани.
Із пледами, з торшералми, з борщамми,
Вареннями з малин, суніць, ожин,
З лимонів, клюків, смородин, абрикосів,
Із райських яблук, аличі, брусник,
Айви, кизилу, сливи полуниць,
З вишень японських, горобин московських,
Із кийвського місяця і зір,
Варення із повітря,
з неба

з моря —

Не хочете? Тоді скуштуйте з горя,
Варення з горя і варення з вір!
Тут все! Тут все! Тут тільки птиць нема.
Тут їх жують з капустою і хрінном.
Тут мет нема. Тут їх, як птиць, жують
Із простирадлами і тютюнозним димом.
Тут жовч—не жовч. Тут жовч і та мажорна
На звуках ніжності з мережі у мережу.
Убрання в мову, як в одержу,
Тут не ганьба, не жаж, а норма!!!
Втечу! Втечу хоча б у слові!
Втечу без слави і вінця
Крізь ваші душі гарбузові

І відгодовані серця,
Крізь вашу рабську кров безкровну,
І ваші ситі скиги — геть!
І ваші ситі свити вщертъ
Блюзнірством повні! ... Безголовну
Лоаяльність вашу, де живіт
На троні поруч з фокстер'ером
Впирається в народ і в світ
І пупом внюхується в еру...
Я задихаюсь. Біль — по млості,
Я всі прокляття розпрокляв
І фіолетовим від злості
Ножамми серце обіслав.
Ти, сивий лісе, в сутіні прозорій,
І ви гаї, в зеленнх льолях літ,
Нічого так не треба, як в підзор'ї
Мені ваш голос чуť і стежить ваш політ.
В глухій глибочині всевладної хвилини,
Коли забуха в серці світлий дим
І потаємне слово Батьківщини
Горить у горлі порохом сухим,
Тоді — звулканення! а не безсила мика!
І чи моя у тому винина,
Що ваша доля, мій народе, стука
В моє вікно без тини й криги сна?

Микола Вінграновський

НОВАТОРСЬКА МОЛОДЬ

(ОЗ). Життя кожної нації, а в тому й української, багате на різні культурні, наукові та політичні прояви включаючи революційну боротьбу. Сукупність цих проявів формує обличчя нації — її потенціал, її здібності, коли вона державна нація — до державного життя і будівництва, а коли вона поневолена — її спроможності боротися шляхом політичних, дипломатичних і революційних засобів за досягнення політичної незалежності.

Коли члени нації, окремі громадяни і окремі політичні угруповання осмислюють собі можливість цілої гами методів і шляхів в досягненні остаточної мети, тоді така нація виявляє, на даному відтинку своєї діяльності, політичну і громадську зрілість, відповідальність супроти свого народу та обов'язки, які дана доба перед членами даної нації ставить.

Окреме місце в такому комплексі справ, понять і діяльності завжди займала молодь,

і зокрема студіююча молодь. Дуже часто ця молодь (відмітити хоч би молодь багатьох народів лише в останніх десяти роках!) стає спричинником зривів, окремих ідей і чинів, стає центром різних контрверсій, стає новатором даної доби чи боротьби, стає обвинувачем всього старого, традиційного і творцем та носієм — чогось нового, живого, що може захоплювати і поривати.

Подібні випадки і ми маємо в нашій сучасній українській (а також і в минулому) дійсності. Нова генерація молоді, яка вже здобувала освіту в високих школах Заходу, яка в багатьох випадках і народжувалась тут і виростала тут не дуже захоплюється “діяльністю” й “ідеями” деяких своїх “батьків”. Вона, ця молодь, в постійному пошуку. Вона шукає чогось нового, нових ідей, нових думок, нових виявів діяльності, якими вона бажає прислужитись українській справі. Ці здорові голоси ми починаємо все частіше чути на різних конференціях і зустрічах, згадати хоч би виступи учасників на першій зустрічі українського студентства Америки і Канади, яка була влаштована спільно Управлінням СУСТА і СУСК-у зимою 1963 р., на II-му Студентському Ідеологічному Конгресі в Нью Йорку, на студійних днях СФУЖО зі знаменитими виступами наших студенток, на ряді Студійних Днів і Академічних Вечорів “Зарева”. Студентська і академічна молодь зриває з традиційним, у нас, догматизмом, зі сліпим дотриманням т. зв. “принципів”, для багатьох з яких вже давно повинно знаходитись почесне місце в наших музеях і архівах. Цій активно-думаючій молоді закидає, дехто з наших “батьків” — н о в а т о р с т в о. Ми повинні бути горді з цього закиду. Нашим друзям в Україні традиційні “принципіалісти” також закидають новаторство. Їх за це новаторство переслідують, забороняють друкуватись, творити, висилають поза межі України.

Новаторську молодь на еміграції також осуджують традиційні, наші ж власні, принципіалісти. Дехто, з наших рідних же “батьків” влаштовує віча, на яких осуджується ту новаторську молодь. І яке тут можна зробити знаменне зіставлення: з однієї сторони ми бачимо молодь, яка думає, яка шукає, яка дер-

жає, яка змагається за щось нове, творче і величне, — а з другої — ми бачимо традиційно відсталіх, принципіально втративших спосіб думання і пошуків “батьків”, які як грамофонні пластинки, зачитують на віках переслані їм “згори” резолюції! Порівняйте ті резолюції: стиль той самий, дух той самий, навіть та сама кількість пунктів! “Осуджуємо”, “відкидаємо”, “відмежовуємось”, “п’ятнуємо”. . . І кого вони осуджують? Від кого відмежовуються? Нашого ворога Москву? Абсолютно ні! Вони осуджують творчу українську молодь, думаючу молодь, активну молодь. Яка гучна в тих резолюціях, беззмінна фразеологія, порожнеча прикрита порожніми звуками. Це є також “діяльність”. Але для молоді генерації (як тут, так і там в Україні) така “діяльність”, такий зміст, такі методи є чужі і ніколи не будуть цією молоддю сприйняті. За такою традиційно-принципіальною діяльністю іде і може йти лише та частина молоді, яка втратила всякий спосіб вільного думання, спосіб сприймання й реагування на події, думки й дійсність. Може йти та молодь, яка, як ті грамофонні пластинки буде повторяти заучені напам’ять готові, виготовлені ще в 30-их роках, “незмінні” формули, за якими та частина молоді збирається в 60-их роках перетворювати світ і “будувати” українську державу. Ми відкидаємо готові формули! Відкидаємо тому, що вони не витримали життєвої проби.

Тому ми за новаторство!

Ми за оновлення (подобається це комусь, чи ні) наших думок, наших відчуттів, наших поглядів і дій.

Ми змагаємось і змагатимемось за ту саму ціль, яка наповнює суть нашого життя. Ми за визволення української нації з-під російсько-комуністичного поневолення і за визволення української людини з-під традиційно-догматичної загіпнотизованості.

До цієї мети ми хочемо йти може й не “традиційними” шляхами. Ми шукатимемо і знаходитимемо нові шляхи, з вірою в українську людину тут і там, де немає і не буде “зрадників” і принципіальних “героїв”, а де є і буде одна українська нація. Нація з цілою гамою своїх спроможностей і виявів в громадському, культурному і політичному житті.

Боротьба поглядів — діло неминуче, без неї і поступ людський — річ неможлива. Минуле — по віки бореться з будучим. Минуле — то ми, батьки; будуче — наші діти. Але ж хіба боротьба неминуче повинна викликати сварку, ворогування, розтіч?

О. Кониський

Українська академічна молодь має слово

(Анкета "Смолоскипу")

Уже від деякого часу українське еміграційне життя розбурхується пристрасними дискусіями над основними питаннями нашого відношення і нашої інтерпретації цілого ряду подій і стану в Україні. У зв'язки з тим, що в останніх кількох місяцях, з технічних причин, "Смолоскип" не зміг нормально появлятися, ми не могли своєчасно зайняти нашого становища до цих подій, хоч для всіх наших читачів, воно є напевно цілком ясне.

На окрему увагу заслуговує, в останньому часі, дискусія і полеміка навколо запрошення з доповіддю на Ратгерський університет представника УРСР до ОН — Українським Студентським Клубом при цьому університеті. Для нас, як і для багатьох наших читачів, це запрошення не було і не є жодною проблемою. Це, — згідно з висловом одного українського публіциста в Канаді, — "велика проблема для малих людей". Щоб з'ясувати становище чи висловити думки відносно цілого ряду справ, пов'язаних з цими запросинами, ми звернулись з окремою анкетою до 98 теперішніх і колишніх активних учасників студентського життя. Ми вислали цю анкету до 28 членів "Зарева", 21 члена ТУСМ-у і 49 осіб, які, оскільки нам відомо, не приналежні до жодної з цих двох ідеологічних організацій, але зате активно працювали чи працюють зараз в студентському житті. До 1 серпня ми отримали 44 відповіді. Більшість їх дуже короткі. У цьому числі ми містимо статті Ігоря Каменецького, Петра Потічного і Осипа Данка, а також першу частину довших, чи докладніших обоснованих відповідей на окремі питання нашої анкети. Всі ці особи, яких відповіді публікуємо, загально відомі в студентському житті і серед українського громадянства.

Закінчення відповідей і остаточні підсумки анкети подамо в наступному числі "Смолоскипу". Всім особам, які надіслали нам свої статті і вповнені анкети — складаємо найщирішу подяку.

Перше питання: Чи ви вважаєте, що доцільно влаштовувати зустрічі і дискусії з представниками уряду УРСР чи культурними діячами України?

Михайло Герець (Албані, Н.Й.): Так. Однак ми мусимо бачити різницю між представниками уряду УРСР і діячами культури, крім того, характер наших зустрічей з ними має бути інший. З представниками уряду УРСР ми повинні зустрічатись, як з противниками і ці зустрічі повинні відбуватись, по можливості на нейтральному ґрунті

(не на терені українських організацій). З діячами культури (тут я не маю на увазі режимових нагладців над українською культурою) зустрічі мають відбуватись у дружній атмосфері, бо ці ж люди подібно, як і ми, бажають і працюють для добра України, перебуваючи у невимовно тяжких обставинах, як ми. Ця їхня посвята і праця для добра України та для розвитку її культури, повинна усунувати на задній план ідеологічні розходження, які можуть існувати між ними і нами.

Петро Потічний (Нью Йорк): Хоч не всі без винятку зустрічі і дискусії є бажані чи доцільні. то коли йдеться про публічну дискусію на зразок відбутої в Ратгерс, відповідь може бути лише позитивною.

Олесь Ломацький (Вашінгтон): Зустрічі і дискусії з представниками уряду УРСР, які відбуваються на публічному форумі доцільні з уваги на такі причини:

(а) Такі зустрічі дають нам ще один спосіб "драматизації" нашої справи серед американського світу;

(б) Вони дають нам змогу доказати представникам УРСР що ми не забули звідки ми походимо і що ми надалі цікавимося долею України;

(в) Ми у вільному світі маємо право проводити діяльність і висловлювати ідеї заборонені в Радянському Союзі. Я певний, що серед культурних делегацій з України, яким не можна сдержувати правдиві вістки про нас, є люди які цікавляться нашим життям і співчують нашим ідеям. Обмін думками з такими людьми може нам принести лише користь.

(г) Знай свого ворога! Таке правило є дійсним і сьогодні, бо хоч цілі комунізму незмінні, зате тактика нашого ворога на полі психологічної війни міняється і корисно для нас її пізнати і поборювати правдивими інформаціями.

(д) Шкоду ми можемо принести лише самі собі, якщо будемо боятися висловлювати наші ідеї і вважати такі дискусії якоюсь формою "зради". В таких дискусіях повинні брати участь лише ті люди, які є добре поінформовані і які не дадуть себе легко спровокувати.

Марко Царинник (Філадельфія): Влаштовувати зустрічі і дискусії з представниками уряду і культурними діячами УРСР — як і з всіма людьми звідти — доцільно і, на сьогодні, конечно.

Оксана Бакун (Нью Йорк): Доцільність таких зустрічей я вбачаю з двох сторін:

(а) викликати зацікавлення в не-українців советською проблематикою з іншого боку, як вони, звичайно, до неї підходять.

(б) конкретними аргументами заставити представників УРСР знецінювати себе в не-науковій дискусії та словесному викручуванні.

Тарас Хархаліс (Балтімор): Зустрічі з українськими підсоветськими діячами доцільні і потрібні. Вони дадуть нам змогу набрати вправи в дискусіях з советськими представниками, та пізнати їхні і свої сильні і слабкі сторони. Свої слабості треба буде негайно виправити. Участь у таких дискусіях повинна йти в напрямку і з ціллю виховати молоді українські кадри, досвідчених спеціалістів, які могли б репрезентувати нас в таких і інших дискусіях чи дебатах.

Ньюко Марковський (УСГ — Вашингтон): Може бути дуже доцільним, бо ми, як противники советського режиму можемо брати активну участь, хоч на скитальщині, у дискусії з представниками цього режиму і тим самим пропагувати нашу правду.

Користь може бути великої ваги, атакуючи прелегента компромітуючи його режим запитаннями, рівночасно ми можемо негувати його тези і осмішити неконсеквентність тверджень.

Шкоду може принести лише нетактовна поведінка — ну і очевидно, непідготованість до запитів.

На мою думку вплив може бути лише позитивний. Дискусію (у цьому випадку) — словний двобій з представниками советського режиму можна порівняти до боротьби з великим нашим ворогом. Така праця може завершити одну з наших мрій, а саме об'єднати всю нашу молодь у спільному фронті.

Присутність американців на таких дискусіях може роз'яснити їм багато справ, на які вони не мали скристалізованого погляду. Очевидно наша постава і поведінка гратиме тут велику роль.

Осуджую тут захитану поставу бувшого голови Громади (УСК при Ратгерс), який умів організувати цю дискусію, але не зумів знайти моральної сили, потрібної до виконання та її закінчення.

Нам не треба таких, що не вміють завершити початого діло, скидаючи свої обов'язки на амбітних і твердих дівчат.

Про ідею самої дискусії та її перебіг я лише можу сказати — браво!

Друге питання: Які на Вашу думку користі і які шкоди (якщо взагалі такі є) для української справи з таких зустрічей і дискусій?

Петро Потічний: Такі і подібні дискусії виносять українську проблему на один з доступних нам і рівночасно важливий форум для публічного обговорення з ціллю хоч до деякої міри причинитися до формування opinio в американському середовищі.

А в тім — це один із ефективних і, заразом в академічному світі, практикованих засобів черпання інформації з безпосереднього джерела і конфронтацій думок. Зрештою можна бути певним, що наші американські колеги з власної ініціативи таких зустрічей з українською темою не влаштують.

Богдан Гасюк (Філадельфія): Якщо ідеться про шкоди, то на мою думку вони можуть бути такі:

Такі зустрічі й дискусії могли б, в мало поінформованих чужинних осіб (американців) витворити переконання, що ми, мовляв, годимося зі "статусом кво" на Україні й "шукаємо" шляхів дійти з окупаційними властями до якогось "модус вівенді".

Це саме до якоїсь міри можна сказати про українців, які перебувають на еміграції. Такі зустрічі й дискусії могли б з часом (якщо вони були б проваджені невідповідно й невідповідними особами чи чинниками) притупити й гальмувати наш запал й насагу до боротьби з окупантом. Зручні комуністи (не такі тупоуми, як Ю. Кочубей) могли б посіяти сумнів серед нас чи взагалі, що під сучасну пору, є можливість здобути українську самостійну соборну державу.

Тепер щодо користей. Тут, очевидно, ключовою проблемою являється питання, хто буде такі зустрічі влаштовувати і який рівень буде запрошених і тих що запрошують.

Якщо запрошуватимуть і зустрічі влаштовуватимуть різні наші політичні "урра-патріоти", наукові анальфабети то, очевидно, користей жодних не буде. Але якщо такі зустрічі будуть влаштовуватися людьми (з об'єктивним поглядом на світ і дійсність) для відповідних людей (тут ми маємо на увазі, в першу чергу, нашу студіюючу й академічну молодь, хоч не обмежуємося нею), то користі з того можуть бути колосальні.

При таких зустрічах можна довести світові заборіханість і перфідність російської комуністичної ідеології й практики.

Можна яскраво розкрити факт, що ССРСР це не союз "суверенних" республік, (тут поминаємо теоретично-правні міркування) а форма, яку вибрав російський народ, щоб поневолити не-російські народи.

Можна довести до того, що остаточно Кремль заборонив би такі зустрічі (а це для нас була б колосальна перемога!), або був би змушений офіційно займати якесь становище як до питань так і відповідей. У кожному разі це може дати користь українській справі.

Михайло Герець: З дискусій з представниками уряду УРСР можемо мати користь, адже ж побачимо міцність або слабкість наших позицій. Якщо дійсно наші позиції такі сильні, що ми про них думаємо, не випробувавши їх нашими зустрічами з противниками (ми систематично оминаємо зустрічей з поляками, росіянами, більшовиками, одиноким винятком становлять — жида), то не виключене, що в серцях представників уряду УРСР, якщо вони є українського роду посіємо сумнів щодо правильності їхніх переконань. Якщо б наші позиції виявились не надто сильними, то ми пізнавши наші слабкі місця, зможемо їх скріпити.

Наші зустрічі з культурними діячами України даватимуть нам змогу перебувати в постійному контакті з передовими людьми України і цим самим не затрачувати відчуття дійсності, яка іс-

нус в нашій Батьківщині. Взаємне пізнання між нами й крайовими діячами культури усунуватиме духові бар'єри, які штучно витворились і підтримуються колоніальним режимом Москви.

Шкоди з дискусії з представниками уряду УРСР можуть виникнути лише тоді, коли у публічних дискусіях ми програватимемо і це ми повинні враховувати.

Другою шкодою наших зустрічей з представниками УРСР та культурними діячами України є своєрідний двоподіл української еміграції на цьому тлі, який є наслідком занадто великої нашої емоційності та занадто слабкої розвиненості у нас політичної виробленості.

О. Бакун: У згаданих зустрічах є нагода виявити це бажання утримувати зв'язок з представниками українського народу на рідній землі, в ім'я національної цілості, незважаючи на політичні обставини. Також вбачаю користь таких зустрічей в тому, що багато формальних користей такі залигнись підсвідомо підсоветським українцям у формуванні їхнього світогляду. Тому подібні зустрічі, це підтримка їхнього почуття національної окремішності. Користаючись нагодою, вказувати на властиве підданство радянської України загальносоветській системі, з боку культурного, економічного та політичного. Вже саме побачення з українським емігрантським студентством дасть їм змогу відчутти понижаюче положення української мови в самій Україні: мова української молоді на чужині, дуже часто, більш літературна, як мова деяких мешканців України.

Найбільшою користю була б не втеча представників УРСР на захід, а повернення назад з дещо іншим поглядом на советську систему. Тоді, евентуально могла б постати найреальніша можливість зміни державного устрою України, а саме, еволюція в протилежний бік від російського комунізму.

М. Царинник: Хоч важко передбачити всі можливі наслідки таких зустрічей і дискусій, то вже тепер видно, що користі безперечно переважають шкоди. Щоб зактивізувати українську проблематику — і всі ми, які політичні переконання ми не поділяли б, цього бажаємо, — ми мусимо спокійно і розсудливо подивитись на наші сили. А ми, треба признатись, слабкі. Одиною реальною силою є український народ в УРСР. Бойкотуючи і засуджуючи такі зустрічі, ми, властиво, відвертаємося від українського народу. До нього мусить звертатися наша політика. Що радянські урядовці не справжні представники українського народу, прикрій факт, якого не можна заперечити. Але і між ними є добрі українці, і через них, покищо, ми можемо звертатися до України.

Небезпеки і шкоди для української справи — розвиток серед українських емігрантів радянофільства і неприхильність з боку американського уряду — можна відсунути, якщо наша політика буде холоднокривим продумана і пристосована.

Це вимагає повної гнучкості і політичної дозрілості. "Український естаблішмент" в США і люди, що ним провадять, стоять на позиціях урапатріотизму і "невгнутості". Вони сліпі ідеалісти. Реальної політики бояться, бо знають, що не вміють її провадити.

Т. Хархаліс: З таких зустрічей і дискусій можуть бути такі шкоди: якщо в дискусіях братимуть участь некваліфіковані особи, або якщо говоритимуть не до теми, то тоді з цього може бути лише шкода.

Користі з таких дискусій можемо мати тоді, якщо дискусія буде відбуватися з особами незаангажованими в політиці, пробуючи захопити ініціативу, підбраним відповідної теми. Варто, в таких випадках, підготувати дискутантів заздалегідь відповідними дискусіями між собою. Висвітлювати факти, які є загальновідомі американцям і мати на них добрі аргументи.

Третє питання: Який вплив мають чи можуть мати такі зустрічі і дискусії на українське студентство?

Олесь Ломацький: Щоб брати участь в таких дискусіях українські студенти будуть примушені краще вивчати наше минуле і це вже буде позитивним явищем. Якщо ми надіємось мати свою державу то це добра нагода для майбутніх наших дипломатів обороняти наші ідеї на публічному форумі.

Михайло Герець: Це дасть змогу нашому студентству дійти самим до тієї правди, про яку їм говорять батьки на різних віках і акалеміях і яку досі студентство сприймало зі своєрідним скептицизмом.

Петро Потічний: Треба сподіватися, що в загальному позитивний — бо примусить загал студентства до студій питань, з якими не часто доводиться зустрічатися, зробить українську проблему для індивідуального студентства більш безпосередньою і живою, дозволить пізнавати методи і засоби, сильні і слабкі сторони ворожої пропаганди і примусить нас випрацювати відповідні контрметоди і засоби.

Богдан Гасюк: Беручи на увагу факт, що пересічний український студент (в протизвагу багатством представникам т. зв. "старшого суспільства") — це не "сирий матеріал" для першого ліпшого пропагандиста, а радше добре поінформований про дійсний стан України — студент, тому такі зустрічі, можемо сміливо сказати, можуть поділати на нього лише позитивно, з нашої точки погляду.

Щебто: український студент вперше на еміграції відшукав би новий, і на нашу думку дуже ефективний засіб боротьби з окупантом. Він був би спроможний використати й випробувати зброю, яку він набув в університетах Америки. Його погляд на суспільну діяльність перейшов би зміну на краще. Ми могли б стати свідками великої метаморфози українського студентства на північно-

американському континенті. Український студент міг би прийти чи не вперше до висновку, що його праця для України дає реальні наслідки.

О. Бакун: На мою думку такі зустрічі можуть мати тільки позитивний вплив на українське студентство. Вони викликають почуття відповідальності інформувати правдиво про ситуацію в Україні в чужинецькому середовищі. В зв'язку з цим, він постарается ознайомитися з актуальними справами та даними про ССРСР та зокрема про Радянську Україну. Прилюдна така дискусія — це проба для національно-свідомого студентства протиставитись агіт-пропаганді, зрівноважено та обґрунтованими аргументами.

М. Царинник: Вплив на українське студентство буде корисний. Студенти сьогодні не можуть обмежувати себе пустими і закостенілими думками. Вони хочуть озброїтись сучасними фактами і майбутніми поглядами. Контакти з радянськими людьми і ознайомлення з радянською дійсністю покажуть їм, що українська проблема набагато складніша ніж факт російської окупації, що національна українська платформа мусить містити в собі більше ніж саме відірвання України від Росії.

Четверте питання: Який вплив мають чи можуть мати такі зустрічі і дискусії на американських професорів і американське студентство?

Богдан Гасюк: Якщо йдеться про американських професорів і американських студентів то такі зустрічі, якщо, очевидно аранжовані відповідними людьми й проведені у відповідний спосіб, можуть лише корисно вплинути на них.

Вони можуть бути свідками розшифрування московських імперіалістів й можуть дати нагоду переконатись про факт, що ССРСР — це не Росія: заселена росіянами, а радше імперія, остання в сучасному світі, де один російський народ під ширмою комунізму, жорстоко використовує й поневолює всі інші неросійські народи.

Петро Потічний: Цього року зустрічі перш за все виявлять існування легітимної і важливої проблеми, на яку наші американські колеги і професори або не звертали належної уваги або її прямо ігнорували.

Олесь Ломацький: Якщо такі дискусії відбуваються в поміркованій атмосфері професори і студенти матимуть змогу довідатись про актуальність нашої справи і пізнати фальшивість советської пропаганди.

Михайло Герець: Це залежатиме від ступеня поінформованості американських студентів і професорів про ціль та перебіг таких зустрічей. Ті, які братимуть участь у них та якщо в річевій дискусії з представниками уряду УРСР матимуть перевагу, а при тому ці дискусії й поведінка наших студентів буде в межах загально прийнятої пристойності, то такі зустрічі можуть прихилити багатьох професорів і американських студентів, які у переважаючій більшості є неутральні до справи визволення України, на нашу сторону.

Однак професори й американські студенти, які не будуть добре поінформовані про цілі й перебіг таких зустрічей, можуть посудити українське студентство у прихильності до Советського Союзу. Це стосується в першій мірі більш консервативно-настроєних професорів і студентів.

М. Царинник: Москва завжди старалась і дальше старається витворити на Заході враження, що української проблеми нема, що советська культура і література — це російська культура і література. В УРСР це добре зніють. Прилюдні дискусії і зустрічі українських студентів з радянськими представниками освідомлюють американський академічний світ в тому, що таки існує український народ, українська культура і ціла українська проблема.

О. Бакун: Дозволю собі навести особистий випадок, як частинну ілюстрацію до дальших заміток. В 1960 р., в Гантер коледжі в Нью Йорку, Інтернаціональний Клуб (чи Студентська Рада, не пам'ятаю точно) запросив члена делегації ССРСР до ОН з доповіддю на тему "Студії природничих наук в ССРСР". Прелегент досконалою англійською мовою говорив про різні можливості студій і кар'єри, на які може розраховувувати здібний підсоветський студент. Доповідь була перенасичена статистикою та позитивними сторонами студій підсоветської молоді. Хоч аудиторія була виповнена студентами та професорами, запитань було досить мало. Ті, що були поставлені доповідачем, звучали як доброзичливі зацікавлення студентів одного університету про курікулум в другому. Слід тут зауважити, що професори, особливо з ділянок советознавства, уникають брати участь у таких дискусіях, щоб не вносити "ворожого настрою" та "нетактовності" на студентський форум. На моє здивування, я не могла почути ні одного питання чи зауваження, що займало б критичне становище до доповіді цього представника ССРСР. Одне його твердження особливо вражало цілковито безпідставністю — те, що, мовляв, советський студент природничих наук закінчує освіту в своїй ділянці широкоосвіченим індивідуумом. Я запитала його, на якій підставі він заявляє про таке досягнення советських студентів в згаданій ділянці, коли до 1959 р., на советських університетах не викладали ні філософії, за винятком марксистської і споріднених до неї, ні історії, крім історії ССРСР та поодиноких республік від 1917 р. Наступила коротка павза і доповідач попросив мене повторити запит, після чого він вибачливо звернувся до предсідниці, що він не зрозумів запит. Я хотіла повторити те саме по російськи, але дискусія кінчилась і голосу мені не дали. Я почувалась неприємно, бо раптом стала центром уваги. Після мого запиту, помітно було здивування і щодо питання і відносно реакції прелегента.

Цей малий випадок ілюструє, що подібні ситуації витягають на світло проблеми, про які советські представники не будуть і не можуть вільно

говорити. Ми свідомі того, що подібні "дискусії" — це справді не дискусії, тільки два монологи. Але навіть коли доповідач заперечить, що даної події "ніколи не було" — американський студент і викладач, знаючи правду про советську документацію, поставляється з повагою до студента, який наводить факти, відомі поза СССР.

Поява советських представників на форумі університетських дискусій уряджуваних студентами, завжди викликає широке зацікавлення. Українські студентські клуби можуть легально уряджувати подібні імпрези, як УСК при Ратгерс університеті і там зацікавити своїх колег та викладачів проблемами поневоленої України. Для успіху, однак, потрібне підготування. Запрошений прелегант приходить з запасом статистичних даних, якими легко переконати американців. Український студент може робити те саме. Конкретне твердження буде безперечно авторитетним для американського наукового світу, коли дискусіант буде покликуватись на праці західних знавців советознавства. Кожний український студент повинен взяти курс про советський державний устрій, якщо такий курс йому доступний. Він дає найелементарніше знання про советську державну систему. Вистачить намалювати собі діаграму цілої системи державної контролі, щоб зрозуміти весь фальш поняття демократії в СССР. Тоді український студент не зможе не задати влучного питання в згаданих ситуаціях, примушуючи доповідача живити ненауковою діалектикою і тим самим не виправдувати свої заяви перед американськими студентами і викладачами.

П'яте питання: Схвалюєте чи засуджуєте поступок УСК при Ратгерському університеті?

Петро Потічний: Цих молодих людей треба похвалити за їхню цивільну відвагу, стійкість, національно - патріотичну виробленість і політичну зрілість. Також за їхнє правильне розуміння принципів свободи не тільки як абстрактних гасел, але як принципів, які мають примінення в житті.

Олесь Ломацький: Схвалюю поступок УСК при Ратгерс університеті, а одночасно рішуче засуджую комунікат СУСТА в цій справі. Мені здається, що такою "аргументацією", як комунікат СУСТА, ми можемо переконати лише "Джон Бирч Сосаєті". Дивно, що серед студентів, які користуються правами демократичного суспільства проявляється така нетолерантність і примітивізм у відношенні до людей інших поглядів.

Михайло Герець: Схвалюю ініціативу студентів з Ратгерс університету запросити представника уряду УРСР на дискусію. Не погоджуюсь, однак, з виступом цього Клубу з системи СУСТА. Якщо студенти мали достатньо цивільної відваги запрошувати представника УРСР, не дивлячись на гостру кампанію проти цього деякої частини української преси й окремих середовищ, то ці студенти повинні мати також почуття відповідальності за свої вчинки супроти студентського середовища, з якого вони вийшли.

М. Царинник: Поступок УСК при Ратгерс університеті схвалюю і вітаю.

Т. Хархаліс: Ми не повинні закидати членам УСК при Ратгерс університеті, що вони зміновіхивці, бо такими вони не є, але подбати, щоб світогляд і рівень ідеологічної ознайомленості кожного студента був на такому високому рівні, щоб він міг сміло боронити свої погляди.

ЧИ МОЖНА І ЧИ ТРЕБА ДИСКУТУВАТИ З КОМУНІСТАМИ?

Питання відносно дискусій з представниками комуністичних країн та їхньої вартості є питанням скомплікованого характеру. Тому тяжко було б задовольнитися простими чи категоричними відповідями. В певній мірі до зрівноваженої відповіді можна дійти, коли порівняти аргументи за і проти такої пропозиції. Помітним чинником у відповіді згаданого питання повинна бути аналіза мотивів та методів комуністичних представників, а також свідомість щодо головних цілей української політичної еміграції, її засобів і можливостей.

Аргументи проти дискусії з комуністами

Одним з головних аргументів проти дискусії з комуністами є становище, що не можна дискутувати логічно чогось з опонентом, якщо дискусіанти не погоджуються прийняти певні основні вартості і засади як підставу для своїх дискусій. Не можна розмовляти напр., з канібалом про любов ближнього, доки канібал стоїть на засадах канібалізму. Другим доповнюючим аргументом є загальновідомий факт, що комуністи самі не вірять

у можливість чесних і відвертих дискусій з не-комуністами. Для комуністів вищість їхніх принципів і віра в цілковите знищення не-комуністичних систем і світогляду є догмою, яка не входить в дискусійні рамки.

Крім того не можна забувати становища української політичної еміграції відносно комуністичного режиму в Україні. Українська еміграція є однозгідна в признанні таких фактів як те, що комуністичний режим був накинений українському народові чужою державою — засобами війни і окупаційної політики. Не підлягає сумнівам, що теоретично той стан війни ніколи не скінчився, що окупаційна політика фактично продовжується і що представники Радянської України не мають мандату народу. Базуючись на тих фактах можна б повести паралелю поміж українським радянським урядом і колаборантськими урядами під нацистською окупацією. Можна б сказати, що так само, як вільні норвежці в екзилі, в Англії, ніколи не дискутували б з представниками Квіслінга, так само

українці у вільному світі не повинні пускатися в дискусії з делегатами радянської України.

Навівши низку вищезгаданих фактів і подавши логіку, яка мимовільно насувається, ми можемо тепер простудіювати другу сторону медалі в зв'язку з цим питанням.

Що комуністи хочуть досягнути в зустрічах з Заходом?

Вихідним пунктом для дальшої аналізу може бути питання, що властиво комуністи шукають, беручи участь в таких зустрічах та дискусіях з представниками не-комуністичного світу, коли вони самі признають, що ідеологічне порозуміння з не-комуністами неможливе і якщо вони принаймні в теорії базують свої інтерпретації на ідеології. Відповідь на це можна знайти в нійкій низці змін, які зайшли в комуністичному блоці у відношенні до не-комуністичного світу, як також у відношенні між комуністичними державами. Хоч Советський Союз не змінив своїх основних цілей щодо не-комуністичного світу, то мусів змінити чи змодифікувати певні методи. У зв'язку з небезпекою ядерної війни, агресивна війна морейського типу чи навіть партизанська війна в'єтнамського типу вважається Москвою небезпечним ризиком. Советська тактика експансії підкреслює в теперішню пору такі методи, як боротьбу за вирішальну техніку, наукову та економічну перевагу, а також змагання за першість у боротьбі за "світовий мир і добробут". У своїй посиленій пропагандистській кампанії комуністи стараються пристосуватися до темпераменту і загального рівня інтелігенції та освіти публіки. На Заході, де публіка здебільшого скептична у відношенні до різних ідеологічних догм — пряма, непідфарбована, емоційна пропаганда не була б ефективною. Тому советська пропаганда на Заході здебільшого уникає безпосередньої асоціації з марксистськими тезами і комуністичною мораллю. Комуністична пропаганда в теперішню пору приходить з темами та проблематикою, в яких загальна публічна опінія дуже заінтересована і де розв'язка проблем не є легкою: ядерне розброєння, розв'язка расового питання, національне питання і колоніалізм, економічні кризи та безробіття, статус жінки і т. д. При допомозі культурного обміну і старанного вибору своїх дипломатичних представників, Советський Союз і його попутчики стараються представити почерез своїх професіоналів у поодиноких ділянках, як комуністи "розв'язали" чи "успішно розв'язують" різні дилеми модерного суспільства та міжнародного співжиття. Конкретні позитивні результати Советського Союзу та інших комуністичних країн, підкреслені густими статистичними даними, служать ефективним чинником у комуністичних виданнях. Головна ціль такого подавання своїх поглядів вплинути на відносно інтелігентну публіку і доказати, що комуністичні країни поділяють їхні проблеми і марширують з ними в тому самому напрямі, тіль-

ки ефективніше і з більшою посвятою і щирістю. Комуністична калькуляція полягає на тому, що вони припускають, що їхні експерти в більшості випадків будуть мати до діла з публікою, яка буде замало поінформована або досвідчена, щоб збити їхні докази.

Українська академічна молодь і советські представники

У зв'язку з цим було б справді дивним, коли б українське громадянство і особливо українська молодь пасивно бойкотувала такі зустрічі, де в тій чи іншій формі йде боротьба за світогляд між комуністичним і некомуністичним світом. Також було б нелогічним залишати ініціативу в організуванні таких зустрічей комуністам. Що Український Студентський Клуб при Ратгерс університеті зумів зорганізувати зустріч з офіційним представником Советського Союзу на таку незручну для комуністів тему, як формальні і фактичні права "суверенної" Української Радянської Республіки, — треба його подивляти. Здисциплінована, зріла і консеквентна постава організаторів тієї зустрічі напевно не залишилася без впливу на американських гостей і тих українців, які вірять у демократичні засади і методи.

Чи зустрічі з представниками Советського Союзу чи советськими горожанами взагалі, будуть служити українській справі — буде залежати від того, на якій платформі будуть вони організовані яких тем вони будуть стосуватися, наскільки наші дискусанти будуть інтелігентні і кваліфіковані, як гідно вони будуть себе вести і яку моральну підтримку вони одержать від українського громадянства.

Потенційно такі дискусії з представниками Советського Союзу, особливо в присутності американської публіки, можуть дати такі позитивні наслідки:

1. Вони спонукають українське громадянство, а особливо українську студентську молодь, студіювати та інтересуватися глибше змінами, які відбуваються на українських землях. Щоб витримати дискусію з советськими "експертами" чи, як то кажуть, притиснути їх до муру, треба мати солідне знання сучасної історії України.

2. Протиставляючи комуністичному світоглядові і програмі свою програму та світогляд, наше громадянство, і особливо молодь, муситиме пригадуватися над тим, що в наших традиційних постулатах та політичних програмах відповідало вимогам часу, а що стало анахронізмом, або має лише реторичну вартість. Іншими словами, таке сувереніцтво у формі дискусії може спричинитися до оживлення нашої політичної думки та її більшої динамічності.

3. Зріла, культурна та добре поінформована постава українських дискусантів на тих виступах советських представників, які доступ-

ні для них, не лише допоможе знеутралізувати успіх нової совєтської пропагандистської методи, але також спопуляризує проблематику самовизначення народів Совєтського Союзу.

Одне з завдань української політичної еміграції

Одною з головних цілей політичної еміграції є продовжувати боротьбу за ідеали задля яких вони стали політичною еміграцією. Українська еміграція не має змоги продовжувати збройної боротьби, ані не має доступу до форуму Об'єднаних Націй, де вона могла б викривати справжнє обличчя совєтських представників. Емігрантська преса та публікації звичайно не мають такого засягу і ефекту на сторонню публіку, як це було б побажане. Традиційні спроби української еміграції звернути увагу на українські змагання за незалежність при допомозі дефіляд, академій, проклямацій та протестів мають певний вплив, однак вони самі по собі не є показниками політичної зрілості, відповідальності чи державницького хисту. Особливо вони не мають великого значення в країнах західних демократій. Натомість політичні дискусії завжди мали поважний вплив у країнах,

де свобода думки і слова стояли на високому рівні. Згадати б лише дискусії Лінкольна з оборонцями невільництва, дебати улаштовані К्लюбом Фабіана, часто з їхніми найбільш запеклими противниками, чи врешті дискусійні дуелі Кеннеді і Ніксона — всі вони мали далекосяжні впливи на різні політичні та соціальні зміни.

Відмовляючись від дискусій з представниками Совєтського Союзу на публічному форумі українська еміграція зможе похвалитися, що вона зберегла певні форми поведінки, які з психологічної і точки зору, а може й з погляду етики, будуть зрозумілі. Однак така відмова означатиме теж обмеження змісту її політичного існування. Бо ж завданням нашої політичної еміграції є використати кожний гідний та доступний засіб в боротьбі за свої ідеали.

На думку автора цієї статті, згадані дискусії дають нагоду належно обмірковувати це питання. Тим більше, що суть тих дискусій не в тому, щоб переконати совєтських представників у чомусь, а переконливо представити справжнє становище України і українців серед впливових кругів Західного Світу.

Ігор Каменецький

QUO USQUE TANDEM?

Вигадок в Ратгерс це сама в собі дрібна подія, яка в нормальних обставинах була б об'єктом уваги в студентській пресі чи еventуально предметом дискусії в колі самих студентів і навряд чи заслуговувала б на увагу цілого суспільства. Це так в нормальних обставинах.

Коли ж ця справа набрала серед українського суспільства у вільному світі масштабів і розголосу однієї з важливих проблем національної політики, коли її трактується як "вилам студентства з українського визвольного фронту", навіть більше, бо як зраду української національної ідеї, як "співпрацю з ворогом", то тоді починає бути ясным, що замало обмежитися обговоренням самого випадку, а треба шукати пояснень деінде, а саме серед суспільства, яке не тільки дозволяє на подібну оцінку студентської ініціативи але й у багатьох випадках підтримує погромницький тон опонентів цієї акції.

На думку авторів це вияв слабості українського еміграційного суспільства в кількох важливих пунктах. Згадаймо тільки із цих пунктів два, які на нашу думку найбільш цікаві і напевно не менш контрверсійні від явищ, які вони мали б пояснити, а саме, **брак віри в українську справу і брак віри в себе.**

Може це звучить парадоксально, але напрошується настірлива думка, що голосна маніфестація патріотизму в зв'язку з аферою в Ратгерс, яким ще й досі вітається центральна і локальна преса української еміграції є нічим іншим, як в свій суті виявом браку віри в українську справу. Інакше трудно було б пояснити цілкове розду-

вання цієї дрібної речі до масштабів національної трагедії, яка вимагає, виходить з цього, мобілізації всіх сил за дальше бути чи не бути визвольній боротьбі українського народу. Виходило б, що ясне і відкрите ставлення української проблеми на публічному форумі в цій, так широко обговорюваній формі, вважається непервинним, так немов би українській рації бракувало легітимності, немов би вона не витримувала проби, так немов би було небажаним впроваджувати її між людей фронтовими дверима, а треба було протягати її заднім входом для спуг.

Ратгерська афера це на жаль не ізольований випадок. Приїзд ансамблю Вірського, чи плаксиво-сентиментальний "Рущинчок" і галас навколо них виявляють не в меншій мірі брек віри в національну свідомість, стійкість і "інтегриті" української людності. Чи й досі не розуміють ці проповідники ізоляції і дефітизму простої правди, що своєю поставою більше, як хтонебудь другий, вони хоч-не-хоч віддають випість радянським ідеям і їх представникам? Чи справді аж так легко торгувати чесними чуттєвими і розумовими вартостями українського емігранта? Чи справді вистачає одного двох виступів дискусій і культурних імпрез, щоб ними внести повний моральний і політичний розклад в українське еміграційне суспільство? З приємністю стверджуємо, що життя спростовує цю хитку настанову. Українська громада виявляється далеко стійкішою, відпорнішою і політично зрілішою, як думали і думають деякі її провідники-речники пеліки і заломання.

Де ж шукати причини тих слабостей? У самій

таки громаді. В окремих випадках цей брак віри можна зрозуміти і пояснити незавидним досвідом багатьох із старшого покоління. Вони в свій час були організаторами не тільки української самооборони чи сил визволення, але й творцями і відновлювачами самого політичного українства. Вони жертвували, терпіли і боялися за українську справу. Переможени і далеко від своєї рідної землі, вони й досі, мабуть, не цілком вірять в силу фундаментів, які вони допомагали будувати. Вони говорять про цю будову, але в силу її, там глибоко в підсвідомості буття, так таки не вірять. Ця настанова мучить їх і досі та змикає їм уста навіть тоді коли розум закликає до протесту.

Дивним і менш виправданим є брак відваги зайняти ясне становище до проблем сучасної української дійсності серед досить великої частини чільніших представників української громади. Вони бояться виступити проти фальшивої ультрапатріотичної пози "офіційного естаблішменту". Цих людей тяжко зрозуміти і не можна їм не дивуватися. Їм же ж хіба ясно, що завдяки цій саме їхній настанові поруч з чесними працівниками нашого громадського проводу чим раз сильніші позиції займають елементи з нахилом до гістеризування, фальшивого патріотизму, виключення з українства, причіплювання ярликів радянофільства і національної зради всім тим, для яких принципи демократії і свободи не є лиш пустим гаслом. Хіба не треба пояснювати, що ідеться тут насамперед про організації "Визвольного Фронту", лідери яких в останньому часі ведуть голосну кампанію проти кількох молодих людей, мабуть тільки з ціллю повної примітивізації політичної акції української еміграції. Найжалюгіднішою, проте, є та група людей в нашій громаді, що виключно з огляду на портуністичних мотивів сприяє саме такій поведінці. Не можна теж не пригадати ще одного неприємного факту, а саме, що винуватці за теперішню

нерозбериху не можна приписувати виключно організаціям "Визвольного Фронту". Наприклад, коли ідеться про доповідь в Ратгерс, то дивним стає становище "Свободи". Газета, завданням якої було б перш за все подати факти та інформацію і ційно тоді займати редакційне становище, почала закликом до погромницького походу проти кількох молодих студентів. Та на цьому очевидно не скінчилося, бо відкриваючи свої сторінки для обговорення, як висказувались, "жалюгідної події", один із сеньйорів української журналістики договорився до того, що в кінцевому висліді, тільки і може, ще лише дехто має право називатися справжнім українським патріотом. Решта, виходить з цього, це насправді дуже і дуже підозрілий елемент, а спеціально ті, які копинебудь жили в Радянському Союзі чи здобули вищу освіту. Це, очевидно, справа його особистого погляду, але чи це не виглядає на спрощення самих собою складних проблем?

У такій ситуації відрадним є тут і там прояви вільного і самостійного думання зокрема серед сучасної студентської генерації. Для неї українська проблема, як і проблеми інших народів, як вільних так і тих, які знаходяться в процесі визволення є проблемою, яка заслуговує на серйозний підхід. У неї на відміну від інших не має страху за саме існування українства як такого, натомість вона шукає всіх можливих шляхів в дорозі до визволення. В неї відсутний страх, брак віри в себе чи страх за своїх колег. Їй чужі: примітивізм, шантаж і стосування брудного морального терору як засобів політичної дії, а демократичні принципи організації суспільного ладу для неї це не модні віски. І тому цій частині нашої громади належить повне право запитати словами Ціцерона "Quo usque tandem..." І справді, доки ж...?

Петро Потічний
Осип Данко

Молода література в Україні

ВІДІЙШОВ МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ (1895 - 1964)

З Києва прийшла сумна вістка про смерть одного з найбільших українських поетів. Син хлопомана Тадея Рильського, Максим на сьомому році життя втратив свого батька і переїхав з рідної Романівки у Київ, де виростав у родині свідомих українців, спершу Антоновичів, а опісля Лисенків, де змалку навчився любити українську народню пісню та поезію. Вірші почав писати змалку, а від 13 року життя регулярно друкувався в українських часописах, зокрема в "Раді", яка виходила на кошти відомого українського мецената Євгена Чикаленка.

Усім своїм життям Максим Рильський був пов'язаний з свідомими українцями, які вели

боротьбу за світле майбутнє України з московським імперіалізмом. Внаслідок нещасливого закінчення громадянської війни, його найближчі друзі (Тобілевич — син Миколи Карповича Садовського, Юрій Олександрович Русов, Михайло Мухін та ін.) опинилися на еміграції, де без сумніву було й місце Максима Рильського, адже трудно собі уявити щось більш несполучного ніж комунізм чи большевизм і Рильський.

А все ж таки Рильський лишився, а не будучи з природи такої твердої вдачі, як його найближчі співробітники, не лише пережив часи терору, але під час другої світової війни навіть став членом партії і "своїм" у

зненавидженому ним довкіллі. Та цей шлях був непростий і дуже болісний.

У своїй збірці "Синя далечинь" (1922) Максим Рильський у відповідь на большевицьку пропаганду відповідав одному "другові":

"Ходи собі шумливими стежками,
Гукай, кричи, роби акторські жести!
А я б хотів — у тиші над вудками
Своє життя непроданим донести."

І великою трагедією його життя було те, що цього йому не пощастило. Найчистішої води контрреволюціонер він від яскраво антимосковських віршів, переходить до неоклясиків з їх орієнтацією на культурну Еврспу, попадає в тюрму у 1931 році і починає кривити душею перед сильними цього світу, оспівуючи Сталіна, партію, зненавиджену ним Москву та інші атрибути ворожого пануван-

ня. А все ж таки — низькопоклонні вірші Максима Тадейовича забудуться, а в українській літературі він залишиться як неперевершений лірик, блискучий перекладач і оборонець — навіть у тяжких окупаційних часах — знедоволеної України.

Його справжній світогляд найкраще передають такі вірші, як вперше поміщений нами на обгортці цього числа журналу. Таких віршів збереглося небагато, але вони свідчать, що Рильський був щирим і палким українцем. Його низькопоклонні вірші доводять, що він не був героєм, але все ж таки і в тяжких умовах окупації він умів часом виступати проти московського хамства в обороні України, як у випадку Паустовського. Життєвий шлях М. Рильського доводить яскраво трагедію високообдарованої людини в тоталітарних умовах іноземного поневолення.

М. Антонович.

Іван Драч

СТОКОЛОС

*Згоряє слово, як сльоза,
Холодне солов'їне сольо.
Та до сльози сльозу знизив —
Стоколос нації, стоголос.
Стоголосіння білих уст
До крові зблизив, до скорботи
(а глузд, живеїсінський Прокруст,
Надію прагне побороти) ...
Крізь соняшний, крізь карий світ,
Крізь грім солодкий і солоний
Процокотить за Вами вслід*

*Табун синьове - чорних коней.
Поезій Ваших ... Гей, дива,
Чи спинимось, коли в тумані
Чиясь вогниста голова
Погасне на коні буланім!
Гей, ні ... До гриви припаду,
В пориві мертвого, до гриви:
Іржи мій коню! Над біду
Твоє іржання чорнобриве...*

Вірш присвячений М. Рильському

О. ОЛЬЖИЧ (1908 - 1944)

Олег Кандиба (О. Ольжич) був одним з тих незвичайних діячів, які залишають свій незатертий слід не на одній людині і не на десятці людей, а на цілому поколінні. Цей поет-філософ, науковець-археолог, революціонер-провідник поєднував чутливість поезії з хоробрістю бойовика, об'єктивність науковця з пристрасною любов'ю до своєї Батьківщини.

Уже змалку О. Ольжич перебував у інтимному контакті з поезією, адже ж він був сином О. Олеса і це сприяло розвитку його поетичного світосприймання. Перша його збірка поезій "Рінь" вийшла у 1935, а друга "Вежі" у 1940 році. Його слово "просте і суворе" звучить заповітом для майбутніх поколінь:

"Відвага. Непохитність. Чистота.
Милуйтеся. Беріть. І будьте, будьте!

Третя збірка "Підзамчя" появилась вже після смерті поета у 1946 році.

Студіюючи археологію в Празі, д-р О. Кандиба часто подорожував по Румунії, Югославії, Австрії, Італії, Німеччині, а перед самою світовою війною в США (деякий час був викладачем в Гарвардському університеті) і залишив цілий ряд цінних і цікавих праць з археології.

А все ж таки ні поезія, ні наука не могли повністю задовольнити всіх поривів та зацікавлень широкої та активної людини, як він це сам писав:

"Чекає спокуса тебе не одна
І повні зрадливої знади
Прозорі озера науки, вина
Поезії пінні каскади.
Та де той п'яніший знайдеш водограй
І плеса синіші холодні,

Як ставити ногу недбало на край
Блакитної чаші безодні.

На посту заступника Голови ПУН-у полк. А. Мельника Ольжич спершу бере видатну участь у подіях на Карпатській Україні 1938-39, а опісля, в 1941 р. очолює похід на Схід Українського Націоналістичного Руху. Перебуваючи в підпіллі О. Ольжич все ж таки став ініціатором багатьох культурних та революційних починів тривалого значення

для українського націоналізму.

Нарешті в 1944 році німцям пощастило попасти на його слід і О. Ольжича арештовано та замучено в концтаборі Саксенгаузен. У 20-річчя з дня смерті великого сина і борця за волю України — О. Ольжича нашої молоді варто ближче познайомитись з багатогранною діяльністю цієї непересічної людини, від якої кожен з нас може багато повчитися.

Л. Бачинський

ЮРІЙ КОВАЛЬ

Юрій Коваль відомий читачам "Смолоскипа" від 1962 р., коли в журналі передруковано його етиюд "І люди помилуються". Молодий студент виявив себе тоді цікавим і талановитим прозаїком, що вміє подивитися на життя з несподіваної точки зору. У новелі "Степко - розбишака" Коваль виступає вже як дозрілий мистець, який в майбутньому може мати неабиякі досягнення в літературі.

У Ковалю привертає на себе увагу перш за все його мова, яка багата словником і образами, і в якій майже нема нічого від літературщини. Такі влучні мовні тропи, як "дівчата пирснули у човники долонь", "його сміх булькав перемогою, а вузькі очі відчайдушно синіли", "хлопці й дівчата, задалегідь смакуючи розповідь, виростали з-за парт, тяглися до вчителя різнобарвними очима", "закандзобиста задача і закручені приклади розв'язувались легко, хрумкали, мов під молотком волоські горіхи", "подвір'я також розгойдувалося, як гамак на білих шнурівках", і цей останній, завершувальний шедевр "Не зупинився. Тільки чоботи лункіше й швидше цілувались з вичогланою підлогою", — такі образи доназують, що Коваль нано-во сприймає буденні хвилини і речі. Доказують вони, до речі, що проза будується оптичними засобами, бо кожна з них відтворює в читача яскраве і непомилне уявлення певної дійсності.

Кажемо непомилне, тому що своїм мистецьким відчуттям Коваль знає, що можна показати, що краще промовчати, а що краще відкинути. Кожне слово в нього таке, як мусить бути, кожна фраза робить висок у постанові невіддільної художньої констатності.

Але абсолютної непомилності немає, і літературний штамп знаходиться і в Ковалю. Патетика молодості, дружності, і потягнення до природи, що пролізла в пасаж, який починається словами "Високі береги приховували вогні інтернату..." а кінчається словами "цупкі нитки, які зв'язували хлопців і вчителя могутнім почуттям товарищескості." — видається нам зайвою і недоречною. Без неї оповідання було б стисліше і наочніше. Мимоволі хочеться думати, що це якийсь редакторський внесок або даннна часові.

Співвідношення Миколы Андрійовича і Степка — архитипний психологічний конфлікт між дитиною, що прагне батьківської любові і, в той же час, ненавидить батька, і вчителем батьком, що не розуміє своєї дитини, але вимагає її любові — автор характеризує економно і яскраво. Перед мистецьким втіленням цього відвічного конфлікту, що його досягнув Коваль, нам читачам врешті не лишається нічого, як намагатися сприйняти і зрозуміти Степка - розбишаку, Миколу Андрійовича, і самих себе.

Марко Царинник

СТЕПКО-РОЗБИШАКА

Микола Андрійович, чорний, як циган, і високий, мов фабричний комин, рвучко ступав до клясної кімнати. Руда хутряна куртка підбитим птахом ковзнула з його плечей і повисла на головатому цвяхові, що хвастав визирав з побіленої стіни. Гардероби в школі - інтернаті не було, зате в кожній клясї стирчали натикані загостром цвяжи. Коли вже учні було роздягнутися, кляси, обвішані платцями, пальтами, набирали дуже домашнього вигляду і скоріше нагадували передпокій недбайливого господаря, аніж школу районного значення. Микола Андрійович потер зчервонілі від холоду руки, кивком голови дозволив учням сісти.

— А ти чого? — насторожено блимнув він на Степка.

Той розтягнув напущелі повні уста, показав чотири передні зуби, від чого крупні веснянки на його круглому обличчі зворушилися, позбирались докупти.

— Миколо Андрійовичу, — з вузьких синіх щілинок викочувалась простодушність. — А я знаю, з чого ваша куртка пошита.

Дівчата пирснули у човники долонь, Микола Андрійович суворо прижмурився.

— Степку, — сказав він, — я зворушений твоєю спостережливістю, але зараз година підготовки до арифметики. Своїми здогадками поділишся на перерві.

Розгорнувши задачник, Микола Андрійович відшукав потрібний приклад.

— Отже... Чого ти стоїш, Степку?

Хлопець опирався пальцями в парту, його голова вгрузала в підняті плечі, з обличчя не сходила щира посмішка.

— А сказати з чого ваша куртка пошита?

На круте чоло Микоти Андрійовича опустилася зграйка зморшок.

— Степку, ти порицувеш...

— З кози! — випалив Степко. — Ваші куртка пошита з кози...

Степко посміхався, але тепер його сміх був лаяв перемогою, а еузькі очі вілчайдушно синіли.

Микола Андрійович роззублено подивився на класи, що вже захопилися спалатами реготу, на тріомфуючого Степка... спокійно зачитав:

— З якої кози?

— А з тієї, що в діда Гната була, — відважно подався на непевні стежки Степко. — Два тижні тому вона обдулася озиминою й здохла. А ви узяли її шкуру...

— Ти так думаєш!

— А хіба не видно?

Їх погляди, мов козачькі шаблі, схрестилися у впертому деобої, викривлюючи іскри. Класа пригизла. Степко сяяв, але те сяння уже було нерівним: воно то пригасало, то, підшмагуване напруженням волі, спалахувало помстичим торжеством.

— Молодець, Степку! — розколов веселим басом напружену тишу Микола Андрійович. — Ти дуже спостережливий хлопчина. Тільки цього разу помилився. З листів... До речі, можу розповісти про цю пригоду...

Хлопці й дівчата, заздальгидь смакуючи розповідь, виростали з-за парт, тяглися до вчителя різнобарвними очима, а він, жвавий і дотепний, сипав мисливськими анекдотами. Сміялися есі; навіть Степко, забуваючись, продавав сліпучі зуби між якими одного не було: замість нього чорніла дірка — наслідок позавчорашньої бійки.

— От що, хлопці, — звів Микола Андрійович руки, коли настала розрядка, — потеревенили — тепер до діла. На застят маємо не легку задачу...

Пожвавлення поволі вщухало, але зовсім не зникло аж до кінця години. Воно лише перейшло в іншу форму — закандзюбиства задача і закручені приклади розв'язувалися легко, хрумкали, мов під молотком волоські горіхи. Микола Андрійович, простягнувши під стіл довжелезні тонкі ноги, гортав роман, який критика чомусь називала останнім досягненням української літератури, позіхав і прикривав рот пазучою книжкою. Роман, мабуть,

і справді був непозаний, але в чому полягала його принагідність, Микола Андрійович збагнути не міг. Він, взагалі, на літературі розумівся кепсько, однак вважав за обов'язок регулярно знайомитися з мистецькими новичками.

У класі хиталося рівномірне шухукання, Степко, схопивши в руки кругле, схоже на циферблат, обличчя, постіхом писав і креслив на потріпаних аркушиках.

— Не виходить? — підійшов Микола Андрійович.

Степко сердито завоптузився, неприязно подивився і, ховаючи написане, низько нахилився над партою.

— Давай поможу.

Микола Андрійович ще трохи постояв і, не діждавшись відповіді, знизав низькими плечима.

Падав сніг, і всі класи на перерві висинали на подвір'я. Парасольки снігу були м'які, мов заячі хвостики, вони заглядали до очей, лоскотали обличчя, гоїдалися, і подвір'я також розгойдувалося, як галак на білих шухурівках. Хлопці затіяли сніжкоєу баталію. Микола Андрійович боровив слабкіших. Бисокий, незграбний, він був знадливою мішенню, і кім'яти зліпленого снігу летіли на нього з відусіль.

— Тікайте, Миколо Андрійовичу.

— Пильнуйтеся, Миколо Андрійовичу.

Десятки сніжок так чи інакше сягали в'юнкого вихователя, лопатилися на його стині... Деякі з них були особливо дошкульні, вони не розбивалися, і Микола Андрійович зрозумів, що їх змочували у воді. Хтось був злісно, підступно і безжалібно. Майнула зсунута набакир шапка Степка. Він! Микола Андрійович спинив хлопця за руку, смикнув. Степко ошелешено вкляк.

Стрілянина вщухала як стій. Збуджений гул вояків розрізала напів куляста постать Сидора Юхимовича. Директор школи чавкав, мов паровоз, за кожним чавканням з його плескатоного качиноного носа вишоплювалися струмки пари, а малі, запалі втиснені під чоло очі, невдоволено блищали. Проте вголос виявляти свого незадоволення Сидір Юхимович не став.

— Миколо Андрійовичу! — затрубив директор весело, — Як чергування? Пригод ніяких?

— Усе в нормі, Сидоре Юхимовичу.

— То добре, добре. А отой розбишака, — прицілювся Сидір Юхимович недовірливим оком на розхристаного Степка, — отой Степко ще ніякої штуки не вступує?

— За мною. — свиснув Степко товаришам,

затупотіли ноги, і Микола Андрійович так і не відповів директорові на запитання.

— Навіщо ви так з ними? — озая директор важкою з набряклыми жилами рукою за локоть учителя. — Це поніbrate во, Миколо Андрійовичу. — Не чекаючи, поки на стиснення губах співрозмовника визріє заперечення, директор стурбовано нагадав:

— Ви ж не забудьте, що завтра комісія із району. У п'ятому відкритий урок.

— Підготуємось, Сидоре Юхимовичу.

— Ну, ну...

Перед ганком директор відпустив локоть вихователя і покотився до паралельного корпусу, а Микола Андрійович аришними кроками міряв порожній коридор. Натиснув на ручку — двері не піддалися. Натиснув дужче — sprужинили, але знову щільно прилягли до одвірка. По той бік чулося важке сопіння — хтось тримав. До обличчя Миколи Андрійовича вдарила кров. Однак він тримав у собі бажання розчинити двері поштовхом плеча, круто повернувся і відійшов до стіннівки гуртка художньої самодіяльності "Зоряні акорди". Позаду було тихо. Десь за хвилину викувато залопотіло:

— Миколо Андрійовичу!

Не озирнувся.

Миколо Андрійовичу!

Обшмикнув піджак, реучко пішов до кляси. Віка парт дружно грюкнули, хлопці знічено блукали очима, а Степко стояв червоний, як рак, якого, щойно витягли із окропу.

— Сідайте!

Ніби й нічого не сталося, поклав перед собою підручник української мови.

— Так що в нас там?

Пробубоніли правила вживання "не" й "ні". Микола Андрійович неухважно перегортав сторінки роману.

— Ой, моє чорнило сказалося! — розтягнувся здивований голос Вальки.

— І моє здуріло! — від задньої парті.

— І моє!

Гамір наростає, заливав клясу і, мабуть, вислюпнувся назовні, так само, як чорнило з чорнильниці. Чорнило пінилося, бухкотило і повзло через вікна. Микола Андрійович взяв до рук одну замиаровану чорнильничку. Аж відчитнувся, бо в ніздрі бухнуло туглим за-назом. Микола Андрійович приносився. Карбід. Поглядом мимоволі зупинився на лисячому обличчі Степка.

— Твоя робота?

— А хіба видко?

— Видко! — зішлись на перенісці куштики брів Миколи Андрійовича.

— Тоді — моя...

Степко, як завжди, добродушно посміхався і дивився на вчителя очима праведника.

— Вийди! — сказав Микола Андрійович.

— Вийди негайно з кляси!,,,

Обличчя Степка розпливлося в усмішці ще дужче, ніби він почує бозна яку приємність. Намацав під партою шапку і з гідністю попрямував до виходу. Віля порога завагався, затупився на місці і повернувся здивовану фізіономію.

— Миколо Андрійовичу, а це правильно?

— Наприклад?

— От я зіпсував карбідом повітря в клясі, ви всі ним дихаєте, а мене на свіже висилаєте. Хіба це правильно?

Микола Андрійович свердлив поглядом святенницьку постать малолітнього мудрагеля, першого тер пальці, і вони шелестіли, як намокле шкіряне пальто. Степко довірливо блискав зубами але у волошиках очей уже танцювали глузливі бісики — кресали гопака.

— Сідай на місце, Степку!...

До дзвінка лишалися лічені хвилини, кляса хвилювалась, як море між скелями, і Микола Андрійович загорнув у газету останнє досягнення української літератури.

— Вивчили правила?

— Вивчили.

— Не підведете завтра?

— Ні!

— Прогуляємось?

Пригискаючи до грудей підборіддям кашне, Микола Андрійович натягує куртку.

— А ти сиди Степку! — зупинив вже одягненого хлопця.

— Сиди, сиди! Ти вірно підмітив, що свіжим повітрям повинні дихати інші. Отож, нікуди й не ритайся звідси, поки досхочу не надихнешся зіпсованим...

Хлопці з гамором ринули до дверей, Степко застряг між ними, як камінь серед хвиль. З його вузьких синіх очей на кругле обличчя викочувалося прикре розгублення, але довго там не розкошувало, бо й очі й обличчя зажажкотили враз покірним глумом. Степко розстебнув гудзики.

— І довго сидіти?

— Поки ми не повернемося. Умопа: Нікуди не виходити. Я перевірю...

— Добре, — ринів, умишлючись на парті, Степко. — Це для мене ще краще. Хоч англійську на завтра вишубрю...

— Значить вигода обопільна: ти не заважатимеш нам, а ми тобі, — посміхнувся Микола Андрійович і товстими дветми відсік від себе чіткий глузлисий погляд.

Біля ганку, мов гуси перед відльотом у вирій, збилися хлопці. Радісно загальготіли і звичистою дорогою покотились до річки: Між крутими берегами вона лежала, наче в проваллі. Вдарилось стоголоссям об засніжені віття відлуння, тиша титнулась, затремтіла і розкололась на лясні друзки.

— Качаємо бабу!

— Хто хоче ліпити снігову бабу!

Високі береги приховували вогні інтернату, крихітні шаблі сніжинок конкошили голубуваті сутінки. Було таке враження, що міста, яке причаїлося поруч, немає взагалі, що є лише голубувата безодня, яка висіла над рікою. У цій безодні й металася п'ятикласники. Молодечим гиканням, реготом, свистом кидали вони виклик простору. Гей, небо! Ану, не поскутися і подаруй із своїх шатів невеличкий шматок! Він так знадобиться оцим підростаючим людям. Він буде їм за вітрило на човні мрій, що відважно перетинатиме океани розбурханої уваги. Гей, небо! Хіба ти не бачиш, що маєш справу зі своїми приборкувачами, з тими, хто стане для тебе не вигаданими, а живими богами! Чого ж ти сипишся, небо: чого невдоволено прискаєш іржавою плямою місяця і, як ситий міщанин, обкладаєшся на ніч безбехами спущених хмар!

Хлопці уже парували, мов виїхати з печі тирого, уже перекидали в сніжках центнери снігу, уже стояла над кригою опасиста снігова баба, яку огрестили Пріської, а додому йти не хотілося. Маленькі грудки сердець були в унісон і сукали одне від одного невидимі, але цупкі нитки, які зв'язували хлопців і вчителя могутнім почуттям товарищескості.

Нарешті Микола Андрійович хряснув на весь зріст випростаним кісткою і, підсмикуючи рукавиці, постукав нігтем по скельцю годинника.

Розпрощалися нагорі. П'ятикласники, ошалілі з прогулянки, подалися до їдальні, а вихователь повільно йшов за своєю тінню, ніби роздумував — доганяти їх чи ні? Вісно директорського кабінету жружилось на засніжений світ, Сидір Юхимович ще був у себе, і до нього варт було зайти, але не хотілося вносити до кімнати запах зіпрілого тіла: директор обов'язково поморщиться, ніби понюгає нашутирю, візьме за лікоть важкою холодною рукою: "Знову нанібратство, Миколо Андрійовичу!" І Микола Андрійович пройшов мимо. Степко, побачивши вчителя, випустив з рук кругле обличчя, підхотився на пози. Видно, про щось думав, бо вузькі сині очі ще не встигли звільнитися від обіймів спогадів і тепер

розгублено моталися. Микола Андрійович по-ніс від дверей шелест вологої куртки.

— Вивчив англійську?

На напухлі Степанові губи сіла скептична посмішка.

— Вивчив.

— А чого невеселий?

Посмішка тріпотіла на Степанових губах, і враз, ніби чогось злякавшись, спурхнула.

— Не знаю...

У вічі він не дивився, а вгадував погляд десь у куток. Микола Андрійович височів над хлопцем у всій своїй суворості. Йому якраз не подобалась звичка Степка злічуватись. Хи-жерний хлопчисько! У гурті — як той їжак, колючий та злий, ладен зразу вп'ястися всіма колючками, а тільки лишається сам на сам — м'якне, мов хліб на молоці. Диви, і носом шморгає. Ще слюзу пустить.

— Можеш йти, — сказав Микола Андрійович різко. — Там на тебе чекає вечерея.

Степко не підводячи очей, зібрав зошити, сів на руку по пальто. Не прошаючись, боком — між партами — пробирався до виходу.

— Зажди! — зупинив його в коридорі Микола Андрійович. — Скажи мені, Степку, таку річ... Ну, наприклад, чого ти мене не любиш...? Скажи, Степку! — наполягав Микола Андрійович. — Чого ти такий злий? Нікого ти не поважаєш, ні з ким не рахуєшся, усім хочеш насолити... Звідки це в тебе, Степку?

— Бо ви мене не любите.

— Що.

— А хіба не видно? — відступив Степко, щоб задерти голову й увізнати в обличчя вчителя списи колючих очей. — Хіба я не бачу? Думаєте, я дурний? І директор школи не любить, і вчителі, і хлопці... Глузуєте раз у раз, рудим називаєте... Думаєте, я не знаю!

Микола Андрійович розсунув на ширину плечей ноги, Степановий спалах несподіваним тягарем навалився на його тіло, зігнувся.

— За віщо ж... тебе... такого любити?

— Ну, то й не треба! Не треба! — губи у Степка дрібно тремтіли, а щоким то покривалися крейдяною пудрою, то заливалися червонню, ніби під шкірою жбавхала пожежа.

— Степку.

Не зупинився. Тільки чоботи лункіше й швидше цілувалися з вичовганою підлогою.

Трах! Вітер висотів з рук Миколи Андрійовича дверей. Хряснули, аж затиталася огорі електрична грушка. Микола Андрійович підняв комір. Сніг, що вдень загравав з землею букетами цнотливих сніжинок, тепер, заохоче-ний темінню, перейшов у снігопад. Він жбур-

ляв у обличчя вихователя пригорці гранчастий шпильок, жбурляв люто і болюче, наче

Степко-розбихака змоченими у ворі сніжками...
Юрій Коваль (Львів)

Українська кінематографія

Наприкінці першого десятиріччя цього століття на Україні появилася велика кількість фільмів-водевілів. Це часто бували переробки театрального репертуару, при чому ролі виконували професійні театральні артисти. Режисер бував часто сам оператором і автором сценарію, а тому фільми ці часто бували схожі на театральну виставу. На цього роду продукцію були зокрема плідні роки 1910 і 1911. Щойно в 1912 році починається на Україні справжнє професійне кіномистецтво. Багато артистів з театру переходить на службу нового мистецтва — кіна, а функцію сценариста, оператора та режисера починають виконувати вже три різні особи. Тоді, наприклад, розпочинає свою кар'єру І. Кавалерідзе, який дотепер лишився одним з найкращих режисерів в Україні.

Етнографічна тематика фільмів користується успіхом і так появляється "Запорізький скарб" за оперетою К. Венченка. Одночасно О. Сахненко, який був заснував своє кіноател'є "Батьківщина", пробував створити правдивий історично-документальний фільм "Запорізька Січ" або "Облога Січі". Цей фільм був знятий на історичних місцях Запорізької Січі і мав неабияку історичну вартість. Але, в загальному, продукція фільмів з українською тематикою підупадає. Натомість розквітає продукція закордонна легкого, так званого "паризького", жанру. Ця тенденція посилюється щораз більше аж до кінця 1914 року. Щоправда роблено деякі цікаві спроби пристосувати звук до фільму, але це зводилося здебільшого до координації грамофонних плит, на яких були наспівані арії до відповідних частин фільму.

Початок першої світової війни застав кінематографічну продукцію в Україні в мізерному стані. Публіка починала кудитися на етнографічних та фолклірних продукціях. Гостра конкуренція закордонних фільмів з кримінальною або порнографічною тематикою почали помалу витискати українські фільми з обігу на екранах кінотеатрів.

З вибухом війни, однак, зайшло багато змін: чужинецькі фільми не так легко було імпортувати, як раніше. Тільки ті закордонні підприємства, які мали представництва на Україні, могли висвітлювати фільми, які вже

були ефільмовані в межах царської Росії. Тоді появляється також багато нових фільмових товариств, як наприклад, "Мізрах", "Світлотін" у Києві та інші. Одночасно міняються і теми фільмів. У зв'язку з воєнними подіями виходять такі фільми, як "Ганьба XX століття", "Серце російського солдата", "Геройський подвиг офіцера-добровольця" та інші. Усі ці фільми мали пропагандистський характер і показували усе російське у позитивному світлі, а все німецьке та австрійське у негативному.

Фільмова студія "Світлотін" починає накручувати фільми беручи за тему твори світової літератури, як наприклад, "Зневажені і скривджені" за Ф. Достоевським, "Рабині одягу" за романом "Дамське щастя" Еміля Золя та ін.

На Україну приїжджає у 1914-17 роках багато російських режисерів і артистів. Вони перебирають важливу частину кінематографічної продукції. Після лютневої революції 1917 року, виходить декілька фільмів з робіничо-революційною тематикою і марксистським забарвленням. Але в загальному кінематографічна продукція цього періоду, як якісно так і кількісно цілком занепала.

У період Визвольних змагань, українське кіно взагалі не мало змоги розвиватися. Часті зміни влади, матеріальні та фінансові труднощі не дозволили створити жодного серйозного фільму. Під час гетьманату було засновано кіноорганізацію "Українфільма", але ця організація була такою ж ефемерною, як і сам гетьманат. З другого боку комуністи, які столицею України проголосили Харків, намагалися випускати короткі фільми. Ці короткометражі мали лише пропагандистське значення. Часто вони накручувалися в жевірадних матеріальних обставинах і на протязі одного або двох днів. А все ж таки ця продукція була дуже потрібною для сов'єтської влади, бо це був спосіб з найефективніших методів пропаганди серед червоноармійців і серед бідніших частин населення. Інновацією в кінематографії цього періоду було те, що починали цікавитися і знімати кінохроніку, але й це також мало служити лише пропаганді.

О. К.

(Далі буде)

МОЛОДА ЛІТЕРАТУРА → УКРАЇНІ

(Хроніка)

● **"Слово юних"** — літературний журнал молоді в Луцьку. В десятирічній школі Луцька вже кілька років існує літературний гурток. Члени гуртка випускають рукописний журнал "Слово юних", а старшокласники організують постійний стенд у школі — "Літературні новини". Дотепер появилось сімнадцять чисел "Слова юних", останній номер якого був присвячений Т. Шевченкові. ("Л.У.", ч. 35, 1964 р.).

● **Галія Коза прикладом для молоді України.** Розповсюджувати українські підсоветські видання (комуністичні) в Україні зараз прямо героїзм. Незважаючи на постійні перешкоди, включаючи переслідування зі сторони російських і русифікованих елементів, на різні закиди, включаючи закиди про ширення ідей "українського буржуазного націоналізму" (поза українськими комуністичними виданнями), все ж знаходяться особи, не лише серед старшого громадянства, але й серед молоді, які віддають цілого себе справі розповсюдження українських підсоветських видань, як єдиного, зараз, засобу до збереження української мови в Україні. На Республіканській нараді розповсюджувачів української підсоветської преси, яка відбулась з початком травня у Києві, героєм дня була скромна дівчина з Луцька Галія Коза, яка лише в своїй десятирічній школі, в якій вона навчається, здобула 470 передплатників для українських підсоветських видань. ("Л.У.", ч. 35).

● **Збірка поезій Анатолія Тарана.** Наприкінці 1963 р. появилася у Львові збірка поезій молодого, надзвичайно талановитого, львівського поета, Анатолія Тарана — "Я — мільярдер". Про цю збір-

ку в "Літ. Україні" (ч. 36) пишеться: "Ми проникаємо у внутрішній світ героя — разом з ним сумуємо за батьком, який загинув, разом з ним закохуємось і крокуємо "дзвінками львівськими бульварами", мріємо про той час, коли він "понесе на руках дочку або сина"... Оригінальність, мужність поезій А. Тарана виявляються в усьому — і в несподіваних метафоричних висловах, у порівняннях, приблизних визначеннях, ба, навіть у римах... В А. Тарана за кожним фактом, кожним словом — жива людина, яка розповідає про свої думки, почуття..."

● **Нозий твір Івана Драча.** Молодий поет і письменник Іван Драч, якого гостро критиковано в останніх двох роках советської пресою за його новаторство, написав "сьогоденну кінопритчу в п'яти новелях" — "Криниця для спраглих". У своєму творі молодий письменник зображує сучасне українське село з його складними проблемами. ("Л.У.", ч. 38).

● **Молоді літератори Львова.** У Львові в останніх двох роках вийшли збірки поезій молодих поетів — Р. Кудлика, А. Тарана, Степаниди Гарячої, Ангеліни Буличової, М. Красюка, В. Лазарука та новели — Ю. Ковалю, В. Квітневому і Д. Герасимчука. Критики зі старшого покоління закидають молодим Львову "дрібнотем'я, споглядність та акцентування на трагічних ситуаціях" доказуючи, що "дрібнотем'я і туманність стилю ведуть до творчих зривів" ("Л.У.", ч. 39).

● **Нарада літературної молоді в Харкові.** Напочатку червня відбулась в Харкові нарада молодих літераторів Харківської, Полтавської, Сумської, Донецької та Луганської областей. Учасники нара-

ди заслухали доповідь М. Наконечного — "Взаємозбагачення мов соціалістичних націй і питання культури мови" і Г. Шкляревського — "Культура мови і майстерність письменника". З читанням своїх творів виступили початкуючі письменники і поети — Надія Ткачук, Галина Гордасевич (Донбас), О. Трусаан, Т. Пругла (Полтава), А. Семененко, В. Косатов, Надія Дудко, В. Затуливітер, В. Василець, Ю. Царик, (Суми), В. Цанава (Куп'янськ). ("Л.У." ч. 45).

● **Нова збірка поезій Віталія Коротича.** Наприкінці 1963 р. вийшла з друку нова збірка поезій Віталія Коротича — "Вулиця волошок". Ця збірка відрізняється від його попередніх: "молодий поет" зрозумів критику, якій було піддано окремі його твори. Багато його нових поезій, як пише "Літ. Україна" (ч. 47) — "холоднуваті, занадто раціонально побудовані", в інших почувається "певну стертість, своєрідну літературну зношеність думок". "Причина цих невдач криється в одному — поет пішов второваним шляхом, він не шукав нових розв'язань цікавої теми, а обмежився старими. А повторення пройденого — це початок ремісництва і кінець творчості..." Дотеперішня критика В. Коротича (як і в інших молодих) — справді "помогла". Невже ж убито Коротича — поета? Невже ж він стане ремісником пера?

"Молодь менше терпить від своїх власних помилок, ніж від обережності старших".

Маркіз де Вовенарг

Доліді ОСВІТА В УКРАЇНІ

(Хроніка)

● **Фільм про Київський університет.** У Києві випущено документальний фільм "Життя кличе", в якому представлено в окремих фрагментах історію Київського університету. Сценарій 45 хвилинного фільму написав викладач університету М. Шестопад, а його оформлював режисер М. Павликівський. Хоч у фільмі показано багато цікавих моментів з історії університету, але рівночасно в ньому багато пофальшовано наголошенням та підкресленням "впливу" на нього російських вчених та "підкупання" комуністичної партії. ("Л.У.", ч. 47).

● **Студентський хор "Чайка".** З ініціативи студентів Станіслава Крамаренка, Івана Хмари і Галини Погрібної створено студентами Черкаського педагогічного інституту самодіяльний ансамбль пісні і танцю "Чайка". М. Тащаненко так пише про цей ансамбль: "Коли ви слухаєте отих вродливих і обдарованих юнаків та дівчат, вас охоплюють хвилюючі відчуття рідних українських просторів, Дніпрові блакиті й мальовничих наддніпрянських круч, охоплює віра в одвічне торжество рідної культури". За два роки свого існування "Чайка" дала понад двадцять концертів. ("Л.У.", ч. 46).

● **Суспільно-політичні дисципліни на ВУЗ-ах України.** Кожний студент високої школи України зобов'язаний прослухати суспільно-політичний курс, в програму якого входять такі дисципліни: історія КНРС, політична економія, діалектичний та історичний ма-

теріялізм, марксистсько-ленінська етика, основи наукового комунізму, основи атеїзму. Щоб якнайефективніше індоктринувати студентство комуністичною ідеологією, зміст та ідейну спрямованість професорів і викладачів високих шкіл систематично обговорюється на засіданнях партійних комітетів високих шкіл і факультетських партійних б'юр, якими засіяні всі високі школи України. Але всі заходи партій, вже від десяти років не мають великого успіху. Ще і в 1964 р. з Київського університету знаходять, що "ідейно-виховна робота здійснюється, як правило, без достатньо цілеспрямованого, заздалегідь розробленого плану, вона не координується в часі, часто не має наслідності в проведенні заходів, логічної завершеності". ("Р.О.", ч. 40).

● **Ужгородський університет.** Ужгородський університет — це наймолодший університет в Україні. Його засновано щойно після другої світової війни. Зараз на 9 факультетах університету навчається майже сім тисяч студентів. Недавно в університеті введено в дію бетатрон — прискорювач елементарних часток з енергією до 25 мільйонів електронівольт, встановлено станцію спостереження за штучними супутниками землі. Бібліотека університету нараховує пів мільйона томів. ("Р.О.", ч. 41).

● **50-річчя Миколаївського педагогічного інституту.** Миколаївський педагогічний інститут було основано в 1914 р. і зараз він

обходить своє п'ятдесятиріччя. Інститут має філологічний, фізико-математичний і факультет фізичного виховання. Інститут випустив за час свого існування понад 6 тисяч осіб з вищою педагогічною освітою. У цьому році інститут перенесено до нової чотириповерхової будівлі. ("Р.О.", ч. 41).

● **Брак науковців у Львівському політехнічному інституті.** Згідно з планами і вимогами навчальних програм у Львівському політехнічному інституті повинно викладати 120 докторів і 430 кандидатів наук. В дійсності там зараз викладає всього 20 докторів і 224 кандидати наук, через що і рівень навчання знижується браком відповідної наукової підготовки у самих викладачів. ("Р.О.", ч. 45).

● **Студенти вечірніх курсів.** Згідно з цілим рядом нових шкільних реформ в Україні — все більше студентів примушені навчатися на вечірніх курсах або позаочно, що у висліді не дає таких самих результатів, а цілий ряд голосів у підсоветській пресі свідчить про те, що навчання позаочно, що у висліді не дає такого на низькому рівні. Бажаючи навчитися на вечірніх курсах не мають змоги, через те, що адміністрації фабрик чи шахт не уможливають таким студентам працювати в одну зміну. Напр. через це, на Дніпропетровському гірничому інституті лише 50-70% студентів вечірніх курсів має змогу відвідувати виклади. ("Р.О.", ч. 46). Подібний стан існує та-

кож в старших класах середніх шкіл, які в цьому році випустили понад 240 тис. чоловік, порівняно з 177 тис., яких випустили денні школи. В передовій "Рад. Освіти" про це (ч. 48) стверджується: "Рівень знань учнів-вечірників або заочників поступається перед я-

кістю підготовки учнів масових шкіл".

● **Нові спеціальності на ВУЗ-ах України.** Починаючи з 1964/65 навчального року у ВУЗ-ах України почнеться підготовка кадрів з одинадцяти нових спе-

ціальностей. Серед них такі нові ділянки: технологія розділення і застосування ізотопів, металургія і технологія зварювального виробництва, економіка і організація енергетики, технологія кінофотоматеріалів та інші. ("Р. О.", ч. 50).

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТ ЖИТТЯ

● **Балтімор.** Закінчилась серія Академічних Вечорів "Зарево" і УСГ. — 25 квітня закінчилась у Балтіморі серія Академічних Вечорів, які влаштовували спільно "ЗАРЕВО" і місцева Українська Громада. Передостанній вечір відбувся 14 березня і на ньому інж. Тарас Хархаліс виголосив доповідь "Значення Карпато - української держави для української визвольної боротьби". У програмі вечора входила тематична дискусія на загальну тему "Пам'ятник Т. Шевченкові, холодна війна і наше становище, а в ньому брали участь майор П. Калиновський і проф. С. Михайлишин — від громадянства і О. Лучишин, М. Сідляк, Ю. Чапельський — від студентства.

У програму останнього, VI-го Академічного Вечора, який відбувся 25 квітня, входила доповідь Ю. Ілінського — "Значення Чорного моря для України" і дебата на тему: "За ким голосувати — демократами чи республіканцями". У дебаті брали участь від громадянства — В. Романоський, інж. І. Шморгун і Т. Хай, а від студентства — А. Бігун, С. Зелінська, О. Мацюрак, М. Хмільська. В останньому вечорі, на якому прийнято також ряд резолюцій в справі українських біжучих проблем, взяло участь понад сто осіб.

● **Вашіngтон.** Масова участь українського студентства і молоді у врочистостях відкриття пам'ятника Т. Шевченкові. — У врочистостях відкриття пам'ятника Т. Шевченкові 27 червня у Вашингтоні взяло участь понад 20 тисяч української організованої молоді і студентства. Зокрема чисельну участь становила група "ЗАРЕВО", РЕВА" у Філадельфії у такому

в склад якої входили члени цієї організації зі США і Канади, а також основоположник "ЗАРЕВА" і активний учасник українського студентського життя, інж. Аркадій Жуковський з Парижу. Для задержання правопорядку в українському студентському житті США, частина членів "Зарева" спільно машерувала з групою СУСТА в загальному поході від пам'ятника Дж. Вашингтонові до пам'ятника Т. Шевченкові. Докладні звідомлення про фестиваль молоді і участь в ньому молодіжних і студентських організацій були поміщені в усіх українських часописах на чужині.

● **Філадельфія.** Нова Управа клітини "ЗАРЕВА". На Загальних Зборах, які відбулися 3 квітня, обрано нову Управу клітини "ЗАРЕВА" у Філадельфії у такому

Група членів і прихильників "ЗАРЕВА" біля пам'ятника Т. Шевченкові у Вашингтоні, в неділю 28 червня 1964 р.

Перший ряд з-ліва: Аля Процик, Оксана Бакум, Алла Герець, Володимира Гнатюк, Ірка Гнатюк, Маріянна Приходько, Дмитро Пілецький.

Другий ряд з-ліва: Юліян Віняр, Михайло Герець, Марійка Годованець, Лев Виницький, д-р Марко Антонович, д-р Петро Стерчо, Маріяна Козій, Осип Зінкевич, Тадей Тарнавський, Павло Дорожницький.

(Світлина Оксана Бакум)

складі: Т. Онуферко — голова, Петро Дяченко — заступник, Ірина Гнатюк — секретар, Оксана Бак-Бойчук — скарбник, Роман Хариш — пресовий референт, Володимир Гнатюк — організаційний референт. Контрольна комісія: Б. Турченко, О. Врублівський, Л. Люба.

● **"Союзівка".** ...Організаційна конференція СУСТА. — 6-7 червня 1964 р., відбулася на "Союзівці" Організаційна Конференція СУСТА. Конференцію відкрив перший віцепрезидент СУСТА І. Чума, попросивши до президіального стола Б. Футея, президента СУСТА. З. Кравця, колишнього президента СУСТА і доповідача конференції, і З. Сохор, як секретарку. В програму Конференції входили доповіді і тематичний вечір.

Перша доповідь: З. Кравець — **"СУСТА в суспільно-громадському житті"**. З жалем треба ствердити, що доповідь не була на рівні Конференції і нічого нового не внесла в сучасне студентське життя. Крім неправдивих і необґрунтованих закидів, що мовляв "певні" українські політичні групи на еміграції практикують чи проповідують співіснування

шукують контактів з ворогом, доповідь не був спроможний ані в доповіді, ані згодом в дискусії висловити хоч однієї нової, чи свіжої ідеї.

Друга доповідь: І. Чума — **"За скріплення організаційної мережі СУСТА"**. Другий доповідач, замість зосередитись на конкретних справах, які мали б скріпити СУСТА, зробив ряд закидів колишнім і теперішнім студентським діячам, опираючись не на фактах, а оперуючи порожніми словами, які були перенасичені, навіть, неприличними висловами.

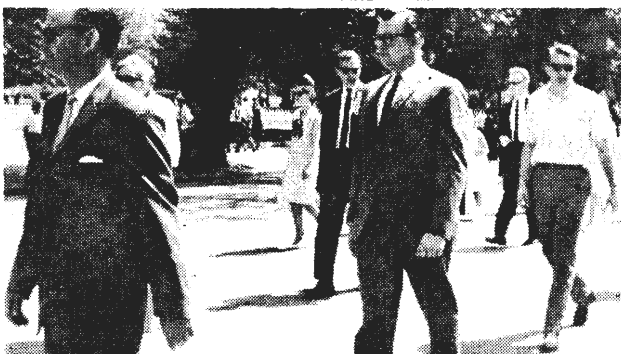
В дискусії над обидвома доповідями брали участь Богдан Гасюк, Н. Хитра, Т. Тарнавський, А. Шуль, Ю. Грабович, Ю. Волошин, М. Почтар і К. Савчук.

На запити Б. Гасюка до З. Кравця назвати поіменно ті "певні" українські групи, які проповідують компроміс і співпрацю з ворогом, доповідач не дав жодної відповіді, оправдуючись страхом перед е-вентуальними потягненнями до судової відповідальності. На звернення до І. Чуми, щоб він назвав поіменно всіх тих, яких він обдарував такими "милосвучними" е-

пітетами, присутні не отримали жодної відповіді.

Наталія Хитра закинула Управі СУСТА, а головні М. Почтареві невідповідні методи застосовувані до УСК при Ратгерському університеті. Ю. Грабович закинув, що СУСТА у своїй діяльності не кермується етичними засадами практикованими всіма цивілізованими студентами. Б. Гасюк закинув доповідачам брак цивільної відваги називати речі своїми іменами, а зупинившись на "апатії", про яку голорив І. Чума, запропонував порівняти перший повний динаміки рік діяльності СУСТА в часі головування В. Прибили і перший рік в часі головування Б. Футея і з цих прикладів зробити висновки. Ю. Волошин закинув Управі СУСТА і зібраному на конференції студентству — дрібничковість. М. Пушкар пояснюючи свою роллю в часі ратгерських подій, то стверджував то опрокидував закид, що він діяв як офіційний представник Управи СУСТА.

● **Тематичний вечір: "Біжучі проблеми українського студентства"**. Дискусією кермував, як модератор Ю. Волошин (голова УСК при Фордгам університеті в Нью Йорку, а в ньому взяли участь — Т. Тарнавський (голова УСГ в Баффало), Ю. Грабович (голова УСК при ейльському університеті, Роман Швед (голова УСГ у Філадельфії), Світлана Луцька (голова УСГ в Нью Йорку). У дискусії порушено ряд справ, в яких зображено співвідносини між окремими громадами і управою СУСТА, заздання українських сту-

Члени і прихильники "Зарева", в загальній студентській групі, маршкують вулицями Вашингтону від пам'ятника Дж. Вашингтону до пам'ятника Т. Шевченкові, 27 червня 1964 р. (Світлий О. Врублівський)

дентських громад, можливості місцевому католицькому університету входили також курс української літератури (викладач — Ігор Качуровський) і історії державного устрою Східної Європи (викладач — д-р Богдан Галайчук) за схемою східно - європейської історії М. Грушевського. Розвиток та поширення цих курсів належатимуть великою мірою від того, наскільки українські студенти Аргентини будуть їх відвідувати.

● **Курітіба. "Львівські студенти в Києві".** В місцевому українському часописі "Хлібороб" (травень - червень) появились дуже цікаві спомини Ів. Чинченка про відвідини Києва львівськими студентами в 1940 р.

● **Торонто. Українські випускники політехнічного інституту "Раерсон".** Політехнічний Інститут "Раерсон" в Торонті, на якому викладає також український вечний проф. Є. Вертипорох, серед своїх випускників має поважну кількість українців: архітектурна технологія — 1 випускник, цивільна технологія — 6, електрична технологія — 2, публічна гігієнічна інспекція — 3, адміністрація підприємств — 3, проектування у меблювання — 1, домашньо - господарська економія — 3, адміністрація готелів, ресторанів і торгівлі — 3, журналістика — 2, радіо і телевізія — 4, передшкільне виховання — 1.

● **Вашінгтон. Нова клітина "ЗАРЕВА".** 25 травня відбулись у присутності представника КП "ЗАРЕВА" Б. Гасюка і голови клітини з Балтімор О. Зінкевича, установчі збори нової клітини "ЗАРЕВА" у Вашингтоні. До Управи були обрані: Мирослав Кий — голова, Богдан Капустянський — заступник, Юрій Сасвич — секретар, Юрій Мацький — скарбник. Голова Контрольної Комісії — Андрій Бігун.

● **Буенос Айрес. Славистичний осередок при католицькому університеті.** — У 1963-1964 академічному році в програму викладів у славистичному осередку на

УСК при цьому університеті, який очолює Ю. Волошин. З нагоди цього дня в приміщеннях університету відбулась одностороння виставка 42-ох творів 27-ми українських мистців різних течій і напрямків, яку влаштовано спільно з Об'єднанням Мистців Українців Америки". В програму Дня входила виставка "Україна — перша лінія оборони Америки", яка викликала широкий відгомін в університетській пресі, висвітлення фільму "Концерт з Києва" і подання українських страв в університетській їдальні.

● **Чикаго. Нова Управа УСГ.** До Управи Української Студентської Громади в Чикаго на 1964 р., входять: Віра Лукаш — голова, М. Куляс — заступник, Х. Крупка — секретар, протоколів, І. Петрі — секретар, Я. Самиця — скарбник, Л. Матійців, О. Іллюк — культурно - освітні референти. Контрольна Комісія: Т. Матійців — голова, О. Коверко, Б. Гірняк — члени.

● **Філадельфія. Зустріч випускників середніх і високих шкіл.** 20 червня відбулася у Філадельфії зустріч випускників середніх і високих шкіл з представниками старшого громадянства, яку кілька років улаштовує Союз Українок Канади. На зустрічі, в якій взяло участь біля 60 випускників, була виголошена доповідь проф. Г. Лужницького — "Завдання, обов'язки і відповідальність української студуючої молоді супроти нашої Церкви, української спільноти та поневоленої України". До присутніх промовляли представники студентських (УСГ, "Обнова") і громадських організацій і її закінчено мистецькою частиною, якою проводила Лєся Масюк.

● **Акрон. Курс історії України.** На Акронському університеті в Огайо вперше в програму вечнього навчання було включено курс історії України, який вів проф. Т. Мацьків. В осінньому семестрі курс відвідувало 16 студентів, а у весняному — 10.

● **Нью Йорк. Тематичний вечір про відношення студентства до**

● **Нью Йорк. "Український День"** на Фордгам університеті. 8 травня 1964 р., на Фордгам університеті в Нью Йорку відбувся "Український День" заходами

УРСР. 10 травня Українська Студентська Громада улаштувала панель, в якому обговорювало питання відношення українського студентства до представників УРСР. Виступали: М. Герець, Є. Данилишин, М. Богачевська - Хо-м'як, К. Савчук та В. Будзяк, як модератор, а його відкрила С. Луцька, голова УСТ. В дискусії обговорювало останні події пов'язані з запрошенням представника УРСР з доповіддю на Ратгерс університеті, відношення студентства до УРСР та справу культурного обміну між СССР і США. Учасники дискусії, за винятком модератора, в багатьох питаннях погоджувалися одні з одними та з застереженням ставились або засуджували відомий комунікат СУСТА в справі УСТ при Ратгерському університеті. Учасники тематичного вечора сильними аргументами доказали, що вони розсудливо сприймають і реагують на біжучі актуальні події і не піддаються впливам неперемінливої кампанії людей з організації т. зв. "Визвольного Фронту".

● **Дітройт.** Збірка на ФКУ. — В Дітройті ведеться посилена акція в збиранні пожертв на фонд Катедрі Українознавства. В цьому багато допомагають суботні українські радіопередачі під керівництвом оо. Василіяна. На призначену суму 25 тисяч дол., дотепер зібрано 7 тисяч доларів.

● **Нью Йорк.** VIII-ий світовий конгрес ТУСМ-у. 13 - 14 червня відбувся в Нью Йорку VIII-ий світовий конгрес ТУСМ-у, в якому брала участь представники 10 о-середків цієї організації зі США і Канади, і яким кермував Ігор Заяць. До учасників Конгресу промовляв д-р М. Кушнір, а в його програму входили дві доповіді — В. Будзяка: "Український націоналізм і російський комунізм" і К. Савчука: "Американська закордонна політика й Україна", а також тематична дискусія — "Зовнішня діяльність українських студентів". На Конгресі, в якому взяли участь 55 умандатовані делегати, була помітна боротьба за "владу" між групою Б. Куль-

чицького (Філадельфія) і К. Савчуком (Нью Йорк), з якої переможцем вийшов уступаючий голова ТУСМ-у — Б. Кульчицький, вміло підготувавши свою фракцію до участі в Конгресі. Внаслідок цих змагань за впливи в новій Управі та за ідеологічно-програмові постулати, на знак протесту — до нової Управи під керівництвом Б. Кульчицького відмовились увійти К. Савчук з групою інтелектуалів ТУСМ-у, які відомі зокрема зі своєї публіцистичної діяльності і які входили до редколегії "Феміксу", органу ТУСМ-у. До цієї групи слід зарахувати в першу чергу Марту Савчак, В. Будзяка, А. Бедрія, І. Вівчаря, які вже довгий час були в опозиції до голови ГУ ТУСМ-у Б. Кульчицького та його політики на студентському відтинку діяльності.

До нової Головної Управи ТУСМ-у увійшли: Богдан Кульчицький — голова, І. Заяць — ідеологічно-політичний референт, Т. Когут — організаційний референт, П. Гаврилюк — реф. зовнішніх зв'язків, Р. Гупал — заступник голови на Канаду, Б. Керницький — фінансовий референт, Т. Дужа — пресовий референт, О. Пащак — секретар протоколів, Христина Кульчицька — секретар кореспонденції, З. Филипович, М. Стебельська, З. Сохор, З. Колінко — вільні члени. Контрольна Комісія: Р. Циган — голова, І. Іваницький, І. Тобак, К. Семанишин, О. Лисяк — члени. Товариський Суд: Ю. Кульчицький — голова, І. Бойківська, П. Крутяк, Р. Шаран, Н. Ковальчук — члени. Комісія для створення Крайової Управи в Канаді: Н. Бандера, Б. Вальків, Р. Гупал.

● **Альберта.** Українські випускники з Альбертського університету. Альбертський університет у Канаді серед своїх випускників з 1964 - 64 ак. року має багато українців. Чисельно українці здобули такі звання: Право (L.L.B.) — 4, фармацевтика (B.S.) — 6, виховання: (ступінь B. Ed.) — 23 ступінь M.Ed. — 4, диплом виховання — 2, комерція (ступінь B.S.) — 5, музика (ступінь B.Mus.) — 1,

технічні науки (ступінь B.S.) — 26. Разом 71 особи одержали науковий ступінь.

● **Монреаль.** Українські випускники Високих Шкіл Монреалю. Серед випускників Мак Гіл університету є в цьому році 18 українців з науковим ступенем B.C. або B.A., 1 — з M.C. ступенем і 2 закінчили правничі студії. Сер Джордж Вільям університет закінчили 6 українців, а Полюла Колладж — 8. Д-р Ігор Луговий здобув у франкомовному Монреальському університеті ступінь магістра хірургії з надзвичайним відзначенням, одержуючи нагороду Телеспор Парізо.

● **Дітройт.** XII-ий Крайовий З'їзд ТУСК "Обнова". 30 - 31 травня відбувся в Гемтремку, Міч., XII-ий крайовий з'їзд ТУСК "Обнова", в якому взяли участь делегати відділів "Обнови" в Чикаго, Філадельфії, Дітройті і Гемтремку. З'їзд відкрив голова Іриней Ісаїв, який разом з Т. Когутом і К. Дяковом був обраний до президії. В програмі з'їзду проф. Б. Локчина виголосив доповідь — "Байдужість — духовна недуга нашого часу", а Іриней Ісаїв — "Основні проблеми праці й існування "Обнови".

До нової Управи обрано: Любу Марквич — президент, К. Дяків, І. Гула — віцепрезиденти, О. Коверко — секретар протоколів, М. Кульчицька — секретар кореспонденції, Я. Гакиевич — фінансовий референт, О. Сем'ячук — пресовий референт. Контрольна Комісія і Товариський Суд: І. Ісаїв, Т. Когут, Х. Камінська.

● **Нью Йорк.** Віталій Кейс очолює клітинку "ЗАРЕВА". 18 квітня відбулись Загальні Збори клітини "ЗАРЕВА" в Нью Йорку, якими кермував Володимир Процик, як президент і Юлія Світенко, як секретар. Збори відкрила уступаюча голова Маріяна Годованець, яка й звітувала за діяльність клітини в попередньому діловому році. З важливіших моментів в діяльності клітини слід відмітити вечір присвячений поезії, музиці і кінематографії в сучасній Україні, на якому з доповідями ви-

ступали В. Кейс, С. Новіцький і Р. Мац, доповідь про Карпатську Україну д-ра П. Стерча, конференцію на оселі ім. О. Ольжича присвячену справі асиміляції української молоді в США і русифікації в Україні, зустріч з д-ром Л. Винарем та ряд товариських зустрічей на оселі ім. О. Ольжича і на "Союзівці" та збирання підписів в справі створення Комісії Поневолених Народів.

До нової Управи обрано: Віталій Кейс — президент, М. Годованець — заступник, Д. Сушків — секретар, Б. Мисько — організаційний референт, Ю. Віняр — скарбник, П. Дорожинський і А. Процик — пресові референти. І. Демидович — представник "Смолоскипу" в Нью Йорку, Л. Халута — представник другої клітини "ЗАРЕВА" в Нью Йорку. Контрольна Комісія: М. Приходько, О. Андрейко, Ю. Світенко. Голова Товариського Суду — В. Процик.

● **Філадельфія.** Зустріч ТУСМ-у з головою ЗЧ. ОУН С. Ленкавським, 4 липня на оселі СУМА в Елленвіль, Н.Й. відбулась зустріч членів ТУСМ-у з наступником С. Бандери, теперішнім головою ЗЧ. ОУН С. Ленкавським, перед яким звітували за діяльність праці ТУСМ-у голови або члени управ осередків цієї організації з Філадельфії, Ньюарку, Нью Йорку, Вашингтону і Сиракюз.

● **Аллентаун.** Нова Управа клітини "ЗАРЕВА". На загальних зборах, які відбулись 20 квітня, до нової управи клітини "ЗАРЕВА" обрано: Василь Камінський — голова, Марійка Голець — заступник, Оля Онищенко — секретар, Стефанія Савка — скарбник.

● **Нью Йорк.** "Комунікат Управи СУСТА". З дагою 28 червня був розісланий в Нью Йорку на адреси різних студентів в США "Комунікат президії Управи СУСТА". Зі змісту цього "комунікату" ясно виходить, що його не могла написати управа СУСТА (хоч дивно, що до 1 серпня, коли ми здаємо матеріал цього числа "Смолоскипу" до друку, ще ніде не появилось становище Управи СУСТА до цього "комунікату" і пояснення, що він є безсумнівно-

ю провокацією для внесення дезорієнтації і замішання в ряди українського студентства в США. Є різні припущення, хто б цей "комунікат" міг написати, але хто б не був його автором, такий спосіб провокаційної роботи треба найгостріше засудити, а українське студентство мало б бути обережним і обережно ставитись до різних друкованих матеріалів підозрілого характеру.

● **Нью Йорк.** Видавничу Комісію "Зарева". Внаслідок нарад Центрального Проводу "Зарева", які відбулись 4 липня в Нью Йорку, покликано до життя Видавничу Комісію "Зарева", яка має за ціль координувати і унапрямувати всі видавничі справи "Зарева". Головою Комісії обрано дотеперішнього голову Видавничої Комісії "Смолоскипу" — Л. Винницького (Монреаль), а в склад її входять, як члени: д-р Марко Антонович (Монреаль), Богдан Гасюк (Філадельфія), Павло Дорожинський (Нью Йорк), Осип Зінкевич (Балтімор), Анна Процик Нью Йорк і Марко Царинник (Філадельфія).

На першому засіданні Видавничої Комісії "Зарева", яке відбулось того ж дня, 4 липня, покликано Фінансову Комісію, завданням якої є зорганізувати фінансові засоби для уможливлення видавничої діяльності "Зарева". Фінансову Комісію очолює Богдан Гасюк, а в її склад входять — О. Зінкевич (заступник), В. Гнатюк (секретар), О. Домарацький, Ю. Віняр — члени.

● **Чикаго.** Нова праця Ігоря Каменецького. В одному з крадих американських журналів "Чикаго Рев'ю", який є кварталником мистецтва, драми, поезії, прози і огляду книжок, появилась в 16-ому томі (ч. 4 за 1964 р.) довга праця молодого українського вченого, професора в Сентраль Мічиген університеті І. Каменецького — "Тоталітаризм і утопія". Стаття займає 45 журнальних сторінок, і цитує багато джерел українських та іноземних.

● **Оселя ім. О. Ольжича.** Студійна конференція "ЗАРЕВА". 1 серпня відбулась на оселі ім.

Ольжича студійна конференція, яку влаштував Крайовий Провід "ЗАРЕВА" в США. Конференцією проводив Богдан Турченко, а в її програму входили дві доповіді. В першій доповіді "Причини нашої бездержавности" Михайло Герець зупинився над цілим рядом причин, чому ми не маємо своєї власної держави. До важливіших і добре уаргументованих треба зарахувати такі причини — українська роздвоєність, яка часто доводить до анархії, перевага почуття над розумом, ворожнеча сусідів, орієнтація на різні чужі потуги, перенаголошення соціальних питань і перевага їх над національними, брак національної свідомости, брак кваліфікованих кадрів потрібних в утриманні держави. Володимир Бакун у своїй доповіді "Які є реалітети для існування української держави" розглянув, зокрема, питання чи Україна у формі УРСР, є державою чи колонією, дійшовши до висновку, наводячи цілий ряд переконливих фактів, що УРСР таки є державою. В дальшому доповідач подав приклади, які свідчать про те, що ми маємо реальні можливості, і всі дані на те, щоб збудувати самостійну українську державу.

Інж. Дмитро Мисько востаннє з друзями. Невблаганна смерть забрала з рядів "Зарева" провідного члена цієї організації, довголітнього голову Клітини в Клівленді, інж. Д. Миська, який спільно зі своїми друзями брав участь у посвяченні площі під пам'ятник Т. Шевченкові у Вашингтоні. На світлині з-ліва стоять: О. Зінкевич, А. Кіпа, П. Дорожинський, інж. Д. Мисько, п-ні Мисько. (Світлив О. Врублівський)

НОВІ ЧИСЛА СТУДЕНТСЬКИХ ВИДАНЬ

● **"Студентське слово"** — сторінка СУСТА, ч. 1 (87), Рік XI, додаток до "Свободи" (8 лютого, 1964 р.). Редагує Колегія в складі: М. Савчак, Л. Гагущак, О. Ікава-Санюк. Зміст: М. С. — "Студентська преса", Л.М.Г. — "Євшан-зілля", "Резолюції 6-го конгресу ТУСМ-у", "Резолюції 6-го конгресу СУСТА". Хроніка.

● **"Студентська Думка"** — сторінка ГУ ТУСМ-у, ч. 3 (22), Рік III, додаток до "Гомону України" (14 березня). Зміст: В.Б. — "Пророк України", В. Будзяк — "Ревізія" ідеології і "ЗАРЕВО". Хроніка ТУСМ.

● **"Студентська Думка"** — сторінка ТУСМ-у, ч. 5 (24), додаток до "Гомону України" (30 травня). Зміст: В. Б. — "У 40-ліття смерті М. Міхновського", Хр. Кульчицька — "Конечність існування ТУСМ". Хроніка.

● **"Студентська Думка"** — сторінка ТУСМ-у, ч. 6 (25), додаток до "Гомону України" (13 червня). Зміст: К. Савчук — "Думки про ТУСМ", Т. Когут — "ТУСМ — ідейний вияв Міхновського". Хроніка.

● **"Сторінка ТУСМ-у"** — з нагоди VIII-го Конгресу ТУСМ-у. Зредагували: Х. Кульчицька, В. Керницький, З. Филипович. Додаток до "Шляху перемоги" (Великдень 1964 р.). Зміст: "Напередодні VIII Конгресу", Х. П. Кульчицька — "Чому треба нам ідеологічних організацій", В. Керницький — "Микола Міхновський", В. Будзяк — "Посилення ідеологічної праці". Повідомлення.

● **"Сторінка ТУСМ-у"** — з приводу восьмого Конгресу ТУСМ-у. Зредагували Т. Дужа, В. Керницький, Х. Кульчицька. Додаток до "Америки" (17 червня 1964 р.). Зміст: "Восьмий Конгрес ТУСМ", В. Керницький — "Актуальність ідей М. Міхновського", хроніка, повідомлення.

● **"Горизонти"** — український студентський журнал надзвичайне видання Управи СУСТА присвячене Крутянцям. В англійській і українській мовах. Ч. 1, Рік VI, липень 1963 р. Стор. 192. Статті: Т. Тарнавський — "Бій під Крута-

ми" (англ.), "Крути — День українського студента", Т. Тарнавський — "Бій під Крутами" (укр.), Т. Матійців — "Бій під Крутами" (укр.), Ікар — "До передісторії та історії Крутянського бою" (укр.), д-р Ф. Б. Гарріс — "Україна і ти" (англ.), Р. Пайпс — "Націоналізм в Советському Союзі" (англ.), "Комуністична невдача з чужинцями студентами" (англ.), З. Кравець — "Зовнішня діяльність українського студентства до другої світової війни" (укр.), М. Почтар — "Зовнішня діяльність українського студентства після другої світової війни до 1959 р.", Є. Гановський — "За центр українського студентства" (укр.), В. Д. Прибила — "За оживлення і зміцнення організації", В. Бондар — "Оригінал", Є. Федоренко — "Українська студіююча молодь спільним фронтом за ідеали УНР" (укр.), М. Дубровський — "Неділя студента", І. Хабурська — "За нарід свій", багата хроніка, резолюції, повідомлення, документи, передруки, огляди, багато ілюстрацій.

● **"Фенікс"** — журнал молодих, видає ТУСМ, Нью Йорк — Мюн-

хен, зошит 12, Рік X, 1964 р. Редакційна колегія: К. Савчук (гол. редактор), Н. Бандера, А. Бедрій, Є. Гановський, Т. Дужа, Т. Кіс, М. Кравчук, М. Савчак. Стор. 96. Зміст: К. С. — "Д. Донцов, інтелігенція і студентство", А. Бедрій — "Філософічні основи ідеології Д. Донцова", М. Савчак — "Ідеолог українського самостійництва", К. Савчук — "Ідеолог українського аристократизму", В. Будзяк — "Д. Донцов — ієсолог українського традиціоналізму", В. Сацюк — "Український правопис 1960 р.", М. Протиняк — "Політика та її теоретичні межі можливостей", Б. Певний — "Український 'віталізм' і творчість М. Мороза", вибір з поезій "вісниківців", Я. Томашівський — "Чи Гоголь заслужив собі місце в українській літературі", П. Савчак — "Пам'яті д-ра Д. Бучинського", В. Вітошинський — "Д. Штигало — націоналіст-революционер", П. Козко — "Пам'яті М. Опеста-Зарова", д-р З. Винницький — "З перспективи п'ятої декади" (причинок до історії ЦЕСУС-у), М. Почтар — "В десятиріччя СУС-ТА", хроніка, комунікати.

ПРОЧИТАЙТЕ ЦІ СТАТТІ

Рекомендуємо українській активно думуючій молоді на чужині перечитати статті, яких список подаємо нижче. Уважаємо, що кожна молода людина, яка хоче внести свій вклад в українське культурне, громадське чи політичне життя, повинна з думками висловленими в цих статтях познайомитись, а це допоможе їй у виробленні її світогляду та формуванні об'єктивного погляду на ряд українських проблем, зокрема тих, які мають близьке відношення до українського студентського і академічного життя. Фотокопії цих і, еwentуально, інших статей, може на прохання переслати Редакція "Смолоскипу" в ціні по 30 центів за одну відбитку.

1. Р. Рахманний: "Українська академічна ситуація вимагає обговорення" ("Наша мета", Торонто, 2-9 травня 1964 р.).

2. Р. Рахманний: "Свобода може мати багато значень і видів" ("Наша мета", 16 травня 1964 р.).

3. Христина Т. Волицька: "Вплив оточення на молодчу українську людину" ("Новий Шлях", Вінніпег, 16 травня 1964 р.).

4. Е. Н. Галя Скочиляс: "Ми тільки хочемо... права свободної думки" ("Новий Шлях", 16 травня 1964 р.).

5. Оксана Вітушинська: "Участь молоді в суспільно-громадському житті", ("Новий Шлях", 30 травня 1964 р.).

6. Оксана Біланюк: "За віру в наші сили" ("Свобода", 1 травня 1964 р.).

7. Юрій Лавриненко: "На дві адреси — дві відповіді" ("Свобода", 1 травня 1964 р.).

8. Ярослав Гайвас: "Ми є свідками поживлення нашого життя" ("Українське Слово", Париж, 17 травня 1964 р.).

9. Осип Зінкевич: "За політику вий Шлях", Вінніпег, 4 липня наступу" ("Українське життя", 1964 р.).
 11. Н. Б. "Зустріч двох генерацій" (Гомін України", Торонто, 27 Чикаго, 30 травня. "Українсь- червня).
 10. Богдан Лончина: "Байдуж-
 ке слово", Париж, "Українські ність — духовна недуга нашого
 вісті", Новий Ульм, 14 червня 1964, часу" ("Америка", Філядельфія, лема чи велике непорозуміння?"
 "Самостійна Україна", Чикаго, "Но 24 червня). ("Новий Шлях", 13 червня).

Фінансова комісія "Зарева"

ВИДАВНИЧИЙ ФОНД "ЗАРЕВА"

Для забезпечення систематичного вида-
 вання "Смолоскипу", а також для відновлен-
 ня видань "Зарева" — "Розбудова Держа-
 ви", підтримки "Українському історико-
 ві" і видавання літературних збірників моло-
 дих поетів і літераторів на чужині, в травні
 1964 р. розпочала свою діяльність Фінансо-
 ва Комісія "Зарева", яку очолює Богдан Га-
 сюк і до складу якої входять Осип Зінкевич
 (заступник), Володимир Гнатюк (секретар),
 Анатоль Домарацький і Юліян Віняр (чле-
 ни).

До 17 серпня 1964 р. до Видавничого фон-
 ду "Зарева" вплинули такі пожертви: По 15
 доларів: 12 Відділ ОДВУ, Філядельфія.

По 10 доларів: Осип Зінкевич, Павло До-
 рожинський, Богдан Гасюк, Володимир Ба-
 кум, д-р Марко Антонович, Юліян Віняр, О.
 Максимів, М. Козій, І. Харамбура, Р. Шрамен-
 ко, О. Шевченко, д-р Ф. Мартинюк, проф. Б.
 Зелений, Михайло Калимін, Ярослав Гайвас,

Михайло Белендюк, Д. Р., інж. М. Селешко,
 Лев Винницький, д-р Любомир Винар, Воло-
 димир Дмитріюк, Ігор Дякунчак, Дмитро
 Стулковський, Петро Генгало, Михайло Хо-
 мин, Степан Войтович, Микола Яшук, А. Пой-
 чик, інж. Богдан Турченко.

По 5 доларів: Оля Цвик, Олекса Т., Б.
 Федчук, О. Суховерський, д-р В. Михайлів,
 Павло Генгало, Н. Вашук, П. Байбак, Павло
 Борецький, О. Сторищак, Ярослав Варивода,
 Іван Попович, Степан Білий, Є. Василюшин,
 Іван Борух, д-р Денис Квітковський.

По 3 долари: Микола Терпляк. По 2 до-
 лари: М. Скоцко, Петро Мудрий, М. Вайда.
 По 1 доларови: М. Гавришин.

Всім жертводавцям — щира подяка!

Хочемо вірити, що всі ті ВІШановні особи,
 до яких ми звернулись з нашими закликами
 і які ще не відгукнулись — зроблять це в най-
 коротшому часі.

Передплачуйте! Читайте! Поширюйте!
 ЄДИНИЙ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ ПЕРІОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ
 І СТУДЕНТСТВА

СМОЛОСКИП

"Смолоскип" інформує і знайомить Вас з сучасними проблемами української мо-
 лоді і студентства в Україні і на чужині.

В "Смолоскипі" Ви знайдете:

- Найкращі інформації з життя українського студентства в діаспорі;
- Всеціле насвітлення питань молоді, молоді літератури в Україні;
- Інформації про студентство і високу освіту на Рідних Землях;
- Статті на ідеологічні теми;
- Твори молодих поетів і письменників;

"Смолоскип":

- Розглядає актуальні проблеми нашого студентства;
- Коментує події молодіжно - студентського і загально - українського характеру;

В "Смолоскипі" Ви знайдете статті й інформації, яких не знайдете в жодному ін-
 шому журналі!

Коли хочете знати, як працює і чим живе сучасна українська молодь — перед-
 плачуйте, читайте і поширюйте "Смолоскип"!

Журнал появляється раз на два місяці. Передплата виносить всього \$1.50 річно.

Замовлення шліть на адресу:

"Smoloskyp", 405 Fairmont Street West — Montreal, Que. Canada.

Смолоскип

"SMOLOSKYP"

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ І СТУДЕНТСТВА
MAGAZINE OF UKRAINIAN YOUTH AND STUDENTS

Полковник Андрій Мельник
* 12. XII. 1890 † 1. XI. 1964

“СМОЛОСКИП”

Журнал української молоді і студентства
Появляється раз на два місяці

Видає: Видавнича Комісія “Зарева”
405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Видавнича Комісія “Зарева”:
Лев Винницький — голова, Марко Антонович,
Богдан Гасюк, Павло Дорожинський, Осип
Зінкевич, Анна Процик, Марко Царинник —
члени.

Головний редактор: Осип Зінкевич
Заступник гол. редактора: Любомир
Бачинський

Мовний редактор: Марко Антонович

Адреса для редакційного листування:
SMOLOSKYP

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Md. USA

Редакція застерігає собі право скорочувати
і виправляти рукописи. Підписані статті не
завжди відзеркалюють погляди Редакції чи
Видавничої Комісії. Передрук окремих стат-
тей дозволяється тільки за виразним подан-
ням джерела.

Адміністрація:

Оксана Винницька, Іван Гикавий, Рома
Квасовська

Передплати:

1.50 дол. на рік; 3.00 дол. два роки; 4.50 дол.
три роки. Поодинокі число 30 цент.

Чеки виставляти на: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

Фронтиспіс і заставки роботи студента мистецтва Ореста Поліщука, Балтімор, Мд.

“Smoloskyp”

Magazine of Ukrainian Youth and Students
Published bi-monthly by

SMOLOSKYP PUBLISHERS “ZAREVO”

405 Fairmount Street West
Montreal, Quebec, Canada.

Publishing Board

Chairman: Leo Wynnycky

Members: Marko Antonowych, Bohdan Hasiuk,
Pawlo Dorozynsky, Osyp Zinkewytch,
Anna Procyk, Marko Czarynnik.

Editor-in-Chief: Osyp Zinkewych

Co-Editor: Lubomyr Bachynsky

Language Editor: Marko Antonowych

Address of Editor's Office:

SMOLOSKYP

P. O. Box 6038 Patterson Station
Baltimore 24, Md. USA

The Editor reserves the right to condense and
correct manuscripts. Signed articles do not neces-
sarily reflect the views of the Editor or the Pub-
lishing Board. Reprints are permitted only with the
express indication of source.

Administrative Officers

John Hykawy, Roma Kwasowska, Oksana
Wynnycka

Subscriptions

\$1.50 one year; \$3.00 two years;
\$4.50 three years; Single copy 30 cents

Make cheques payable to: SMOLOSKYP

405 Fairmount St. West, Montreal, Quebec, Canada

З М І С Т

	Стор.		Стор.
Полковник Андрій Мельник	1	<i>Віталій Кейс</i> : Дещо про поетику Т. Шев- ченка	14
Українське студентство в обороні і наступі	2	<i>В. Рождественський</i> : Льорелай (вірш)	16
Підсумки анкети “Смолоскипу”	3	<i>В. Кейс</i> : Апокрифи ночі (вірш)	17
Витяги з відповідей	3	<i>О. К.</i> : Українська кінематографія (3)	17
<i>Оксана Бакум</i> : Не лише зброєю єдиною	5	Молода література в Україні (хроніка)	18
<i>Теолосій Онуферко</i> : Ідея, ідеологія, полі- тика	6	<i>Г. Нудьга</i> : Українські студенти в давніх у- ніверситетах Європи	19
<i>Марко Царинник</i> : Розвиток української мови і її місце серед слов'янських мов	8	Студентство й освіта в Україні (хроніка)	21
<i>О. З.</i> : Василь Симоненко	10	Хроніка українського студентського життя	22
<i>В. Симоненко</i> : Вибір з поезій	11	Нові числа студентських видань (бібліо- графія)	23
<i>О. Оланасюк</i> : На озері (новеля)	13	<i>Ігор Чу Мак</i> : Героїчний марш студентства (гумор і сатира)	24

Полковник Андрій Мельник

В символічний день 1-го листопада 1964 р. відійшов від нас полк. Андрій Мельник, Голова Проводу Українських Націоналістів, визначний український військовик, політичний діяч, одна з найвизначніших постатей нашої новітньої історії.

Для молодой української генерації постать полк. А. Мельника залишиться назавжди яскравим прикладом, гідним до наслідування. Бо Його діяльність, ціле Його життя — є повне найсвітліших моментів.

Хрустальний характер, висока християнська мораль в політичній діяльності, прямолінійність у веденні української самостійницької політики, безкомпромісовість у боротьбі з наїзниками нашої Батьківщини — ось головні прикмети цієї Великої Людини нашого часу.

Своїх 74 роки життя Великий Полковник віддав вілості служінню Україні, українській визвольній боротьбі. Біографія полк. А. Мельника — це дослівно історія України XX-го століття.

Герой Маківки, герой Лисоні, герой Києва — полк. А. Мельник увійшов у Пантеон найкращих синів нашої Батьківщини.

Не зломили його польська тюрма, не зломив його німецький концентраційний табір. Не зломили Його і не захитали Його віри в правильність вибраного шляху найчорніші сторінки нашої історії. Він залишився стійким

і незламний як граніт, гідний наслідник борців за українську державність — Симона Петлюри і Євгена Коновальця.

Його діла і вчинки — чисті як кришталь, що робить його найбільшим серед великих, великим серед всіх нас.

Великий він для молодой української генерації не лише тим, що був передовим борцем за свободу для нашого народу. Великий він був тим, що будучи Керманичем, будучи революціонером, будучи політиком був заразом Л Ю Д И Н О Ю.

Людиною з великої букви.

Його людяність у підході до всіх справ, до всіх проблем — захоплювали і поривали, заставляли до самодисципліни і вірності.

Перед масстатом Великого Полковника вся українська молодь, все українське студентство клонить свої голови, у великому жалю і горю, у свідомості, що українська нація і український націоналістичний рух понесли велику, незаступиму втрату.

Лише посиленою працею, лише палким бажанням єдності наших дій, єдності в наших рядах, чого так бажав Великий Полковник, ми найкраще вшануємо пам'ять Великого Сина України — полк. Андрія Мельника.

Хай кожний, хто прагне бачити Україну вільною, дасть свій творчий вклад у збірні зусилля Нації в свідомості, що перш за все наша духова сила, жертвенність і національно-політична зрілість заважать на дальшому розвитку подій.

Андрій Мельник

Українське студентство в обороні і наступі

(Підсумки анкети "Смолоскипу")

Підсумовуючи відповіді на анкету "Смолоскипу" в справі поточних актуальних справ у нашому еміграційному житті і в справі нашого відношення до сучасної України та її представників — становниці української активно-думаючої академічної молоді можна окреслити двома словами: це **ОБОРОНА** і **НАСТУП**.

Нове покоління української молоді, не лише у відповідях на нашу анкету, але й при інших нагодах **БОРОНИТЬ** своє право мати самостійну і свободну думку, свій особистий погляд на те чи інше питання. Цьому молодому поколінню, яке виростало і здобувало освіту на чужині, чужі старі й перестарілі методи, які застосовує дехто з наших "батьків" у поборюванні інших поглядів, інших методів боротьби з ворогом, іншої діяльності. Це покоління зокрема відкидає страх декого зі старіших громадян, які бояться будь-якої ревізії всього старого, наших позицій ще з перед п'ятдесяти років, наших сантиментів, а зокрема того, що молодь цікавиться станом у поневоленій Україні. Стан в Україні і цілий ряд різних процесів, які в ній проходять, на різних відтинках — молода генерація сприймає й інтерпретує, базуючи свої висновки на дійсності, а не фантазіях, на справжньому стані речей, які б болючі і які б невинні вони нам не були.

Молодь усвідомила собі, що лише на реальних вартостях, і на реальній дійсності можна базувати будь-яку українську працю і українську визвольну політику.

У своїх відповідях молода генерація боронить своє право: право — мати свою думку, право — мати свої погляди, мати право ті погляди висловлювати, пропагувати і боронити, право не підпорядковуватись методам політичної боротьби, яку застосовує частина старіших громадян. Молодь хоче мати **ПРАВО СВОБІДНО**, без партійних директив та інструкцій, працювати для української справи, так як їй диктує її совість.

Боронячи свої позиції, молода генерація рівночасно переходить в **НАСТУП**. Вона наступає на нашого ворога, російський комунізм і колоніалізм. Вона знаходить і застосо-

вує свої методи боротьби, які, може, важко збагнути декому з "батьків".

Живучи в західних країнах, молоде покоління не бачило і не переживало ані "революції" наших "батьків", ані підпілля і для неї дивно звучать ці поняття, якраз зараз, в шістдесятих роках, коли ще деякі організації стараються годувати ними своє членство, вкладаючи в ці поняття немов своєрідний для них "духовий корм", яким думають втримувати це членство в безконечність.

Як прекрасно цю боротьбу окреслив молодий студент з Вашингтону Н. Марковський "Слово — це наша зброя, берімо її в руки!"

І так, чи це буде Америка, Канада, Аргентина чи Австралія. Всюди де ми є і де до нас доходить большевицька рука, там всюди нашою найсильнішою зброєю може бути **СЛОВО**. Слово нашої правди, за яку ми змагаємось. Сила нашого слова може бути страшна, якщо її вміло використовувати. Не зброя нищить імперії, диктаторів, поліційні системи, а слово на устах молодого студента. Чи в Кубі, чи в Туреччині, чи в Кореї, чи в В'єтнамі, чи в іншій країні — молоде слово доводило до краху системи. Тому молодь приваблює не українське гетто старих принципів і візій, які лоскочуть наші серця, а відкриту трибуну, з якої ми можемо не лише боронити наші позиції, але й на наступ ворога відповідати протинаступом. Не — щоб ми його, того ворога, боялись і ховались від нього, за вигідними бюрами наших еміграційних редакцій, чи за телевізорами наших затишних домів, а щоб той ворог боявся, тікав від нас, боявся зустрітись з нами, як з пророками нових ідей, ідей правди і свободи.

Молода генерація відкидає втлумачування в наші голови, пустих і порожніх фраз про зраду, про зміновіховство, про те що Україна, справжня Україна не там а тут.

Ми віримо в Україну, дійсну Україну, з живими людьми, які не менше люблять її від нас, які не менше від нас для неї працюють і які часом багато більше жертв приносять в її ім'я, як ми тут. Ми віримо в українську людину там і тут. І лише ця віра вкаже нам правильний шлях, а не заучені фрази, які може сотні разів будуть повторюватись на протестаційних вічах; ця віра поведе нас на

трибуни американських університетів, де треба буде віч-на-віч ставати на бій з висланниками наших ворогів.

Коли частина старшого громадянства втратила віру в свою молодь, в своїх дітей — тоді це громадянство прогало війну, не лише

за свої принципи, але й за Україну.

Слово далі стоїть за молодими. Вони можуть бути горді, що не заломались між двома вогнями. А ми можемо бути вдячні, що вони мали відвагу сказати своє відважне слово, відкрито і беззастережно.

ПІДСУМКИ АНКЕТИ "СМОЛОСКИПУ"

На вислані анкети до 98 колишніх і теперішніх активних учасників студентського життя в США, редакція "Смолоскипу" отримала 63 відповіді (64.3%). На 28 членів "Зарева", яким вислано анкету відповіді дали — 22 (78.5%), на 21 членів ТУСМ-у відповіді дало — 8 (38%), на 49 "неутраляних" відповіді дали — 33 студенти (67.5%).

В попередньому числі "Смолоскипу", а також у цьому ми публікуємо ті відповіді, які були підписані повним і справжнім прізвищем та які відзначаються силою аргументу. Короткі відповіді, які не були оперті на відповідних аргументах, ми публікуємо лише в циферних даних.

Відповіді на питання:

1. Чи Ви уважаєте, що є доцільно влаштовувати зустрічі і дискусії з представниками уряду УРСР чи культурними діячами України?

Доцільно — 59, недоцільно — 2, не дали відповіді — 2.

2. Які на Вашу думку, користі і які шкоди (якщо взагалі такі є) для української справи з таких зустрічей і дискусій?

Є користі з зустрічей — 53, немає — 8, не дали відповіді — 2.

3. Який вплив мають чи можуть мати на українське студентство такі зустрічі і дискусії?

Позитивний з української точки погляду — 61, негативний — 2.

4. Який вплив мають чи можуть мати такі зустрічі і дискусії на американських професорів і американське студентство?

Освідомлюючий про українську справу (позитивний) — 55, можуть вводити їх в блуд (негативний) — 4, жодий — 4.

5. Схвалюєте чи засуджуєте поступок УСК при Ратгерському університеті?

6. Одобрюєте чи засуджуєте комунікат Схвалюють — 62, не дали відповіді — 1. Управу СУСТА в цій справі?

Одобрюють — 3, засуджують — 56, не дали відповіді — 4.

7. Одобрюєте чи засуджуєте плаштовування організаціями "Визвольного Фронту" віч, на яких засуджують студентів з УСК при Ратгерському університеті?

Одобрюють — 1, засуджують — 60, не дали відповіді — 2.

8. Чи Ви уважаєте виклик на прилюдну дискусію представника УРСР, як один з методів боротьби з російським комунізмом і колоніалізмом, чи як вилам студентства з українського визвольного фронту?

Як один з методів боротьби з російським комунізмом — 59, як співпрацю з ворогом — 3, не дали відповіді — 1.

Якщо б хтось з наших читачів бажав висловити свою думку до порушеної справи і зскрема до опублікованих відповідей — ми радо дамо місце на сторінках "Смолоскипу".

ВИТЯГИ З ВІДПОВІДЕЙ

(Закінчення)

Шосте питання: Одобрюєте чи засуджуєте комунікат Управи СУСТА в цій справі?

М. Герц: Засуджувати комунікат Управи СУСТА, в якому вона засуджувала УСК при Ратгерс університеті, я не можу, бо на мою думку це належить до прав і прерогатив Управи СУСТА. Однак не схвалюю гостроти тону цього комунікату.

В. Гасюк: Якщо йдеться про жалюгідний "комунікат" СУСТА в цій справі, то щоб обминути

невідповідні прикметники і не попадати в пагос, ми можемо повторити те, що сказав колишній президент СУСТА К. Савчук під час тематичної дискусії, що її влаштувала на цю тему весною цього року УСТ в Нью Йорку і підчас Організаційної Конференції СУСТА на "Союзівці", а саме: "Якщо б я був президентом СУСТА, я б такого комунікату не написав".

П. Петічний: В комунікаті СУСТА вражає брак елементарного відчуття реальності суп-

роти своїх колег зі сторони теперішнього студентського проводу. А знов же ставлення знаку рівняння між запрошенням до дискусії і співпрацею з ворогом є виявом політичної незрілості і примітивізму. Ясно, що виступ СУСТА в цій формі треба рішуче відкинути.

М. Царинник: Комунікат СУСТА невинуватий, необґрунтований і недоречний.

О. Бакун: Комунікат Управи СУСТА — це на жаль, являє крайню вузького думання з боку головної управи українського Студентства Америки і він не висловлює поглядів усіх членів СУСТА.

Нью Марковський: Засуджую. СУСТА, як центральна студентських Громад Америки не повинна була починати цього роду акції, опертої лише на публічній opinio нашого старшого громадянства, не знаючи насправді які обставини, які причини, які статусу (автономності) Студентської Громади при Ратгерс університеті.

Опираючись лише виключно на позаконфліктні інформації, СУСТА дошукуються якогось переступлення студентами, осуджуючи не Громаду, а поодинокі відповідальні одиниці.

Сьоме питання: Одобрюєте чи засуджуєте влаштування організацією "Визвольного Фронту" вітч. на яких засуджуються студентів з УСК при Ратгерс університеті?

О. Ломацький: Так званий "Визвольний фронт" повинен перш за все "визволити" себе від фікції, що він має право накидати свою волю в такий спосіб людям, які не належать до їхніх організацій.

П. Потічний: Питання проблеми різного розуміння і відношення до сучасного становища в Україні та різного розуміння політичних акцій в такій ситуації можна розглядати і розв'язувати лише в кліматі річової і розумної дискусії. В ніякому разі в обставинах брудного морального терору, шантажу, наклепництва, застрашувань і лайки — методів стосованих власне організаціями "Визвольного фронту".

М. Герець: Боюсь дійти до смішності своїм засудженням організацій "Визвольного фронту" за їхнє засудження студентів з Ратгерс університету. Хтось інший зможе засудити мене за моє "засудження" і так ми можемо дійти до того, що забудемо з чого властиво ця серія засуджень почалась.

Відкидаючи жарти набік, вважаю, що "Визвольний Фронт" витягає гармати, щоб убити муху. Подіям при Ратгерс університеті присвячено забагато уваги, багато більше, як вони на це заслуговують. Це напевно доказ нашої дрібничковості у політичному житті та нашої політичної невиробленості. До цієї самої категорії зараховую виступ УСК при Ратгерс університеті з системи СУСТА, а також комунікат Управи СУСТА.

О. Бакун: "Визвольний Фронт", як суспільно-політична організація, не має жодного права втручатись у студентське життя, віддалена від нього як інтелектуальним рівнем, так і ментальністю.

М. Царинник: Збори, на яких наші "патріоти" збираються осуджувати інакомислячих — невинуваті, вони тільки свідчать про політичну незрілість нашої еміграції, про її тоталітарно-орієнтовану ментальність.

Богдан Турченко: Засуджую, хоч організації "Визвольного Фронту" мають право також засуджувати.

Н. Марковський: Засуджую! Фанатизм! Це ганьба називати нашу молодь зрадниками! Участь у такій дискусії є доказом заінтересування сучасними подіями на рідних землях. Зрадники ніколи публічно в подібний спосіб не виступають.

Восьме питання: Чи ви вважаєте виклик на прилюдну дискусію представника УРСР одним із методів боротьби з російським комунізмом і колоніалізмом чи виламом студентства з українського визвольного фронту?

П. Потічний: Уважаю, що прилюдну дискусію з ворогом не можна uważати жодним виламом чи зрадою, а одним з давно-прийнятих, важливих і виправданих методів політичної боротьби.

М. Герець: У наших обставинах самотнім дійсним ворогом, з яким ми можемо мати контакт є представники уряду СРСР та УРСР. Одним із способів боротьби з цим ворогом, з яким ми можемо мати віч-на-віч зустріч — є публічна дискусія (інших методів боротьби, таких як терор, думаю ніхто не вважатиме за доцільне застосовувати на американському терені). Цю можливість ми повинні використовувати. Говорити про вилам з українського визвольного фронту не приходиться, бо такого (визвольного фронту) на жаль не існує. Існує, правда, ряд українських антикомуністичних організацій, але вони настільки між собою розсварені, що вони більше енергії затрачають на боротьбу між собою, як на боротьбу з дійсним ворогом.

О. Ломацький: Я вважаю виклик на прилюдну дискусію представника УРСР одним з методів боротьби з російським колоніалізмом, одним з найважливіших методів боротьби. Було б бажано, щоб наші ідеологічні організації скерували свою енергію на вишколення людей, які могли б дати відсіч на прилюдному форумі нашим справжнім ворогам замість того, щоб увесь час шукати ворогів серед нашого середовища.

М. Царинник: Виклик на прилюдну дискусію представника УРСР є доцільним і потрібним методом боротьби. Боятися нам можна тільки самих себе.

О. Бакун: Уважаю, що прилюдна дискусія з представниками УРСР є одним з ефективних способів боротьби з комуністичною пропагандою, направленою на американську студентську молодь.

Н. Марковський: Не уявляю сумнівам, що це один з методів холодної війни і єдиний, який наша молодь може вести у вільному світі. Долягуючи атакою слів і компромітуючими питаннями,

стараємося відчинити очі сліпим, бо лише правда і пряма дорога ведуть до перемоги.

Не забуваймо, що на чужій землі, а не на своїй слово — це наша зброя. Берімо її в руки!

Б. Турченко: Коли такі зустрічі добре організовані і підготовлені — вони є знаменитим методом боротьби з ворогом, а особливо в присутності чужинців.

Не лише зброєю єдиною

Не треба було довгого часу в ранніх шкільних роках, щоб підсвідомо збагнути вагу слова. Нам ставили оцінки на підставі наших власних слів, які виявляли наше духове "я". Чим далі, тим ближчим ставав світ абстрактностей, понять, ідей, почуттів і всього того, що невидимо та невідступно обрамовує наше існування. Все те приходило за посередництвом слів, підставовим способом розуміння та чинником незмірного впливу. Впродовж віків, проголошення конституцій чи актів доводило народам або підставу гармонійного розвитку, або уярмлення і національне нищення.

Слово — сила, а сила спонукує дію. Слова виявились іскрами, що розгорались в найбільші революції світу — американську, французьку, російську. Не безпосередній заклик до збройного повстання, а філософічні трактати, ідеологічні праці, декларації підставових прав людини, заяви про суспільну несправедливість — ставали передумовами руху. Революції завершували маси, творили їх одиниці опромінені ідеями та надхненні словом.

Наше національне відродження в XIX-му ст. було всенароднім відгуком на слово, головно, Шевченка.

Культурне відродження нового характеру, що появилось на короткий період в першій декаді під советською дійсністю, зарисовувалося у вишуканості слова неокласиків-символістів та інших поетів і прозаїків нових напрямків.

В 1960-их роках несподіваний динамічний і свіжий звук поетичного слова пробудив зрусифіковану та летаргічну підсоветську людину, як також розворушив в іншій мірі, вихідців-емігрантів.

Останні відомості про літературне життя в УРСР підтверджують, що слова цих молодих митців прирікають їм їхню долю.

В 20-их і 30-их роках, ті що не писали "сповідей" і од комуністичній партії пішли на каторгу і розстріл. Ті що склали крила і стали плазунами-літераторами, сьогодні верховодять у Спілці Письменників України.

Сьогодні емігранти, починаючи тими, які

перебувають на середньому інтелектуальному рівні, не можуть легковажити словом. У світовому масштабі, політичні емігранти складають окремі групи національних меншостей, з офіційним визнанням та пошаною у формі проголошення таких-то днів в честь національних роковин. Подібні кроки в напрямку "до визволення" не приносять більше користей ніж гостина чужинців українськими стравами чи показ народної ноші.

Сучасна доба не сприймає сентиментального мрійництва та беззастережної віри в чиясь честь, добру волю, розуміння та справедливість. Старе утилітарне прислів'я "там де сила, там і право" на жаль актуальне навіть сьогодні, з існуванням ООН, міжнародного суду та американського щиту свободолобности та поборювання насильства.

Українська політична еміграція замахована обставинами, яким способом може вона змагатись за звільнення Батьківщини? Щодо самої потреби цього, думаю, не має питання, якщо більшість еміграції вважає себе політичною і національно свідомою. Залишається, зараз, одинокий шлях і одна зброя — СЛОВО, в першу чергу інтелектуальне. Як видно з останніх 20-ти років, колишні збройні сили змінює військо нового типу — молоді науковці, інтелектуали, студенти, митці. Вони входячи помалу в чуже суспільство і не обов'язково гублячи там своє національне обличчя, як це звичайно їм закидається, — це вони розповсюджують недемонстративно, слово про правду України.

Тому, в ім'я ідеалів та замість голосних промов та віч серед свого середовища, українське суспільство свято обов'язане підтримувати цю новітню збройну силу.

Широкодумаючий український студент з жалем зауважує летаргічне наставлення деяких ортодоксальних "патріотів" та добре улаштованих членів нашого суспільства, коли приходить їм активно засвідчити свій патріотизм. Зі своєї ініціативи молодь звертається не раз за фінансовою поміччю на видавничі цілі науковців, митців чи на таку незмірно важливу потребу, як Фонд Катедри Українознавства. Не бракує тих, що відмовляють,

знуджено оглядаючи ще одного збирача на ще одну цідь, коли вони вже вплачують різні вкладки і при тому "мусять якось жити". Незнання, незрозуміння і певна зарозумілість осілого емігранта, це прямування до задоволеного животіння. Такого ставлення може бути досить, щоб на довгі роки знеохотити молодого студента цікавитися українознавством. Зі здивуванням та з виправдакою іронією згадує він поучення "бери приклад зі старших".

Останніми часами відбуваються великі балі з церемоніалом дебютанток. Варто було б думати більше про змістовий дебют їхніх молодих інтелектів, ніж заподадливо дбати про формальності і зовнішність, котрі не виробляють з них репрезентативної верстви українського суспільства.

Згадані балі називаються "репрезентативними", але далеко не всі вони являються такими в глибшому змісті цього слова. Якщо наше суспільство прагне відтворити американський вищий світ, треба також пам'ятати

про добродійність, зокрема про підтримування творчої, правдиво репрезентативної верстви нашого суспільства — інтелектуалів та митців.

Напередодні подібних балів тисячі зароблені українцями кануть в американську одягову індустрію. Отже виявляється поважне число потенціальних меценатів. Вже тепер могли б існувати тяглі фонди, фонди для позичок, стипендії на вищі студії, започаткована тому сім років Катедра Українознавства, видавничі субсидії науковцям та початківцям в цій площині. Дещо вже зроблено, але цього не вистачає! — закликає український студент. Він цілком не відкидає безжурності і добробуту, але водночас не хоче втратити горизонту правдивих вартостей.

Слово — моя ти єдина зброя

Ми не повинні загинути обоє!

Може в руках невідомих братів

Станеш ти кращим мечем на катів.

(Л. Українка).

Оксана Бакум

Проблеми націоналістичної ідеології (2)

ІДЕЯ, ІДЕОЛОГІЯ, ПОЛІТИКА

Примітивна людина жила біологічними рефлексамі: голод примушував полювати, холод наказував будувати захисти. Із постійним розвитком і накопичуванням досвіду почалося думання. І в час, коли воно стало незалежним від біологічних функцій, ментальним процесом, в час, коли людина в своїй уяві зуміла творити думку — ідею — вона почала своєю духовістю впливати на сили природи. Отже думки — ідеї це найвищі функції духовості людини й народів.

Здійснюючи ідеї старинну історію творили одиниці: звичайно або фізичною силою різних деспотів, або моральною силою різних мислителів й реформаторів. З повільним приходом у історію демократії — цілий народ починав брати участь в усвідомлюванні й здійснюванні ідей своєї свідомості: довгий час в ділянці суспільно — політичній, по черз т. зв. партії. Ось, чому у розвитку ідеології попередні генерації були обмежені лише вузьким сектором самоздійснення даної частини нації із подібним ступенем свідомості. Напр. робітництво із сектором соціальної проблематики, монархія із консерватизмом старої елітарності і т. д. У всіх них бу-

ла обмежена свідомість. Між крайкостями інших окремих груп є також різні ступені свідомості. Вже саме слово "рід" (лат.) — частина — вказує, що партія втілює лише частину нації і несе частинну свідомість даної сфери, класу чи іншої групи населення. В історичному процесі розвитку — це період самоусвідомлення і росту свідомості народів й людства. На цьому, ще недавньому, а подекуди й теперішньому ще етапі розвитку, призначення партії вбачається в здійсненні ідей їхнього круга свідомості. Тому втерлось вульгарне поняття, що ідеологія, це лише свого рода політична програма, та й до того — ще виключно партійна. Ніби немає всенародної ідеології. Тому слід розправитися раз на завжди з тим ненауковим, малограмотним поняттям у нашій рідній українській свідомості. Обмеження думок — ідей і їхньої системи — ідеологій — лише політикою, обмежує все людське думання і веде до неволі духа, тоталітаризму а з тим до затримки поступу, розвитку духовості. Чейже думання і його процеси, ментальні образи є найвищими похідними Духа — людей, народів, людства. Власне дух діє по черз ідеї, які є проявом і первопричиною цілого вселюдсько-

го процесу творення дійсності світу, всіх його людських виявів.

Слово "ідея" ввів у вселюдське мислення грецький філософ Платон (429 — 347 перед Н. Х.), який вживав його в сенсі моделю, згідно з яким формуються всі реальності буття. Багато мислителів різних часів, різних народів зводить свої дефініції дуже подібно до Платонівського описування: ідея — це праобраз видів, речей, дій: чинів і творів. Одним словом: сутність й первопричина всієї різноманітної людської діяльності.

Цілком зрозуміло, що від якості таких, чи інших ідей, від такого чи іншого їх визначення об'єктивною правдою, залежить така, чи інша людська творчість і всі різноманітні форми людського самостановлення — отже ціла історія.

Кожна діяльність людини чи народу, а в майбутньому, по через солідарність всіх націй, — і цілого людства, вимагає великої й ускладненої системи ідей, яка зветься ідеологією. Ця система ідей, або широкі й дослівно — наука ідей, дає підставу до творчості людей і націй, до такого чи іншого самоздійснення і самоствердження їхнього буття: їхньої духовності, культури, їхнього суспільного, національного й державного життя, їхнього місця й вартості у людстві й по через це — загально — людського розвитку й поступу.

Партійна ідеологія є системою ідей лише частини нації, людей із таким самим, або дуже подібним ступенем свідомості. Національна Ідеологія, складно визначена протягом цілого історичного розвитку нації — різним втіленням її духа, спільними найвищими національними ідеалами — надає життєвий зміст і разом формує все нову сутність цілої нації.

Велич нації залежить від свідомості, пізнання тих загально національних ідей.

Для самоздійснення нації як і всіх поодиноких її членів, для асоціації різних ступенів свідомості у формі партій, а далі і цілої нації, використовується професійну науку — політику.

Політика є функцією ідеології.

Це питання чомусь часто не лише у нас, але й у різних чужих експертів або свідомо або несвідомо затемнене. Усвідомім собі, що чейже не із большевицької політики створилась і сильно діє в світі большевицька ідеологія, але навпаки: вся большевицька, різноманітна політика є найбільш консеквентним здійснюванням большевицької

ідеології Маркса — Леніна. Це саме можемо сказати про кожний рух у історії, що здійснювався саме по через свою політику.

"На початку було Слово" — твердив Євангеліст — Мислитель Іван.

Отже система ідей — ідеологія для свого здійснення потребує мистецтва, науки й як хочете назвати це окремо, або й всіма описуваннями описі складної штуки вмільності здійснювати задуми — думки, ідеї — чим є політика.

Отже політика, різними, відповідними до потреби, ситуації, обставин і т. п. способами стремить здійснити задуману думку — ідеологію. Ось чому політика мусить вміти орудувати різними мінливими способами.

Ось чому усвідомлення спільних вартостей національної ідеології є основним для розвитку нації.

Тому вартість ідей, які творять дану ідеологію, є основоположною.

Політика без об'єктивно — правдоносною, ідеології — це самогубство нації. В найкращому випадку її повільне відмирання.

Знов же ідеологія без дійової організації людей — це лише, нежиттєва теорія.

Можемо ствердити, що люди із подібним рівнем свідомості об'єднуються, творять партії. Партії в такому розумінні, це не лише політичні асоціації — це виразно організації даного ступеня свідомості нації.

Ми перейшли етап примітивного безкритичного сприймання чужого. Ми дорого заплатили за сприймання й прищиплювання чужих ідей.

Тому ми повернулися до джерел нашої духовної самотності. Національними нормами цінностей засвоюємо все найкраще чуже. Тому у нас тепер можливий вищий розвиток.

Ми також переживаємо на наших очах етап процесу диференціації й переходимо, як і всі вільні великі нації, в етап інтеграції.

У світі найбільші нації перейшли у свою самостановленні у форму двопартійної системи: партії більшості народу — при владі держави, партії меншості, сповняють вільну роль конструктивної опозиції. Навчившись цього ми мусимо у загальному вселюдському поході самостановлення націй, йти і далі, бо ніколи розвиток не стоїть на одному місці. Наш великий історичний досвід, що творився на підставі засвоєнь найвищих вселюдських осягів і нашої історичної борні із всякими, дослівно світовими, неправдами — дає нам підстави вселюдської підметності України.

Без живучости різности думок — ідей і борні різних ідеологій неможливий розвиток нації.

Але він неможливий також коли кожна суб'єктивна частина, "партія" — хоче стати цілістю й накинути "добровільно" всякими хитрунствами, або фізичною силою свою "ідеологію" — цілій Нації!

Ми бачимо, яке лихо сталося українській нації, коли така одна партія верховодить!

Лише через спільний обмін думками, спільне вивчення свого і чужого, спільно усвідомлені ідеї цілої спільноти — нації, й далі

спільну свідому дисципліновану дію, всіх і різних братів і сестер — можливий наш загальний й особистий поступ й розвиток.

Перед нами відкривається шлях розвитку у національній солідарності.

Свобода розвитку всіх одиниць, здійснення найкращих спільних ідей цілої нації.

Тому глибше вгляньмося у мудрість нашої української національної думки.

Починаймо належно вивчати український націоналізм.

Теодосій Онуферко

Вивчаймо українську мову (1)

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЇЇ МІСЦЕ СЕРЕД СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ

Загально відомо, що слов'янські мови споріднені. Людина, яка володіє однією слов'янською мовою, часто може зрозуміти в розмові на другій не тільки окремі слова а і зміст цілих довгих висловлень. Ця взаємна зрозумілість, яку рідко коли можна знайти між іншими мовами — а на сучасному етапі розвитку людства є понад 2.500 більш або менш відмінних одна від одної мов — показує близьку спорідненість всіх сучасних слов'янських мов. Спорідненість, яка спричинилася колишньою праслов'янською мовою і культурною єдністю, спорідненість, яка проявляється насамперед в збереженій частині спільного словникового складу, в словотворенні, в звуковій системі, в граматичній будові кожної з цих мов.

Основний словниковий фонд, на підставі якого і базується згадана взаємна зрозумілість, нараховує в сучасній українській мові приблизно 2,000 слів (а всього є яких 150,000 слів). Слова на людські назви і родинні відношення, частини тіла, назви пір року і часів дня, назви природних явищ, основні якості предметів, і числівники мають подібні форми в усіх слов'янських мовах (з деякими винятками, очевидно).

Спорідненість виявляється і в граматиці. Ми не маємо тут змоги зупинятися над подробицями порівняльної граматики, але кожен може сам перевірити, що всі слов'янські мови (з винятком болгарської) мають тих самих шість відмінків, подібні відмінні дієслів, і подібну в основному складню.

Цю певну цілість, що слов'янські мови творять, науковці звичайно ділять на три групи — східнослов'янську групу, західнослов'янську, і південнослов'янську. Деякі учені, правда, свого часу намагалися поділити слов'янські мови на дві групи, але цей так зв. двоподіл остаточно не прийнявся в науці.

Східнослов'янська група включає українську мову, якою говорить, приблизно 40 мільйонів людей, білоруську, якою користується 7 мільйонів, і

російську, яка є рідною мовою для понад 100 мільйонів.

У західнослов'янську групу входять польська мова, якою говорять 34 мільйони людей, чеська, якою говорять 9 мільйонів, словацька, якою користуються 4 мільйони, лужицька, якою користуються 100,000, і на сьогодні вимерла полабська мова.

Південнослов'янська група охоплює болгарську мову (7 мільйонів користується нею), сербську (7,300,000), хорватську (1,200,000), словінську (2,000,000), і македонську (1,400,000).

Цей триподіл перш за все географічно-територіальний. Деякі науковці твердять, що ці три групи виявляють власні органічні споріднені, що мови в одній з цих груп більше споріднені між собою ніж в мовах інших груп. Інші науковці, головні українці, обстоюють повну окремішність кожної мови. "Поділ слов'янських мов на дві чи три групи безпідставний; бо тепер наука міцно встановила, що кожна мова — це окреме ціле, в собі самому самостійне. Поділ мов на групи завжди буде штучний, а значення має хіба тільки практичне, але не наукове," пише Огієнко.

Цей погляд Огієнка підтримує теорія німецького науковця Йогана Шмідта, яка твердить, що всі мови розвиваються рівнорядно, і що кожна мова непомітними градаціями переходить в сусідні мови. Його теорія, отже, в своїй історії протилежна якому небудь поділові слов'янських — і інших — мов на групи.

Однак більшість лінгвістів сьогодні приймає теорію, що сучасні європейські мови (з винятком мадярської і фінської) постали з т. зв. прайндоевропейської мови, яку до Європи принесли предки сучасних європейських народів декілька тисяч років тому. Після двох або трьох тисячоліть вона розпалась на окремі говори чи наріччя, які еволюційно дали початок окремим індоевропейським мовам. Серед цих говорів був окремий слов'янсь-

кий говір. Всі говори належали до одної з двох груп — група "satem", яка включала мови індоіранські, слов'янські, балтійські, вірменську, і албанську і група "centum" яка включала грецьку, латинську, германську, і кельтську.

Між цими різними говорами слов'янські мови творили одну праслов'янську мовну групу. Спільнослов'янська мова, як її часом називають, існувала яких дві тисячі років аж до доби між I і V ст. н. е., тобто, до часів готської інвазії. Впродовж тих сторіч праслов'янська мова поступово мінлася, розвивалася і проходила певні етапи. Можна визначити три такі загальні етапи: початок — доба виділення з індоєвропейської мовної спільноти, доба розвитку, і кінець — доба перетворення в окремі слов'янські наріччя.

Праслов'янська мова, як і індоєвропейська, не лишила за собою, на жаль, жодних мовних пам'яток. Наші відомості про неї походять від порівняльної студії усіх слов'янських мов, (особливо в їх найстаріших формах), спільні явища яких відносяться до праслов'янської мови.

Олександр Потебня — видатний науковець XIX ст. і засновник української наукової лінгвістики — прийняв існування гіпотетичної "праруської" мови. Теоретично розроблена, і в деяких відношеннях значно змінена, російським ученим Шахматовим, ця теорія прийнялася в російській науці а тоді в усій славистиці, включно з топерішньою американською.

"Праруська теорія" твердить, що в VII-IX ст. н.е. з'явилися мови слов'янських народів на базі спільнослов'янської мови. Це були староруська, старопольська, староболгарська, і старосербська мови. Мова "староруської" народності охоплювала всі території Київської Русі.

Цією мовою говорили предки росіян, українців і білорусів. Пізніше в XIV і XV ст. єдина староруська мова внаслідок розпаду Київської держави розпалась на три самостійні мови. Місцеві діалекти, якими говорило населення російських, українських і білоруських земель ожили і дали початок російській, українській і білоруській мовам. Формування цих національних мов проходить впродовж XV-XIX ст. у зв'язку з розвитком їхніх націй.

Отже, сьогодні конкурують дві різні теорії про постання східно - слов'янських мов. Перша твердить, що вони витворилися з окремих говорів праслов'янської мови, як і інші сучасні слов'янські мови. А друга теорія — теорія Потебні. Шахматова, і всієї радянської науки — твердить, що після спільної праслов'янської доби, була окрема праруська доба, після якої відокремилася російська, білоруська і українська мови.

Зайво пояснювати, що незалежно від яких небудь об'єктивних наукових вартостей, праруська теорія була прийнята в науці через політичні міркування — чи царського уряду, чи советського. Українські науковці на Заході доказують, що три

східнослов'янські мови зростали незалежно одна від одної, як мови самостійні і окремі, і що спільної праруської доби не було.

Однаке, спільна мова для всіх племен (принаймні у письмі) — російських, українських і білоруських — що входили в Київську Русь, була. Це — староболгарська або церковнослов'янська мова, яка, відірвавшись від своєї македонської основи, стала канонізованою мовою церкви й релігії для багатьох слов'янських народів. В Київській Русі вона була легко прийнята і, з деякими модифікаціями щодо вимови і запасу слів, вживалася як мова освічених верств. Ця мова, засвідчена в певній кількості пам'яток з тієї доби: Ізборник Святослава (1076), Архангельське Євангеліє (1092), Остромирове Євангеліє (1056-1057) та інші.

Народна мова населення не зафіксована, на жаль, хоч деякі прояви місцевого розвитку мови, що помилково попали у писані пам'ятники, показують, що форми характеристичні для української мови існували вже тоді.

Коли ж у XIV і XV ст. осередок громадсько - політичного й культурно - релігійного життя перенісся зі зруйнованого Києва до Галича і на північний захід — на Волинь, Полісся, Білорусь і Литву — зукраїнізована і збілорусшена церковнослов'янська мова стала державною і культурною мовою Великого Литовського Князівства до часу його з'єднання з Польщею.

На українських землях українська мова почала виявляти три напрями розвитку. Поперше, було повернення до чистої церковнослов'янської мови в письмі таких богослужбових книг як Острозька Біблія (1581), церковнослов'янська граматики Мелетія Смотрицького (1619), церковнослов'янські словники М. Зизанія (1596) і Пам'ятки Євринди (1627).

Другим напрямом була тенденція до вжитку народної мови. Розмовною народною мовою, а не старою літературною, написані такі твори, як побутові інтермедії приписувані раніше Якову Гаватовичеві (1619), різні анонімні вірші з цієї доби, козацькі думи, і вірші Некрашевича.

Третім напрямом було постання мови — мішанини різних елементів (церковнослов'янських, народних українських, польських, і навіть латинських). Це "койне" вживали перш за все учені і письменники братських шкіл. Ним написані твори Радивиловського, Довгалецького, козацькі літописи Самовидця, Величка і Граб'янки.

Треба зазначити, що коли російська і польська мови розвивалися в умовах історичної безперервності з найдавніших часів, як і є характерно для нормального життя мови, то українська розвивалася у ненормальних умовах. Її розвиток на основі церковнослов'янської був обірваний, а народження нової української літературної мови на основі народної відбувалося в умовах політичної роз'єднаності української мовної території

І так, впродовж XVIII ст., коли козацька Україна вже була частиною російської імперії, вплив

російської мови й культури почав витискати попередній польський вплив і під протекцією царського уряду почав русифікувати Україну. В 1721 р. цар Петро I видав указ, щоб усі книги з українських друкарень були виправлені на російський лад і встановив цензора, що мав стежити за виконанням указу. А в другій половині XVIII ст., уряд впровадив навчання російської мови в усіх колегіях і семінаріях по Україні. І все це "дабы никакой розни й особаго наречія не было".

Показовими для тієї мовної проблеми, що стала для української культури в той час, є патрістичні українські історичні праці, які були написані російською мовою: "Краткое описание о козацком малороссийском народе" Симоновського (1765), "Собрание историческое" Лукомського (1770), "Краткая летопись Малыя Росии о ея народе и козаках ообщее" Ригельмана (1778), і "История Руссов".

Марко Царинник

Молода поезія в Україні

Василь Симоненко

† Василь Симоненко

(О. З.). 13 грудня 1963 р. помер в Україні, в Черкасах, молодий, талановитий поет Василь Симоненко. Відійшов від нас, маючи всього 28 років життя, залишаючи по собі багату, на свій творчий вік, літературну спадщину. Його поезіями захоплюються його ровесники як в Україні, так і на чужині. Він належав до новаторської молоді в літературі, тому й нераз його твори підпадали гострій партійній критиці.

"Василь належав до тих людей, — пишуть молоді літератори з журналу "Зміна" (ч. 1, 1964 р.), — які входять в літературу без галасу, без претенсійних заяв, але з вагомим неперехідним словом... Навдивовижу скромний, працьовитий, Василь не поспішав виносити написане на суд громадськості, цурався зовнішнього блиску, слово його йшло від самого серця і завжди знаходило відгук в сер-

цях людей... Він жив радіщами і болями нашого часу, тримав у чистоті високе звання письменника, громадянина...".

"Він був щирим, — пише група його товаришів ("Літ. Україна", ч. 100, 1963 р.), — веселим і дотепним. Іноді в його жартах проривалася гіркота — поет знав про свою хворобу, хоч ніколи про неї не говорив. Він мав гострий розум, він любив і вмів розмовляти з людьми. Ровесники йшли на вогонь його гарячого серця, а він роздавав усім своє тепло — в плісмишках, у віршах".

Василь Андрійович Симоненко народився в 1935 р. в селі Війці, на Полтавщині. В 1960 р. закінчив Київський університет і від цього часу працював в газеті "Молодь Черкащини", а згодом "Молода Гвардія" на Черкащині. В 1962 р. вийшла його перша збірка поезій "Тиша і грім" а 1963 р. його книжка для дітей "Цар Плаксіє та Лоскоток".

Ще в 1962 р. молодий поет підготував другу книжку поезій "Берег чекань", але вона через своє новаторство і свободу слова у його поезіях, була відкинена советською цензурою і так залишилась у рукописі до смерти поета.

Перед своєю смертю він викінчив третю збірку поезій "Земне тяжіння", яка після кількох разів переробок повинна з'явитись у цьому році.

Першу збірку поезій "Тиша і грім" підсоветська критика по різному сприйняла. "Літ. Україна" (ч. 94, 1962 р.) закинула деяким його віршам банальність, а в інших, мовляв, зустрічаються нечіткі, неясні формулювання а в ліричних героях помічається обмеженість ідеалів.

В загальному В. Симоненкові питоме оствіювання безсмертя добрих справ. Теж саме число "Літ. України" пише про нього: "Перед нами — поет, який, може, ще й шукає самого себе, але поет, безперечно, цікавий, мис-

лячий, з широким духовим обрієм, чуйний до своїх далеких і близьких предків і думає про нащадків”.

Советський критик Носип Кисельов хотів доказати, що деякі поезії В. Симоненка “пристрастні антинаціоналістичні”. Це може було сказано і в обороні молодого цькованого поета. Після його смерті можна сказати прямо й відкрито: поезії В. Симоненка знаходять собі визначне місце на сторінках націоналістичних закордонних видань. В. Симоненко близький нам, а його думки, роздуми, його болі і радість — це почування всіх нас, молодого українського покоління в Україні і на чужині.

Коли в Україні палко дискутувалось питання новаторства в літературі, В. Симоненко також зайняв до цих питань своє становище: “Щоб по справжньому любити поезію, треба передусім не зраджувати правді, красі і думці. Література і мистецтво не терплять шаблону — це кілька століть проголошують усі, хто вміє говорити і писати. А хіба відсутність новизни — не шаблон? Наскільки я знаю літературу і мистецтво, вони споконвіку мали за найкращу традицію духовне новаторство. Загрозу цій вічній і найтрадиційнішій традиції у новаціях моїх талановитих ровесників не вдається розгледіти навіть крізь лупу. Те, що вони завдали кілька відчутних ударів по поганих традиціях (маю на оці бездумність, чуттєву млявість та інтелектуальну кволість) не завдало поезії жодної крапельки горя. Якраз навпаки.

Отже ті, що готові вдатися за допомогою до дружинників (міліції), аби тільки заборонити поетичній молоді шукати і мислити, чи не опинилися вони в незавидній ролі захисників поганих традицій, чи не склали мимо-вільно протекцію сірості і бездумності? Тут йдеться зовсім не про заборону критики. Навпаки — хай живе критика! Але без упередження до шукань, без заборони поетові лишатися самим собою. Хай живе нещадна, але розумна критика, бо той хто нездатний прислухатись до об'єктивних зауважень, — літературний мрець і ніяке штучне дихання не воскресить його.

Навряд чи можна сприймати всерйоз та-кож розпачливі заклики відвернутися від трагічного і творити так зване “життєрадісне”. Бездумні, ідилічні радощі скоріше синонім ідіотизму, ніж оптимізму. Ми живемо в добі великих діянь, а, отже, і в добі високої радості і великих трагедій. Відвертатися від люд-

ських мук і страждань, а замість правди тикати їм під носа пучечок чебрецю — до біса такий жалюгідний оптимізм!”

Ось в цих думках — і цілий Симоненко! Він відкинув те, що проповідувало підсоветське літературознавство протягом сорока років. Двадцятьшістьрічний юнак — поет став на про з офіційною, партійною лінією. Він виявився глибоким мислителем, знавцем дійсності і поетичної душі молодих творців.

Увазі наших читачів пропонуємо вибір з поезій В. Симоненка.

ЗАВІРЮХА

Ну й зима!
Віжить, сміється біло,
бубонами брязкає в степу...
Вам усе на світі зрозуміло?
Просвітіть, премудрі недозрілу
душу мою, зрячу і сліпу.
Душу примітивну, як хурделниця,
білу й зрозумілу,
ніби сніг, —
їй чомусь в очах
туманом стеляться
істини одвічні і нудні.
Ну й зима!
Сміється, свище, сіє,
гонить дум урочистий кортеж:
як усе на світі зрозумієш,
то тоді зупиняшся
і вмереш!

★ ★ ★

Земле рідна! Мозок мій світліє,
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вриваються мов.

СВІТЕ МІЙ

Світ який — мереживо казкове!
Світ який — ні краю ні кінця!
Зорі й травн, мрево світанкове,
Магія коханого лица.

Світе мій гучний, мільйонноокий
Пристрасний, збурюнений, ніжний,
Ніжний і ласкавий, і жорстокий, —
Дай мені свій простір і неспокій.
Сонцем душу жадібну налий!

Дай мені у думку динаміту,
Дай мені любови, дай добра!
Гуркоти у долю мою, світе,
Хвилями прадавнього Дніпра.

Не шкодуй добра мені, людині,
Щастя не жалій моїм літам —
Все одно ті скарги по краплині
Я тобі закохано віддам.

ПЕРЕСТОРОГА СЛАВОДОВЦЕВІ

Одійде в мороз підле і лукаве,
Холуйство у міжувидному спливе, —
І той ніколи не досячить слави,
Хто задля неї на землі живе.

ПЕРЕХОЖИЙ
Ліні Костенко

Як він ішов!
Струменіла дорога,
далеч у магічні очі твоя,
не просто ступали —
співали ноги,
і тиша музику берегла.
Як він ішов!
Зачарований світом,
натхненно і мудро
творив ходу —
так нові планети грають на орбітах
з шаленою радістю на виду,
з шаленими щастям,
зі сміхом гарячим,
з гімною вулканічним без музики й слів!
Як він ішов!
І ніхто не побачив,
і ніхто від краси не зомлів.
В землю полуслану вступився кожен,
очі бездумно в пилюці вогні.
Раптом —
шепіт поміж перехожих:
— Що там?
— Снітмузась чоловік...
Одні співчували йому убого,
інші не втрималися докорять:
— Треба дивитись ото під ноги,
так можна голову потерять...
Трохи в футболі пограли словами,
обсмакували чужу біду.
А він знов йшов.
І дивився прямо.
І знову
натхненно творив ходу.

ЩЕДРІСТЬ

Благословенна щедрість! Все від неї,
Від щедрості думок людських і рук.
Краса словита матір-землею
Од щедрості страждає її і мук.
І ми народжені од щедрості любові,
Нас годувала щедрість матерів,
Ми теж її виклюпувати готові
Із душ своїх, як рибу з втерів.
І все ж прожити, певне, так годиться,
Щоб старість не промовила буса:
— Ти був, козаче, щедрим на дуринці
І на крикливі та пусті слова...
Ти знаєш, що ти — людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,

Очі твої — єдині.
Більше тебе не буде.
Завтра на цій землі
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди,
Добрі, ласкаві й злі.
Сьогодні — усе для тебе:
Озера, гаї, степи —
І жити спіймати треба,
Кохати спіймати треба —
Гляди ж не кресси!
Во ти на землі — людина.
І хочеш того чи ні:
Усмішка твоя — єдина,
Мука твоя — єдина,
Очі твої — єдині.

* * *

Гей нові Колумби й Магеллани,
Напнемо вітрила наших мрій —
Кличуть нас у мандри океани,
Вухту спокою облизую прибіи.

Хто сказав, що все уже відкрито?
Нащо ж ми народжені тоді?
Як нам помістити у корито
Наші сподівання молоді?

Кораблі, шикуйтеся до походу!
Мрійництво, жаго моя — жми!
В океані рідного народу
Відкривай дуківні острови.

Геть із муту якорі іржаві —
Нидіє на якорі душа...
В'ються груди об вітри тумані,
Каравела в мандри вируша.

Жоден вітер сонця не уступить,
Півень землю всю не розгребє!
Україно! Доки жити буди,
Доки відкриватимуть тебе.

Мріяти й шукати, доки мяти,
Шкварити байдужість на вогні...
А якщо відкрито вже відкрито, —
Друзі! Ви підкажете мені...

* * *

Впало сонце в вечірню куряву,
Тиша виповзла за село.
Нашерошилось небо буряно
І погрозами загало.

Ніч підходила з гуркотінням,
Ніч несла божевілья й жах,
Плазувала потворними тілками
У нервово пружинних кущах.

Ніч кричала мені, розтерзана,
Оперезана гроном нахрест,
І у зойках її барезових
Закипівся гучний протест.

Та встас перламутровий ранок
Крізь холодний і зловбий рев,

І проміння залитусь раж
В закатованих нічтю дерев.

Безпорадні агонії злоти —
Злість гармонії не порве!
Сонце ходить до нас не в гості,
Сонце з нами живе!

Вирина воно ранком з куряв,
На потрав'я втрушує пил,
І пливе, й ховає обурює,
Повне ніжності й повне сил.

* * *

Найогидніші очі порожні,
Найгрізніше мовчить гроза,
Найнікчемніші дурні вельможні,
Найпідліша брехлива сльоза.

Найпрекрасніша мати щаслива,
Найсолодші кохані уста,
Найчистіша душа незрадлива,
Найскладніша людина проста.

Але правди з брежнею не змишуй,
Не кляни все підряд без пуття,
Бо на світі той наймудріший,
Хто найдужче любить життя!

МОНАРХИ

Диктатори, королі, імператори,
Мліючи в димі хвальби,
Роззявляли пащі, мов кратери,
І гукали:
— Ми символ доби!
— Хто не з нами — той проти Бога!

— Хто не з нами — той проти всіх!
І сипались лаври убогі
До кущів кривавих ніг.
Нікчемця, продажна челядь,
Банда кривалек для віх,
Щоб мати що повечерять,
Годувала холуйством їх.
Ідоли обслужені, обціловані,
Ішли величаві в своїй ході...
А поруч вставали некороновані
Справжні монархи й вожді.
Вставали Коперніки й Джорджоме,
Шевченко підводив могутнє чоло —
Лакізи жодного не було!
Бо щире високе небо
Не підмалюєш квачем,
Бо величчя справжній не треба
Спиратись на плечі нікчем.

* * *

Рідна земле! Мозок мій світліє,
І душа ніжнішою стає,
Як твої сподіванки і мрії
У життя вриваються мов.

Я живу тобою і для тебе,
Вийшов з тебе, в тебе перейду,
Під твоїм високочолним небом
Гартував я силу молоду.

Хто тебе любов'ю обіграє,
Хто твої турботи обмине —
Хай того земле тяжіння зрадить
І з прокляттям безвість прокляне!

Василь Симоненко

На Озері

Новеля

Олексій Опанасюк народився в селі Дубрівці на Житомирщині в 1936 р. Важкою працею доводилося йому пробиватись в житті. Працював колгоспником, згодом закінчив курс журналістики. Підготував до друку збірку оповідань "Життя".

Свої, горбаті верби вичісують старе галуззя. Хвилі виносять його на беріг.

Вітер — мов доторки теплих рук. Теплими руками витягає з озера хвилі.

Чайка прудко стинає крильми гребінь найбільшої хвилі. Хлюпає та, споловинена, під боки берегові і знову відкочується — маленька, вертлива і безсила.

Уже надходить вечір. Спершу він боязко вигулькує з-за дерев, потім хутко перекидається з одного берега на другий, і лише тепер, деє через хвилю — дві, верта назад, аби ще й середину озера чорною полою прикрити.

Порожніють, густішають береги. Зрідка деє трісне гілка.

Вітерець, отой теплий, вечірній, що з весною товаришує, цілує нас, наче рідного.

— Ти була тут раніше?

— Ні.

Я теж.

Дрімає, як немовля, озеро. Плещеться в пісок кущами хвилями і зорі на своїх грудях хилитася. Хилитася, ще й промовляє:

Щось сплеснулось на самій середині. Сплеснулось і заляпало, мов у долоні.

Під очеретами теж кола завовтузились.

І вмеркли.

Лиш там, між корчами, все:

— Хлюп... хлюп...

Тихоплинь.

Все колихається, дрімається. Верби, копилаті і сонні, димуть теплом брунькастим. Навіщо прокинулося і в озері, мов хлібороб, водою очі промгло.

— Лідко, спати не хочеш?

— Я?
 — Ага.
 — Ні-ні-ні, — дзиготить у кущах пташка.
 — Чує?
 — А як пташка знає?
 — Виходить, що знає.

Найвища верба у своїй косички рожсау зорю заплела.

Листя залепетало. Задріботили на середині озера хвилі.

З пополотнілого Шляху чумацького спускаються досвітки.

— Вже час додому.
 — Куди?
 — Додому. Давай я піджака витріпаю. Ми його так зім'яли.
 — Нічого, Лідко.
 — Ой...
 — Що таке?
 — Я їдяки твої розструсила.
 — Це на добро.
 — Сонце ще не зійшло. Але чайки вже носять на крилах його блискітки.

Олексій Опанасюк

Молодь в 150-річчя народин Т. Шевченка

Децо про поетику Тараса Шевченка

Досі ще ніодному поетові не присвячено такої маси аналітичної критики у нашій літературі, як Тарасові Григоровичу Шевченкові. Його творчість вже проаналізована з точки зору всіх гуманних і суспільних наук. Не один етик вже брався пояснювати етичні підстави "Кобзаря". В його образах знаходимо і знаходять літератори невичерпне джерело краси. Але як і Шекспірознавство, так і Шевченкознавство залишиться назавжди невичерпним багатством, а в цім і є захований секрет величі властивий всім геніям літератури.

Що Шевченка ще досі належно не зрозуміли, показує один з багатьох фактів: деякі критики уважають його лише найбільшим народнім поетом і порівнюють його до пкотляндця Роберта Бернса. Але як і всі подібні критичні порівняння, воно базоване лише на частині правди. Творчість Бернса була "народницька", якщо можна її назвати цим східньо-європейським терміном для аналогії, і базувалася на традиційних фолкльорних формах. Тарас Григорович Шевченко хоч і був справді найбільшим народнім поетом, але лише в тім розумінні, що доля народу найбільше турбувала його поетичне відчуття і ставала духовим і тематичним надхненням його естетики. Хоч він часом і позичав метричну чи римову структуру народніх дум та формілізовані фолкльорні епітети, його геніальність надавала їм нового поетичного життя та сильнішого образного вислову.

Традиційні народні образи ми бачимо найчастіше в ранній поезії Шевченка. В "Тарасовій ночі", наприклад, поет уживає фолкльорної формули на те, щоб змалювати барвисті національні строї та передати відчуття буйної юности кобзаревих слухачів:

*"Кругом хлопці та дівчата
 Як мак процвітає."*

І в цім же вірші виринає стихійна постова оригінальність. Щоб змалювати на полстні читачевої уяви образ кровавого бою над рікою Альтою, він порівнює насичену кров'ю ріку з червоною гадюкою. Чи ж може образ бути виразніший у своїй гостроті?

Один з прикладів раннього Шевченкового таланту це всім відомий сценічний пролог до готичної (1) балюди "Причинна". Всі епітети (Дніпр широкий, сердитий вітер, верби ви сокі, горами хвилі, блідий місяць, син'є море, треті півні) в цім вірші позичені з фолкльору і властиві романтиці першої половини минулого століття. Якби менший майстер пробував ужити їх у власній творчості то кінцевий вислід був би простим віршомазством. У Шевченка, хоч і молодого тоді ще поета, фолкльорні епітети з'єднались в сильний монолітний образ, щоб намалювати макабричну сцену дії: коли ріка реве і стогне розбурхана сердитим вітром; коли високі верби гнуться до землі від вітру, що підіймає горами хвилі; коли місяць, блідий (мов фантом), виглядає деде з-поза хмар; перед тим, як ще треті півні заспівали, тоді виходять нехрещені утоплениці шукати своїх жертв. І щоб надати образів більшій макабричності, поет противиставить чорному газві блукаючу білу постать.

Інші народні епітети, які Шевченко використав у своїй поезії — це: біле личко, темний гай, сизокрилий орел, карі очі, бистрий Дунай, чорні хмари, високі могили, вітер буйний, червона калина, дуб зелененький. Але вже в ранній поезії поет почав творити власні епітети, які, як зауважив Рильський, (2) проявляються все частіше і частіше в його даль-

пій творчості. Деякі з них це: латаний талан. прескорбная мати, рожева зоря, свято чорго-бріве, сіроокі скіфи, синьомундири часові, счі — голубі аж чорні. Одна з найкращих його ліричних строф побудована на таких оригінальних епітетах:

*І небо невмите, і заспані хвилі;
І понад берегом геть-геть
Неначе п'яний очерет
Без вітру гнеться...*

Також в ранній поезії Шевченко шукає нових способів вислову. Персоніфікація, часто уживаний сучасними поетами засіб, у дев'ятнадцятому столітті уживалася дуже рідко. Англійський критик Раскін назвав її патетичною помилкою. І щоб побачити, як наш Шевченко випередив західні поетичні смаки, досить лише подивитися на уривок з його романтичної поеми "Гамалія":

*Реве, лютує Візантія,
Руками беріг достає;
Достала, зикнула, встає —
І на ножах в крові німіє.*

Ми бачимо образ "скаженого моря" і Босфору, що "то стогне, то виє", бо "йому Візантію хочеться збудити." Між морем і Босфором навіть ведеться діалог:

*"Не буди Босфоре, буде тобі горе!
Твої білі ребра ніслом занесу,
У мул поховаю!" реве синє море.*

У цій же поемі Шевченко творить цікаву метафору:

*Босфор аж затрясся...
І шкурою сірий бугай стрепенув.*

Таке метафізичне порівняння (3) не випадкове в поезії поета. Він порівнює пустиню з чорним циганом, ніч з морем, тополі з дівчатами, та ще й з Оглава, що "вийшли ватагу виглядати".

Але чи не найцікавішою прикметою Шевченкових образів є його чуткі антитези, які найперше зауважив Іван Франко: недоля жартує, пекло сміється, лихо сміється, журба в шинку мед-горілку поставцем кружляє, та інші.

Метрична і римова будова Шевченкового вірша занадто різноманітна, щоб можна було її схематизувати у якійсь типичній формулі. Як Гете в "Фаусті", він часто переходить з одного розміру в другий, з одної римової форми в іншу. Марієта Шагинян (4) намагалася пояснити це впливом народньої пісні, "хору" і "заспіву". Я склоняюся до думки Рильсько-

го (5), що ця віршова архітектура поезії Шевченка походить від його бажання як найточніше передати образ, думку, настрій і почуття, бо Шевченко належить до тих поетів, які сприймають світ найперше через музику.

В першій вірші "Причинна", наприклад, поет будує метрику на монотонній тональності чергування ямбічних чотиристопових гіперкаталектичних і акаталектичних рядках:

*Реве та стогне Дніпр широкий
Сердитий вітер завива...*

Тут тематичний тон вірша діє в спілці з метричним тоном, щоб висловити почуття зворушених емоцій. Чи ж може читач уявити цей ритм у веселій музиці? Думаю, що ні. Це відчув композитор, коли писав мелодію на ці Шевченкові слова.

Але, створивши в читача бажаний настрій, ця метрична будова нагло зникає:

*В таку добу під горою,
Біля того гаю,
Що чорніє над водою,
Щось біле блукає.*

Тут Шевченко перейшов на фолклорну метрику, яку також ужив у "Співомовках" Степан Руданський. На перший погляд може здатися, що М. Шагинян мала рацію. Але це лише на перший погляд. Коли ми вдумаємося у зміст вірша і в настрій тональної зміни, ми зауважимо, що ця зміна аналогічна до зміни голосу в реториці. Зловивши нашу увагу тоном і настроєм дії, оповідач понизить голос і ускорить рух оповідання якраз перед тим моментом, коли має щось статися дуже неймовірне. Це усилить нашу нетерпеливість і ще більше заповнить нашу увагу. Тому дуже тяжко повірити, щоб ця метрична зміна в "Причинній" була просто випадкова.

У римі, як і в епітетах, Шевченко часом наслідував фолклорні зразки. Він не вагався змінити в римованім слові наголос, якщо такої зміни вимагав музичний ефект. Він усяв падкував цю "ліценція етіка" від народніх співців. Але це потурання традиції ми не можемо назвати сліпим. Проаналізувавши таку риму, ми не можемо не зауважити майстерності поета у дбайливим вибиранні відповідних слів.

У "каліно моя — поливаная", наприклад, поет переносить наголос в "поливаная" на "ли" тільки тому, що наголос в "каліно" падає на "ли". Менше талановитий народний поет був би задоволений вже такою зміною. Шевченко ж старанно підібрав таку комбінацію слів де музичний ефект, крім у римі

“калі-поле”, лежить також у споріднених асонансових звуках.

Асонанси і консонанси не були рідкісні у поезії Шевченка. Він маніпулює спорідненими звуками в такий спосіб, щоб досягнути бажану віршову мелодію, як у “вечеряти в череті”. Критики вже давно помітили поетові алітерації, як “Туман, туман та пустота”, “Гармидер, галас, гам у гаї”, “Хто се, хто се по сім боці чеше косу? Хто се?”, “Неначе ляля в льоні білій” та інші. Та чи не найцікавішою прикметою його віршової мелодії є внутрішня рима, як “Вміла мати брови дати, Карі оченята”. Поет часто звертається до такої рими у своїй поезії.

Строфіка Шевченка багата і різноманітна, а тому втиснення її в якусь одну схему цілком неможливе. Навіть у своїх простіших віршах він досягнув ліричні складності та тонкості. Вистачить подивитись на “Садок вишневий коло хати”, щоб побачити високу майстерність його лірики:

*Садок вишневий коло хати,
Хрущі над вишнями гудуть,
Плугатарі з плугами йдуть,
Співають ідучи дівчата,
А матері вечерять ждуть.*

*Сім'я вечерея коло хати,
Вечірня зіронька встає,
Дочка вечереять подає,
А мати хоче навчати,
Так соловейко не дає.*

*Поклала мати коло хати
Маленьких діточок своїх;
Сама заснула коло їх.
Затихло все, тільки дівчата
Та соловейко не затих.*

Цей вірш цікавий не тільки тонкістю ліричних образів, але й надзвичайною строфічною архітектурою. Кожна строфа в нім побудована з п'яти рядків, а кожен рядок — з чо-

тири-стопових ямбів. Слово “хата” діє як римовий ключ при кінці кожного першого рядка і творить головний звуковий мотив строфи. І в цих трьох строфах поет змалював образ українського вечора, від того часу, коли плугатарі вертаються додому і до того часу, коли все засипає, крім дівчат та солов'я.

На кінці можемо додати, що Шевченко був народним поетом у тім розумінні, в яким був кожний романтик останнього століття. Він черпав багатство фолкльору як джерельну воду поетичного надхнення. Але він був також майстром поезії. Він був найперше мистець, факт, який критики на жаль часто забувають. Його ж філософські мислі та дидактична мораль є лише додатковим чинником багатосторонньої творчості.

Віталій Кейс

(1) Готична тема в літературі була заведена в другій половині 18-го століття Горасом Вальполем. У останнім столітті готичні образи в поезії та в романах вживали вже не тільки предтечі модерних містерій, як Мері Шеллі, але і романтики як Самюел Тейлор Колридж. Ця тема знайшла своїх чемпіонів і за океаном. Чарлс Бракнер Бравн почав її американського характеру. Едгар Аллан По довів її до найвищого мистецького завершення. Рівночасно в Азії її пропагатором став філіппінець Гозе Різаль. І хоч глибоких ідей та дидактичних моральних об'явлень в ній годі шукати, готика в літературі стала першим намаганням заглянути не так в душу людини, як в її підсвідомий страх, в її психологію.

(2) М. Ф. Рильський, *Поезія Тараса Шевченка*. Тарас Шевченко, в рос. мові, видання Академії Наук СРСР. (Москва, 1962). Стр. 38.

(3) Метафізичне порівняння було введено в поезію в 17-ім столітті Джаном Даном і полягало в порівнянні непорівнянних речей. Майже не вживане поетами 18-го і 19-го століть, метафізичне порівняння характеризує модерну поезію.

(4) Марієтта Шагинян, *Тарас Шевченко*, М. 1946, стр. 18.

(5) Рильський, стр. 40.

ЛЬОРЕЛЯЙ

На прибережних скалах над водою
Колише вітер пишною косою,
Широкий Рейн пливе із краю в край
— Сидить золотокудра Льорелай,
Співає пісню дивовижно тужну,
Косою мутить течію потужну —
В бурхливих водах, слухавши її
Розбилися найкращі водії
Об гострі скелі —

Так колись було
І крізь перекази до нас дійшло.

Сьогодні дим здіймається до стелі,
Немов серед душевної пустелі
Широкий Рейн пливе із краю в край,
За баром шинкарює Льорелай
І розбиває не човни купецькі —
Палки серця вояцькі молодецькі.
Василь Рощевський

АПОКРИФИ НОЧІ

1
Країні шепота
кленовим соком
вистекли з уст:
— Мозги намочить
у прокляттях Вальгалли!

А місяць греблі загребли
як колись,
і більма наділи зухвало.

2
Чорною слиною
плюнула ніч.

Ти в труні.
Ти живий.
Ти тужиш.
А місяць греблі загребли
як колись,
до всього німі і байдужі.

Віталій Кейс

Українська кінематографія

(Продовження — 3)

Громадянська війна в Україні закінчилася тим, що советські війська остаточно зайняли Київ і установили комуністичний лад на більшій частині українських земель. Адміністративне, економічне та культурне життя країни перебувало в жахливому хаосі. Цей стан існував також у галузі кінематографічної промисловості.

Хоч з самого початку совєти націоналізували всі кінотеатри та кіностудії і створили центральну установу під назвою Всеукраїнське фотокіноуправління (ВУФКУ), то все ж таки не було жодної плінової фільмової продукції аж до половини 1923 р. Тоді відновила свою працю одеська кінофабрика, а також розпочалася праця над новими фільмами в Ялті, у колишньому кіноательє Ханжанкова.

Одним із перших фільмів цього періоду був: хронікально - документальний фільм "Як це було", що був скомпонований з хронікальних короткометражів. На такому матеріалі приходилося молодим українським художникам кінематографічного мистецтва учитися художнього ремесла, бо більшість фільмів до революційного періоду пропала або була заборонена, а піонери українського кіна зішли зі сцени цього мистецтва. Але вже незабаром появляється на екранах кінотеатрів ім'я Леся Курбаса. Як геніальний режисер "Молодого театру", а опісля славного "Берегола" — Леся Курбас хотів поспробувати своїх сил також в цій новій ділянці мистецтва, хоч він і далі лишився вірний театральній сцені, де й здобув собі вічну славу. У 1922 р., Леся Курбас випустив короткометражний фільм "Шведський сірник" за п'єсою А. Чехова. Цей фільм був тільки спробою, але й він відрізнявся від решти сірої продукції того часу новими шуканнями форми. Дальші фільми Леся Курбаса "Пригоди Мекдональда", де виступав А. Бучма і "Вендетта", режисера В. Стабопото, були зняті з екранів кінотеатрів з уваги на

їх політичну неблагонадійність. Про останній фільм Леся Курбаса "Арсенальці" (1925 р.), у якому виступав також А. Бучма, лишилося дуже мало відомостей.

Щоб якось вивести з тупика українську кінематографію ВУФКУ покликала російських режисерів до співпраці. У 1922 р. В. Гордін поставив фільм "Остання ставка містера Еннiota" за романом О. Гріна, а Г. Тасін ставить "Маска червоної смерті" за оповіданням Едгара Аллана По. Однак ці фільми не вплинули до українського глядача. Тоді В. Гардін постановив звернутися до української тематики і в 1924 році ставить "Отамана Хмеля", в якому всі симпатії глядачів були по стороні протибольшевицьких повстанців і тому цей фільм скоро заборонено. Великим успіхом користувався інший фільм цього ж режисера "Остап Бандура" присвячений також подіям недавньої громадянської війни.

Одним з найплототворніших режисерів цього періоду був Петро Чардинін, який народився в Одесі, але свою кінематографічну діяльність розпочав у Москві в 1912 році. Чардинін повертається в Україну в 1923 році і за наступних десять років зумів випустити 16 фільмів. Найпопулярніші його фільми це "Укразія", "Тарас Шевченко", "Тарас Трясило" та інші. В "Укразії" показано революційного детектива. Хоч фільм накручено на доручення компартії, але советська критика дуже скоро накинута мокрим рядном на режисера за те, що він не виявив ясно політичних тенденцій таємної селянської організації. Таке затушовування політичних переконань у фільмах того періоду зустрічалося досить часто.

У фільмі "Тарас Шевченко", який, до речі, був першою спробою показати на екрані життя Кобзаря, головну роль виконував А. Бучма. Фільм користувався незвичайним успіхом не лише в Україні, але й у вільному

світі. Врешті у фільмі "Тарас Тряскло" Чардинін звертається до романтичного минулого України. Фільм поставлений за однойменною поемою В. Сосюри, викликав у глядачів лютов не до компартії, а до України та її минулого. У головних ролях знов виступали такі визначні артисти як А. Вучма, Н. Ужвій та інші. І його спіткала та сама доля. Після гострої критики советських держиморд, його знято з обігу.

Фільмова продукція в Україні постійно збільшувалась. У 1927 році накручено 23 повнометражні фільми, а в 1928 уже 38. Однак починаючи з 1929 року українське кіномистецтво і кількісно і якісно падає під ударами Москви і докотилося у 1933 році до найгіршого стану. Тоді Москва рішуче постановила знищити все, що було українське.

(Далі буде)

О. К.

МОЛОДА ЛІТЕРАТУРА → УКРАЇНІ

(Хроніка)

• Нова збірка оповідань Є. Гущала. В Києві появилася збірка оповідань молодого письменника і поета Є. Гущала — "Яблука з осіннього саду". Збірка має 192 сторінки і появилася тиражем в 15 тисяч.

• Молоді Кіровоградські поети. На Кіровоградщині живе гурт молодих талановитих поетів, деяких впершу чергу треба згадати Валерія Юр'єва, Валерія Гончаренка, Олександра Шкабова (автор збірки сатири й гумору "Всерйоз і жартома"), Віктора Погрібного, Володимира Чабанюка, Бориса Чамляка.

• Перша збірка поезій Ірини Жиленко. В Києві появилася перша збірка балад молодого поета Ірини Жиленко тиражем в 3 тис. примірників. Збірка "Буховинські балади" має 68 сторінок.

• Цікава праця молодого літературознавця Л. Сеніка. В Україні появилася цікава праця молодого львівського літературознавця Любомира Сеніка — "Роман Андрія Головка "Мати". Праця цікава тим, що автор докладно аналізує дві редакції цього твору А. Головка з 1931 і 1934 років. Аналіз цього твору автор зображав на тлі тогочасної української підсоветської літератури, зосереджуючись зокрема на новелі зниклих чи переслідуваних

більшевниками, письменників — Г. Косишки та романів Г. Епіва, О. Досвітнього і Б. Антоненка - Давидовича.

• Творчість молодих. Обговорюючи збірки молодих поетів, які недавно появилася в Україні, журнал "Вітчизна" (ч. 4, 1964 р.) так пише про них: "У перших збірках молодих є вірші про Кармелюка, Довбуша, Гонтю, Богуня... Та на жаль, молодим поетам не завжди щастить показати висотини тих ідеалів, за які борються комуністи. Адже комуністи не обмежуються тільки національно - визвольною боротьбою... Вої між Сьогодні і За-

тра — от що цікавить молодих поетів, от куди спрямовують вони свій допитливий зір... У збірках молодих поетів можна спостерігати поруч з пошуками нового й звернення до деяких дуже давніх жанрових форм вірша. Особливо живучими виявилися балади, сонети..." Ці рядки, згідно з "Вітчизною" відносяться до перших збірок молодих поетів С. Тельнюка ("Легенди про будні"), В. Крищенко ("Тепла прорість") і В. Підпалого.

• М. Вінграновський і Дж. Стайнбек. Під час щогорічного перебування в Києві Дж. Стайнбек зустрівся з відомим молодим

Молодий український поет Микола Вінграновський і світової слави американський письменник Джон Стайнбек обговорюють проблеми літератури і ролі письменника в суспільному і політичному житті.

українським поетом Миколою Вінграновським, якого ще донедавна так сильно критикувала советська преса. Коли на одній розмові О. Корнійчук запропонував Стайнекові заініціювати з'їзд найвизначніших письменників світу для осудження війни, тоді Дж. Стайнек відповів: "Не це є полем діяльності письменників. Перше завдання його — не дискутувати, а писати". Тоді О. Корнійчук додав: "Великі письменники минулого не відмов-

лялись від обов'язків громадянства."

Дж. Стайнек: "Це не зовсім так. В такому випадку письменник перетворюється на проповідника".

Тоді в розмову вмішався М. Вінграновський: "Якщо письменник не проповідник, то хто ж він тоді?"

Дж. (Стайнек, після надуми: "В кінцевому рахунку він проповідник. Але він не повинен ста-

витись до себе, як до проповідника!"

На це відповів М. Вінграновський: "Письменник — це талант плюс світогляд. Із сирого матеріалу кожен ліпить образ за своїм світоглядом..."

З уоїх молодих поетів М. Вінграновський найбільш заімпонував Дж. Стайнеку, про якого американський письменник дуже прихильно висловлюється. ("Зміна", ч. 7).

З історії українського студентства

УКРАЇНСЬКІ СТУДЕНТИ В ДАВНІХ УНІВЕРСИТЕТАХ ЄВРОПИ

В українських радянських виданнях і пресі майже ніколи не можна зустріти згадки про студії і успіхи українських студентів в європейських країнах. Цю довготривалу мовчанку проломив дослідник Г. Нудьга зі Львова, опублікувавши в київському журналі "Зміна" (ч. 4), дуже цікаву статтю на повноту тему, яку ми ще передруковуємо з деяким скороченням.

У 1676 р. шестеро українських козаків утекли з турецького полону і попросили притулку в посольстві Франції в Царгороді. Але їх там пошевелили і відвезли на галери французького короля. Згодом капучин, який мав навести їх на католицьку віру, в листі до королівських властей із здивуванням писав, що ці козаки знають латинську мову, великі патріоти своєї віри, землі і "зможуть відступитися таких чесних і відважних людей буде безчесно".

Як складалася доля цих шести освічених і відважних лицарів — невідомо, але, читаючи цього листа, замислюєшся — де вчався тодішній молодь України?

Освіта на Україні в XVI — XVII ст. була досить високою. Масо чимало даних про школи в Києві та на Запорізькій Січі, про славнозвісну Києво-Могилянську академію. Та здобували освіту українці не тільки в своїх школах, чимало їх добивалося до найкращих університетів Європи.

Гортаючи зовнішні списки бакалаврів, ліценціятів, магістрів, вже десь з XIV століття натрапляєш на українські імена. Приміром, ось так: "бакалавр рутенської нації з Києва", або просто "Іван з Києва", або "Петро з Рутенії". І ось цих студентів, що мали такі-от означення української національності, в списках набирається досить велике число. В ті часи, хіба що за екіпірком Кембриджського університету, розраховуваного на аристократів, університети в Європі приймали переваж-

но студентів з усіх усюд, а в окремих випадках здібних юнаків, які не мали змоги платити за навчання, — тримали безкоштовно. При університетах були бурси, а подекуди й студентські "земляцтва", в яких об'єднувалася молодь за національністю.

Найдавніші відомості про українських студентів поки що виявлені в Сорбоні, відомому університетському закладі Парижу. На одному з документів, якого надіслали з Сорбони до Риму 6 квітня 1353 р., стріся мені такий підпис: "Магістер Петро Кордован і його товариш з Рутенії". В середньовічних університетах було три основні ступені ученості: бакалавр, ліценціят і магістер, тобто доктор. Отже, Петро Кордован чи не перший магістер-українець, що вийшов зі стін Сорбони. Після нього в 1369 р. в списках студентів Сорбони зустрічаємо "Івана з Рутенії", який в 1391 р. склав магістерський іспит, читав до: "Герман Вілевич, ліценціят мов і бакалавр рутенської нації з Києва", за ним ідуть — Самійло Лінкевич, Іван Тінкевич. На початку XVI століття поруч з Рутенією масо вже першу згадку про Україну.

Вихавши у незвідані краї, студенти-рутенці передавали "з okazjiю" своїм неписьменним батькам листи, у яких не без наївності сповіщали, що замандрували дуже далеко. Олексій Сливко, що вчився медицини у XVIII ст. в Голландії, писав своєму батькові у Комотоп, що їхать довелось "вісім неділь денно і ночю на кораблі, тобто на судні, котре такої величини, як ваші клуні". Поверталися вони звідти не тільки з знанням та ученими ступенями, а й привозили на Батьківщину наукову та художню літературу.

До Краківського університету, який почав діяти у 1364 р., українці вступали з першого року заснування. Тільки протягом XV — XVI ст., як стверджують списки, тут одержали освіту майже 800 юнаків-українців. У 1409 р. професор Ян Іскер у Кракові на Вишневій вулиці заснував бурсу для убогих студентів. У заповіті Іскера було зазначено, що в ній мають проживати бідні

студенти, "а головні треба до неї приймати... ляховців і русинів", які виявляють здібності до наук. В кінці XV ст. тут чимало українців училося разом з Коперником, дехто з них захоплювався астрономією.

Вступали наші й до давніх німецьких університетів. Олександр Пронський, брати Сенюти з с. Ляхівці на Волині, Павло Божницький з Поділля та інші здобували освіту у Гайдельберзі. З старих архівів довідуюся й про те, що лекції Е. Канта слухали Михайло і Микола Горюховські з Стародуба, Олекс Карасевський, три брати Туманські (Федір був потім відомим ученим, займався історією України), Василь Белявський, Михайло Щербак з Пирятина. Так найновіші філософські думки й погляди переносилися на Україну безпосередньо з університетських аудиторій. Вихованцем Лейпцигського університету був Григорій Козицький, який пізніше став штатс-секретарем царниці Катерини II, переклав Поманосова на латинську мову і видавав журнал "Всякая всячина". Разом з ним вчився там Микола Мотоніс з Ніжиня, а згодом кілька десятків синів козацьких полковників, сотників і простих козаків з Полтавщини та Харківщини.

У 1770 р. до Страсбурзького університету вступив і навчався одночасно з Гете Мартин Мартинович Тераховський (родом з Гадяча), пізніше доктор медичних наук і професор Медично-хірургічної академії у Петербурзі. Відомим ученим став "син значкового товариша" Олександр Шумлянський, в Страсбурзькому університеті докінчував медичну освіту й син козака Лубенського полку Микола Керпінський, згодом професор анатомії та візіології людини. Докторський диплом цього університету одержав син козака Микгородського полку Іван Максимович. Вони не раз обиралися професорами німецьких університетів і академій.

Куди тільки не закидала доля українців, що прагнули здобути освіту! Так, у Падуй (Італія) вчився Мрозовський — відомий в історії як полковник Морозенко, співробітник Богдана Хмельницького. У Римі удосконалював свої знання з мов, літератури, філософії та історії Теофан Пролопович, а Остап Звірака, син священника Полтавського полку, здобув докторат медичних наук аж в Шотландському університеті ім. Св. Андрія.

Не легко було цим молодим людям, що забивалися до далеких країв. Окрім того, що простим козацьким синам доводилося терпіти бід у злигодні, від них іноді вимагали зречення православної віри.

Але ж не лякали їх ані труднощі, ані незнання мови. Немов журавлі, летіли вони у далеч по знання, щоб потім зисву повернутися на рідну землю.

Хто ж були ці молоді люди, що приходили з берегів Дніпра, Росії, Дністра, Ворскли, з-лід Карпат до далеких від рідної землі аудиторій?

Їх соціальний склад дуже різноманітний: дворяни, купці, міщани, сини козацьких старшин, простих козаків і селян. Вони не завжди сміливо переступали пороги іноземних шкіл, але згодом сміливо почували себе в науці і гідні репрезентувати свій народ у європейській культурі. Повернувшись на Батьківщину, вони ставали професорами вищих шкіл, організаторами освіти на Україні, були авторами наукових і політичних книг (Петро Могила, Милетій Смотрицький, Симон Будний), письменниками, полководцями, сотниками у козацькому війську, художниками, музикантами, лікарями, учителями і просто канцеляристами, писарями. Тому не дивно, що значна частина козацьких командирів і навіть рядових козаків мала вітчизняну середню або вищу школу, або й дипломи європейських університетів, і почували себе сильними не тільки в бою, а й у науках, у латині і філософії. Тож не дивно, що у козацьких канцеляріях поруч шабелі і рушниця були різного змісту книжки і навіть періодичні видання Західньої Європи. За ними гетьман і козацькі ради слідували, як складається "політична погода" в Європі.

Усе це найкращий доказ, що Україна протягом XVI — XVIII ст. ст. не була відірваною від політичного, наукового та культурного життя усієї Європи.

Безперечно й те, що студенти, які перебували в університетах Європи, не тільки збагачувалися досягненнями світової науки, а несли туди те, що було зроблено в слов'янському світі, несли туди українську пісню і відомості про свій народ, його мову і культуру. Так студент паризької Сорбонни Усевич у 1643 р. складає латинською мовою українську граматку, щоб познакомити Захід з мовою східнослов'янського народу. В бібліотеці Сорбонни збереглися і деякі твори українських діячів XVI — XVII ст. ст. В архівах Італії і Франції тепер відшукуються музичні твори українських, може й мало відомих, композиторів, однак в ті часи їх композиції мали там своїх численних прихильників. Одержавши за кордоном вищу освіту, дехто ставав там же професором, видавав свої наукові праці латинською мовою. Юрій Дрогобич, виходець з міста Дрогобича, в XV ст. одержав у Римі ступінь магістра і андав там же кілька своїх робіт латинською мовою, які мали досить тривалу наукову славу. Своєю поетичну школу створив українець Павло з Кросно, який керував катедрою української літератури в Кривівському університеті у 1505 і наступних роках. Навколо нього, автора багатьох популярних тоді творів (латинською мовою вийшла двома збірками у 1505 і 1512 рр.), гуртувалася студентська літературна молодь, що була в захопленні від його поезій.

Отже, з давніх-давен вчилися ми чужого й свого не цуралися!

Г. Нудьга

Висока освіта в Україні

(Хроїнка)

СТУДЕНТСТВО УКРАЇНИ В ПОРОМУ НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Новий навчальний рік в Україні позначається новою реформою, згідно з якою, після кількарічних експериментувань, всі середні школи будуть мати замість одинадцяти років навчання, лише десять. Для всіх дітей України буде восьмирічне обов'язкове навчання, замість дотеперішнього семирічного. Згідно з цими змінами буде перебудоване навчання в дев'ятих і десятих класах, а також будуть змінені підручники. Іншими словами програма трьох років навчання має бути освоєна протягом — двох

Рівночасно з цим, після цілого ряду хрущовських реформ в середній і високій освіті, досвід виказав жакливо низький рівень знань випускників цілого ряду спеціальностей. Не зважаючи на ці реформи, які протягом останніх років вносили в програми навчання багато змін, — гін випускників середніх шкіл до здобуття високої освіти, постійно зростає.

На відміну постанов у справі прийняття до Високих Шкіл з попередніх років, у цьому році до всіх ВУЗ-ів України прийом відбувався лише за конкурсом, а оцінки одержані у середній школі майже не беруться під увагу. Вперше впроваджено вступний екзамеи з хемії на всіх інженерно - технічних та інженерно - економічних факультетах. Екзамени з іноземної мови складатимуть лише ті, хто вступає на філологічні та інші гуманітарні факультети. До сільськогосподар-

ських інститутів, а також на сільськогосподарські і біологічні спеціальності зможе поступати лише та молодь, яка два роки працювала в колгоспах.

Згідно зі статистичними даними до Високих Шкіл буде прийнято лише 141 тис. студентів. В загальному на кожне можливе місце у Високих Школах було внесено аж три заяви - прохання, щоб допустити до конкурсу. Наприклад, у Київському університеті на одне місце було подано 4,7 заяви, в Харківському художньо - промисловому — 4,1, у Дніпропетровському гірничому — 3,86, у Київському технологічному інституті легкої промисловості — 3,8.

На навчання без відриву від виробництва прийнято 50 тис. чоловік, а кількість заяв перевищила цю цифру вдвоє. В загальнотехнічних і загальнонаукових факультетах на кожне передбачене місце претендує по дві особи.

В новому навчальному році в Україні починають працювати такі нові інститути: Харківський інститут гірничого машинобудування, автоматики та обчислювальної техніки і Севастопольський приладобудівничий. Луганський вечірній машинобудівничий інститут і Краматорський вечірній індустріальний — реорганізовані у денні. Харківська державна консерваторія і Харківський державний художній інститут об'єднані у Харківський художньо - промисловий інститут. Нові філії організовані при таких Високих Школах: Херсонську філію Одеського технологі-

чного інституту, Рубіжвиську філію Харківського політехнічного інституту, Івано - Франківську і Тернопільську філію Львівського політехнічного інституту і Кадіївську філію Комунарського гірничо - металургійного інституту ("Р. О." ч. 65 і "Зміна" ч. 7).

Найбільш неймовірним і прямо насмішливим є рішення в справі випускників Високих Шкіл. Почавши від нового академічного року всі випускники Високих Шкіл одержуватимуть лише посвідку про закінчення високої освіти і щойно після одного року, коли з місця роботи прийде добрий відгук про молодого спеціаліста — тоді посвідка буде вимінена на диплом... Іншими словами авторитет даної Високої Школи і знання молодих спеціалістів будуть оцінювати не висококваліфіковані професори і викладачі, а партійні наставники з різних підприємств і заводів.

Згідно з повідомленнями підсоветської преси — українська молодь хоче вчнись. Впровадження системи прийняття на Високі Школи за конкурсом (хоч і конкурсів потрібно в деяких спеціалізованих Високих Школах, але не в усіх) і надання однакових прав для студентів з Росії вступати на Високі Школи України, є найбільш промовистою національно дискримінацією в освітній системі України.

Зараз молодь майже в усіх західних країнах, після закінчення середньої освіти, має повне право вступати до Високої Школи без конкурсів і без вступних екзаменів (хоч де-не-де є незначні винятки). На Високих Школах

здобувати знання з вужчих спеціальностей, їй дається потім змогу проявити себе і виказати свої здібності. В Україні комуністичний режим, не звертає уваги на здібності, а конкурси є лише прикриттям справжніх кілець панівної влади. При вступі на Високу Школу в поневоленій

Україні рішес насправді не вислід конкурсу, а рекомендація комсомолу чи партії.

Справу нової дискримінації в освітній системі підсовєтської України, українське студентство вільного світу повинно видвигнути на міжнародних студентських конференціях і з'їздах. На жаль

цього ще дотепер не було зроблено. Чи не варто було б провідником українського студентства та чужини викласти цю справу і більше уваги її присвятити, замість того, щоб стільки часу і уваги присвячувати другорядним і дрібним справам.

О. Зінкович

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТ ЖИТТЯ

• Для тисячів молоді доступ до високих шкіл — закритий. Тисячі і тисячі української молоді з закінченою середньою освітою будуть знову вимушені працювати в Казахстан і Сибір, чи чорними робітниками в шахти Донбасу і на колгоспних полях. Вступ на всі ВУЗ-и України більш обмежений в цьому році, як будь-коли паредше. На 500 запланованих місць Київським технологічним інститутом надійшло біля 2 тисячі заяв, на 435 місць у Луганському педагогічному інституті — надійшло 1400 заяв, на 350 місць в Полтавському педінституті — 872 заяв, на 350 місць в Кіровоградському педінституті 1116 заяв на 375 місць в Донецькому педінституті — 1193 заяв, на 50 місць на агрономічному факультеті Львівського сільськогосподарського інституту — 350 заяв, на 525 місць в Кримському педагогічному інституті — 1485 заяв, на 450 місць в Кримському медичному інституті — 1500 заяв... І так в кожній Високій Школі України! ("Р.О.", ч.ч. 59, 61, 63, 65).

• Огляд студентських наукових робіт. На вісімнадцятому огляді студентських наукових робіт Високих Шкіл Харківської, Донецької, Луганської і Сумської областей було представлено 990 наукових робіт. Перші премії от-

римали студенти Харківського Інженерно-економічного інституту А. Мудрець, С. Четвериков, С. Іванченко, Л. Гавриленко ("Р.О." ч. 60).

• Закрили Харківську консерваторію. Харківська консерваторія, яка за час свого існування зазнала багато лихоліть, а її викладачі і студенти постійно були переслідувані більшовицькою

владою, і яка протягом десятиліть видала українській культурі визначних митців сцени — більше не існує. Більшовицька влада знову нанесла великого удару українській культурі, розв'язуючи Харківську консерваторію і перетворюючи її разом з Харківським державним художнім інститутом — у Харківський художньо-промисловий інститут ("Зміна" ч. 7).

• Новий збірник Львівського університету. Львівський університет почав видавати збірники "Іноземна філологія", в яких публікуватимуться статті дослідницького характеру, присвячені методиці навчання та викладання англійської, німецької, французької та іспанської мов, як рівнож закордонних літератур і класичної філології. Головним редактором збірника є проф. д-р О. Чичерін. ("Р.О.", ч. 52).

СТУДИНО-ІНФОРМАЦІОНА ЗУСТРІЧ "ЗАРЕВА"

• Оселя ім. О. Ольжича. 29-30 серпня відбулась на оселі ім. О. Ольжича студентсько-інформаційна конференція "Зарева", яку влаштував Крайовий Провід цієї організації. Цю конференцію за її підготовкою, рівнем виголошених доповідей та кількістю учасників треба уважати за одну з кращих імпрез "Зарева" в останніх кількох роках.

В імпрезах "Зарева" взяло участь понад сто осіб, членів і студентів-прихильників, а також кілька десятків осіб зі старшого громадянства.

В першій частині зустрічі, в суботу 29 серпня, відбулась конференція присвячена сл. п. О. Ольжичеві з нагоди двадцятиріччя його героїчної смерті.

Конференцію відкрив голова

КП "Зарева" Михайло Гегець, передуючи даліше веденню Теодосією Окуферкові, дослідниця життя і творчості О. Ольжича. На секретаря святкової конференції покликали Володимира Гнатюк.

У програму конференції увійшли три короткі доповіді, які були прекрасно підготовлені, і які за своїм змістом, способом опрацювання та підходом до теми були найкращим відображенням стилю праці "Зарева".

Віталій Кайс, студент Колумбійського університету, виголосив доповідь — "Поетика О. Ольжича", в якій проаналізував дві збірки поезій "Різь" і "Велі".

Анна Проція, студентка Колумбійського університету, виголосила доповідь "О. Ольжич —

учений", в якій представила багатогранну наукову діяльність на відтинку археологічних дослідів.

Марко Царинник, студент Пенсильванського університету, говорив про "Ольжича, як людину", розкриваючи перед присутніми багато цікавих і маловідомих моментів з життя великого українського вченого, поета і революціонера.

Конференцію закінчив Т. Онуферко, який підкреслив значення О. Ольжича як ідеолога молодого покоління, цитуючи деякі думки поета про призначення України і през. Д. Айзенгавера, які він виголосив, відкриваючи пам'ятник Т. Шевченкові у Вашингтоні.

На наступний день, в неділю 30 серпня, відбулась інформаційно-ділова частина зустрічі, в часі якої з інформаціями про діяльність "Зарева" виступили: Михайло Герець — "Завдання і можливості праці ділових комісій "Зарева", Богдан Гасюк — "Праця клітин "Зарева" і наше відношення до студентських професійних організацій", Осип Зінкевич — "Видавничі справи "Зарева", Павло Дорожинський — "Зарево" в світовому масштабі студентської та академічної діяльності".

В програмі розвагової частини зустрічі відбулась велика студентська забава, спільна вечора і обід та зайняття різними видами спорту.

● **Вашінгтон.** Участь "Обнови" в світовій Асамблеї "Памс Романа". 20-30 липня відбулась у Вашингтоні 25-та Асамблея Катлицького Світового Руху "Памс Романа", в якій взяло участь 250 делегатів з 47 країн. В склад української делегації, яка представляла ТУСК "Обнову" входили Іриней і Юрій Ісаїв, Галина Сагата, Квітослава Даків і Христина Каміньська. Українські делегати розповсюджували літературу про Україну, а окрема група виступила 23 липня з мистецькою частиною. 26 липня о. М. Войнар відправив українське Богослуження для учасників Асамблеї.

● **Вінніпег.** Українознавство в

Манітобському університеті. В Манітобському університеті у Вінніпегу впроваджено деякі зміни в студіях українознавства. Почавши з нового 1964/65 академічного року, щоб студіювати українознавство треба мати закінчену 12-ту класу середньої школи. Українську мову і літературу можна буде студіювати на нижчих і вищих роках. Славистичний Департамент Манітобського університету очолює проф. Я. Рудницький, а в його склад входять українці: проф. Я. Розумний, Б. Рубчак, Г. Вібе та почесний проф. д-р І. Огісько (Митрополит Іларіон).

● **Елленвіл.** ТУСМ зустрічає Я. Стецька. 25 липня в Елленвіл, на оселі СУМА, відбулась зустріч членів ГУ ТУСМ-у і представників окремих осередків цієї організації з головою АБН Я. Стецьком, якому присутні звітували про свою діяльність.

● **Віліямстаун.** Н. Дж. Новий осередок ТУСМ-у. 22 липня зсформовано новий осередок ТУСМ-у у Віліямстауні. До Управи осередку входять: С. Ваповський — голова, І. Кобаса — заступник і організаційний реф., В. Лісна — секретар, А. Ваповська — скарбник. Контрольна Комісія: І. Бабій, М. Яциник, В. Мінзак.

● **Балтімор.** Одружились Орест Поліщук і Маріяна Сідляк. 15-го серпня у Балтіморі повінчалися Орест Поліщук, голова місцевої Української Студентської Громади, студент мистецтва в Мерілендському університеті з Марією Сідляк, активним членом

місцевої УСГ та членом Видавничої Комісії книги "Українське Студентство Америки". У величавому весіллі взяли участь майже всі студенти Балтімору.

● **Балтімор.** Створено Українське Студентське Видавництво. 11 серпня створено у Балтіморі самостійне і незалежне Українське Студентське Видавництво, яке заініціювали члени Видавничої Комісії і Редакційної Колегії книги "Українське Студентство в Америці". Видавництво ставило собі завдання: (а) видавати і розповсюджувати в українській і інших мовах книжки і окремі неперіодичні видання, яких змістом буде історія і діяльність українського студентства та (б) організувати конкурси на написання книжок і брошур з історії українського студентства.

Видавництво діятиме в такому складі: Люба Купчик — голова, Осип Зінкевич — заступник, Маріяна Сідляк-Поліщук — секретар, Надія Бендюк — скарбник, Слава Зелінська — діловий член.

● **Балтімор.** Для УСАМ передано важливий документ. В часі зустрічі "Зарева" на оселі ім. О. Ольжича 29 серпня, представник студентського товариства "Запороже" проф. Ф. Лукіанович з Філадельфії передав кураторові Українського Студентського Архіву Музею О. Зінкевичеві рідкісний документ — спільну знятку членів т-ва "Запороже", яка була зроблена в 1935 р. в Чернівцях з нагоди 50-семестрового ювілею. Проф. Ф. Лукіанович розказав учасникам зустрічі про працю і завдання цієї організації.

НОВІ ЧИСЛА СТУДЕНТСЬКИХ ВИДАНЬ

● **"ЛИСТОК ДРУЖБИ"** — інформаційний бюлетень. Видас "Зарево", Об'єднання Українських Академічних Товариств. Ч. 1 (13), Філадельфія 1964 р. Циклістич. Стр. 38 (Не нумеровані). Зміст. КП "Зарева" в ЗДА: "Вступне слово", "Протокол VII Крайового З'їзду "Зарева" в ЗДА" "Скорочений звіт уступаючого голови КП "Зарева" Б. Гасюка", "Звіт Організаційного референта КП "Зарева"

О. Врублівського", "Звіт фінансового референта КП "Зарева", "Короткі змісти доповідей Т. Онуферка і М. Герця", "Ідеологічна платформа "Зарева", "Статут ОУАТ "Зарева", Богдан Винар: "Праця комісій "Зарева", "Анкета".

● **"СТУДЕНТСЬКА ДУМКА"** — сторінка ГУ ТУСМ-у (додаток до "Гомону України", Торонто. 23 липня 1964 р.) Ч. 7 (26), Рік III. Редактор В. Будзак. Зміст: "VII Кон

грес ТУСМ" (Комюніко президії), В. В.: "Думки з приводу Конгресу", З. Л.: "Зустріч з Ст. Леннавським", "Резолюції", "Напрямки праці", Хроніка.

• "СТОРИНКА ЗАРЕВА" — неперіодичний додаток до щоденника "Свобода" (1 серпня 1964 р.), Рік III. Ч. 2 (5). Редагує з доу-

чення ЦП "Зарева" пресова комісія в складі: П. Дорожницький, А. Процик, В. Кейс. Зміст: "Після величній події", "З резолюцій 7-го Крайового Конгресу "Зарева" в ЗДА", О. Ольжич: "Рання молитва", "В 20-ту річницю смерті О. Ольжича", "Доповідь проф. П. Стерча в 25-ліття державності Карпатської України", О. Зінке-

вич: "В Балтіморі закінчилась серія Академічних Вечорів "Зарева" і УСГ", В. Гнатюк: "Т. Онуферко головою "Зарева" у Філадельфії", Г. Шабатура: "Загальні Збори в Честер, Па.", "З діяльності проводу "Зарева", В. Камінський: "Нова Управа "Зарева" в Алентаві", Хроніка.

Гумор і сатира

ГЕРОЇЧНИЙ МАРШ СТУДЕНТСТВА, ВАШІНГТОН 27 ЧЕРВНЯ.

Вулицями столиці йшли тисячі різних людей. Йшли всі: і бідні й багаті, герої і зрадники, ідеалісти і розчаровані, бадьорі і пригноблені. Йшли старі й молоді. Тисячі людей йшло безупинну. Йшла молодь. Йшло студентство. Йшло об'єднане й розбите, спільно й окремо, в похідних колонках і поруч. Йшли знайомі й чужі. Всі йшли.

Зпоміж всіх вибивалось студентство. Студентство самотнє й одружене, з дітьми й без дітей. Всі прибирали героїчну позу, піт ллється з їх розпечених столичним сонцем облич, а вони йшли і йшли, студенти — закінчені й незакінчені, з дипломами і зневірені. Всі співали: одні героїчних пісень, інші таких гірких, таких жалісних, таких розпачливих, що прохочим чорного роду сльози покітом ллались.

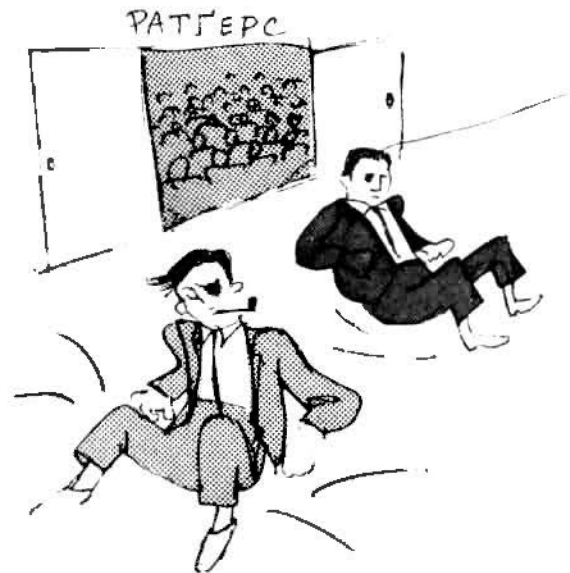
У першому ряді йшло двоє. Двоє закоханих з усмішкою на обличчі і сльозами розпучи в очах. Вони задивлені в місячно майбутнє співали:

Дивлюсь я на небо
І про Балтімор гадаю,
Чому я не член "Зарева"
Чому не літаю?
Чому, тх, мій батьку,
До ТУСМ-у мене післав
Там Куль Чицький мені
І мій Мар Ті пів життя забрав.

За ними йшов осамітнений, безсилений, з опущеними руками й голосом, з поглядом спрямованим в земську глибину, президент. Він старався час від часу підсилювати свій голос, з боєм споглядав на чорні хмари, які збиралися над його головою:

Чорними хмарами вкрилася СУСТА.
Вітер на бездіяльності нашій гуде...
Як дика руїна лежить вся наша
Студентська родина...

Дальше йшли ВОНИ, вони з великої букви, великі з найбільших, безпартійні з партійними квитками, визвольнефронтовиці без визвольної політики, з ображеними амбіціями, вожді, яких власна армія викидає поза межі бою і життя. Хтось з перехожих гукає — "та ж це він кращий за кращих — Поч Тар і його поручник з китайським ім'ям Чу Ма. Вони не співали, вони ревели:

Коли нас з Ратгерс викидали
Нам дзвони не грали
І ніхто не заплакав за нами
Всі радо співали,
Як нас викидали
І з радістю в долоні плескали...

А дальше йшли колонки за колонами. Співали бадьорих і жалісних. Чим більше їх ішло тим і тон пісень підсилювався. Пісня бадьорішала. Показувалась невеличка колона. Перед веде — ціла у виштовху, вона. Та, яка розбурхана оспалих від років Куп Чка. Вона затигла солю:

"Книга" — це гордість і слава
З "Книгою" ми йдемо у світи
Те, що створити "вони" не змогли,
Ми в Балтіморі зробити змогли.

За нею підспівували:

Хай нас в газетах карають
Хай розпинають отусівські "вісники"
Ми всі тортурні знесем
І з перемогою в світи вийдем.

Цілий похід замикав студентський батальйон студентів і академіків, початкуєчих і сеньйорів, лівих і правих. Кожний з батальйонакадеміків ніс

горючий смолоскип, а попереду йшов генерал в цивільному одязі, окуляри на очах, смолоскип в руці:

Ми українські зареґани,
Рушаєм пазами є похід.
Під нашим прапором повстане
Оновлений студентський рід.
Хай "ті" шаліють і замидають,
Що "лізі" ми а в право йдем
Ми дружньо всюдн виступаєм
І "фронт визвольний" нам не страшний.

Ігор Чу Ман

(Карикатури Ірки Калимовської)

Грунтовна студія совєтського колоніалізму
Видання Наукового Товариства ім. Шевченка

БОГДАН ВИНАР
Надзвичайний Професор
Денверського Університету

УКРАЇНСЬКА ПРОМИСЛОВІСТЬ

з передмовою
Проф. Володимира Тимошенка
Записки Наукового Товариства
ім. Шевченка т. 175

Перший Том
398 стор. 120 статистичних таблиць
Ціна \$5.00

"Праця проф. Б. Винара є ширша ніж говорить її наголовок. Вона дає широку аж в той час і деталі картину розвитку української промисловості в час панування комуністичної влади в Україні. На підставі багатой літератури, використаної автором, як офіційної так і монографічної та періодичної, автор переводить об'єктивну аналіз розвитку промисловості в різних його аспектах і ілюструє багатьма статистичними даними. В цій об'єктивності картини і багатості статистичних інформацій полягає і сама цінність праці. Досвідчений читач може самостійно оцінити висновки автора, а не лише прийняти їх на віру".

"Передмова" Володимир Тимошенко
Праця запланована в двох томах і другий том вже друкується. Ціна, в передплаті, за два томи \$8.00. Швидка розпродаж першого тому уможливить скору появу другого тому.

Замовлення і гроші просяться надсилати на слідуючу адресу:

Mr. Bohdan S. Wynar
6008 So. Lakeview St. Littleton, Colo. USA

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

СТУДПОВИТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

ЄДИНИЙ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ УКРАЇНСЬКИЙ ІСТОРИК

ІСТОРИЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ

який видає Історична Комісія "Зарева". Бюлетень появляється чотири рази в рік.

Передплата виносить 4 дол.

В склад редакційної колегії Бюлетеню входять відомі українські історики: Д-р М. Антонович, проф. д-р Б. Винар, проф. В. Дубровський, проф. М. Ждан, проф. д-р І. Каменецький, д-р Р. О. Климкевич, проф. д-р О. Оглоблин, проф. д-р Н. Василенко-Полонська. Головний редактор — д-р Л. Винар.

В "Українському історик" публікується оригінальні і джерельні історичні праці, спомини, огляд історичних праць, хроніку.

Замовлення і передплати слати на таку адресу:

"UKRAINSKYI ISTORYK"

6008 So. Lakeview Str.

Littleton, Colo. USA

